

STATISTISK TABELVÆRK.

NY RÆKKE, SYTTENDE BIND.

INDLEDNING,

Anden Deel,

indeholdende

en Fremstilling af nogle Dødeligheden vedrørende Forhold i Kongeriget Danmark,
Hertugdømmet Slesvig og Hertugdømmet Holsteen

i Aarene 1845—1854.

(Med 5 lithographerede Plader.)

Udarbejdet af **H. W. Meyer.**

Udgivet af det statistiske Bureau.

DET STATISTISKE
DEPARTEMENTS BIBLIOTEK
DANMARK

Kjøbenhavn.

Bianco Lunos Bogtrykkeri ved F. S. Muhle.

1863.

25
Da. 3.
158

Den i den første Deel af Indledningen til Statistisk Tabelværk N. R. XVII. Bd. meddeelte Beretning om Vielser og Fødsler, saavelsom den efterfølgende Beretning om Dødelighedsforholdene i den danske Stat i Decenniet 1845—1854, omfatter kun den Deel af det foreliggende Materiale, som tillod en ligelig Bearbejdelse af samme for Kongeriget Danmark, Hertugdømmet Slesvig og Hertugdømmet Holsteen. En Bearbejdelse af de Dødelighedsforhold, hvortil Materialet kun foreligger for een eller to af de nævnte Landsdele, vil forhaabentlig om ikke lang Tid kunne udkomme ad en anden Vei. Hermed vil da navnlig følge en tabellarisk Fremstilling af Dødsfaldene i Hovedstaden i 1853 efter Alder, Kjøen og Maaneder.

Det i det Følgende brugte Dødstal for Kjøbenhavn i det sidstnævnte Aar (Cholera-Aaret) stemmer alene, hvad Dødfødslerne angaaer, med det i det statistiske Tabelværk opgivne. Det i nærværende Hefte benyttede Tal er nemlig det, som findes i den af det Kongl. Sundheds-Kollegium udgivne »Mortalitets-Tabel for Kjøbenhavn i 1853«, der angiver 1205 Dødsfald (deriblandt 344 uden Alders- og 24 tillige uden Kjønsangivelse) flere end Tabelværket, og som efter foretagen Sammenligning med Dødsattesterne maa ansees for at være det rigtige.

De i Heftet indeholdte Beregninger ere enten blevne udførte eller efterseete i det statistiske Bureau

Kjøbenhavn i Juni 1863.

Meyer.

I. Den summariske Dødelighed.

I Decenniet 1845—1854 indtraf:

i Kongeriget	313758	Dødsfald (Dödfödslerne medregnede)
i Hertugdømmet Slesvig	83423	—
i — Holsteen	116422	—
		i alle 3 Landsdele tilsammentagne . . . . . 513603 Dødsfald.

Følgelig døde hvert Aar i Gjennemsnit:

i Kongeriget	31376	Individer,
i Hertugdømmet Slesvig	8342	—
i — Holsteen	11642	—
		i alle 3 Landsdele . . . . . 51360 Individer.

I begge Qvinqvennierne var Dødsfaldenes aarlige Gjennemsnitsantal:

	1845—49.	1850—1854.
i Kongeriget	31247	31504
i Hertugdømmet Slesvig	8453	8232
i — Holsteen	11541	11743
		i alle 3 Landsdele 51241
		51479

Der døde altsaa i aarligt Gjennemsnit omtrent lige Mange i det første og det andet Qvinqvennium.

Disse Dødsfald fordele sig paa følgende Maade over de enkelte Kjøn og over de enkelte Landsdeles Underafdelinger:

Dødsfaldenes aarlige Gjennemsnitsantal var i	Kjøbenhavn.		De øvrige Kjøbstæder.		Land- distrikterne ¹⁾ .		Ialt.	
	Mandk.	Qvindek.	Mandk.	Qvindek.	Mandk.	Qvindek.	Mandk.	Qvindek.
Kongeriget:								
1845—1849 ³⁾	1946	1816	2017	1719	12059	11690	16022	15225
1850—1854	2412 ²⁾	2257 ²⁾	2016	1826	11759	11229	16187 ²⁾	15312 ²⁾
1845—1854	2179 ²⁾	2037 ²⁾	2017	1773	11909	11459	16105 ²⁾	15269 ²⁾
Hertugdømmet Slesvig:								
1845—1849	"	"	815	737	3477	3426	4290	4163
1850—1854	"	"	862	739	3382	3249	4244	3988
1845—1854	"	"	857	738	3430	3337	4267	4075
Hertugdømmet Holsteen:								
1845—1849	"	"	1234	1077	4760	4470	5994	5547
1850—1854	"	"	1540	1252	4599	4352	6139	5604
1845—1854	"	"	1387	1164	4680	4411	6067	5575

¹⁾ Af de i Indledningens første Deel anførte Grunde ere ogsaa her overalt Hertugdømmet Slesvigs og Hertugdømmet Holsteens Flækker slaaede sammen med disse Landsdeles Landdistrikter.

²⁾ Her mangle 24 Dødsfald af Cholera; de Afdødes Kjøn var ikke angivet.

³⁾ Dødeligheden i Kongeriget i 1845—1849 findes behandlet i Stat. Tabelv. Ny Række I. Bind, hvoraf disse og de følgende Angivelser ere tagne.

Som man seer, har overalt i Byerne det andet, i Landdistrikterne det første Qvinqvennium været rigest paa Dödsfald.

Sammenholde vi dernæst Dödsfaldenes aarlige Gjennemsnitstal i dette og i det foregaaende Decennium, da viser der sig en ikke ubetydelig Tilvæxt fra den forrige til nærværende tiaarige Periode.

I Decenniet 1835—1844 døde nemlig i aarligt Gjennemsnit:

i Kongeriget	28386	Individer,
i Hertugdømmet Slesvig	7680	—
i — Holsteen	10862	—
i alle 3 Landsdele		46928

Det aarlige Dödsantal er altsaa fra det forrige til nærværende Decennium i Kongeriget tiltaget med over 10 pCt., i Hertugdømmet Slesvig med henved 9 pCt. og i Hertugdømmet Holsteen med omtrent 7 pCt., i alle 3 Landsdele med omtrent 9 pCt.

Ved at kjende de absolute Dödstal kunne vi forresten endnu intet Begreb danne os om de forskjellige Perioders samt Landsdeles Dödelighed. Hertil udfordres, at vi tillige kjende de levende Individens Antal, hvoriblandt det givne Antal Dödsfald er indtruffet. Forholdet mellem samtlige Levende og samtlige deraf Bortdöde udtrykkes ved den saakaldte summariske Dödelighedsqvotient — det simpleste Udtryk for Dödeligheden.

Beregne vi nu efter de foreliggende Folketællinger ved hver Periodes Begyndelse og Slutning det aarlige Middeltal Levende i hver Landsdeel, og sammenholde vi dernæst de saaledes fundne Tal med Dödsfaldenes aarlige Gjennemsnitstal, da finde vi, at der i aarligt Gjennemsnit af hvert 10000 Levende døde

1845—1854:		1835—1844:	
i Kongeriget	220 eller 1 af 45,4	i Kongeriget	221 eller 1 af 45,2
i Hertugd. Slesvig	220 — — 45,5	i Hertugd. Slesvig	211 — — 47,4
i — Holsteen	232 — — 43,1	i — Holsteen	237 — — 42,2
i alle 3 Landsdele	223 eller 1 af 44,9	i alle 3 Landsdele	224 eller 1 af 44,6

Kun i Hertugdømmet Slesvig har Dödeligheden fra Decennium til Decennium været i Tiltagende; i de övrige Landsdele er den derimod aftaget lidt. Heraf sees, at, undtagen i förnævnte Hertugdöme, Folkemængden fra det foregaaende til nærværende Decennium er tiltaget mere end Dödsfaldenes Antal.

Det Samme har været Tilfældet i Kongeriget fra nærværende Decenniums første til andet Qvinqvennium, thi den samme Beregning, udført for disse to Tidsrum viser, at Kongerigets summariske Dödelighedsqvotient har været:

i Qvinqvenniet 1845—49	227, d. v. s. eet Dödsfald blandt hver 44,05 Levende
i — 1850—54	217, — — — 46,1 —

Herved bör forresten erindres, at (jf. Stat. Tabv. N. R. I. Indledn.) Folketællingen i Kongeriget i 1850 for Mandkjønnets Vedkommende lider af en ikke ringe Unöiagtighed. Som Fölge heraf tör heelt igjennem den for begge Qvinqvennierne beregnede Dödelighed i Kongeriget ikke ansees for at være et saa korrekt Udtryk af de virkelige Forhold, som den for hele Decenniet 1845—1854 beregnede.

For Hertugdømmet Slesvigs samt Hertugdømmet Holsteens Vedkommende foreligger, som bekendt, ingen Folketælling for Aaret 1850. Dødelighedsforholdene i disse Landsdele ville følgelig, saavidt angaaer hvert Qvinquennium for sig, ikke kunne gjøres til Gjenstand for Undersøgelse.

Nedenstaaende Tabel giver et Overblik over de Levendes og Dødsfaldenes aarlige Gjennemsnitsantal samt de heraf beregnede summariske Dødelighedsquotienter i Decenniet 1845—1854 for hvert Kjøn og for de enkelte Landsdeles Underafdelinger.

	Kongeriget.				Hertugd. Slesvig.				Hertugd. Holsteen.				Alle 3 Landsdele.			
	Middel- befolkning.	Døde, incl. Dødfødte.	Af 10000 døde	1 af	Middel- befolkning.	Døde, incl. Dødf.	Af 10000 døde	1 af	Middel- befolkning.	Døde, incl. Dødfødte.	Af 10000 døde	1 af	Middel- befolkning.	Døde, incl. Dødfødte.	Af 1000 døde	1 af
Kjøbenhavn:													Kjøbstæderne med Kjøbenhavn.			
Mandkjøn	65540	2179	552	30,1	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	231155	6420	278	36,0
Qvindekjøn	69650	2037	292	34,2	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	235168	5715	243	41,2
Begge Kjøn	155190	4218 ¹⁾	512	32,1	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	466521	12135 ¹⁾	260	38,4
De øvrige Kjøbstæder:													Kjøbstæderne uden Kjøbenhavn.			
Mandkjøn	85462	2017	242	41,4	32470	837	258	38,8	49681	1387	279	55,8	165615	4241	256	59,1
Qvindekjøn	84305	1773	210	47,5	32490	738	227	44,0	48723	1164	239	41,8	165518	5676	222	45,0
Begge Kjøn	167767	3790	226	44,3	64960	1575	242	41,2	98404	2551	259	38,6	531131	7917	239	41,8
Landdistrikterne:																
Mandkjøn	555746	11909	214	46,7	156382	3450	219	45,6	203103	4680	250	45,4	915231	20018	219	45,7
Qvindekjøn	566586	11459	202	49,4	158036	3337	211	47,4	199939	4411	221	45,3	924361	19207	208	48,1
Begge Kjøn	1,122132	23368	208	48,0	314418	6767	215	46,5	403042	9091	226	44,3	1,859592	39225	213	46,9
Tilsammen:																
Mandkjøn	704748	16105	229	43,8	188852	4267	226	44,3	252784	6067	240	41,7	1,146384	26459	231	43,4
Qvindekjøn	720341	15269	212	47,2	190526	4075	214	46,7	248662	5575	224	44,6	1,159529	24919	215	46,5
Begge Kjøn	1,425089	31376 ¹⁾	220	45,4	379378	8342	220	45,5	501446	11642	232	43,1	2,505913	51360 ¹⁾	223	44,9

Overalt er Dødeligheden større blandt Mandfolk end blandt Fruentimmer, større i Byerne end paa Landet. Dødelighedsquotienterne for Hertugdømmet Holsteens Kjøbstæder og Landdistrikter er større end de tilsvarende for Hertugdømmet Slesvig; Kongerigets ere de mindste, naar vi undtage Hovedstaden.

Forøvrigt fortjener her en ret interessant Side ved ovenstaaende Tabel at udhæves. Tabellen giver os nemlig et let og nogenlunde brugbart Overblik over Generationernes Livsvarighed i Landsdelene og deres Underafdelinger, idet Tabellens sidste Rubrik oplyser os om, blandt hvormange Individder der paa hvert Sted i aarligt Gjennemsnit bortdøer eet — f. Ex. blandt 44 af Hertugdømmet Slesvigs qvindelige Kjøbstadbefolkning. Naar nu af hver 44 samtidig Levende aarligt dør eet Individ, da vil, forudsat at de samme Dødelighedsforhold blive bestaaende, hele den Generation, hvortil de 44 høre, være bortdød om 44 Aar. Paa samme Maade vil en Generation af Kjøbenhavns mandlige Befolkning være uddød om 30,1 Aar, en Generation af Kongerigets qvindelige Landbefolkning om 49,4 Aar o. s. v.

¹⁾ Heri indbefattet de 24 Choleradødsfald uden Kjønsangivelse.

For et lettere Overblik Skyld findes paa Pl. 1 Generationernes Gjennemsnitslivsvarighed i de enkelte Landsdele fremstillet ved lodrette Linier, der maales ved de horizontale, hvis indbyrdes Afstand er sat lig 10 Aar, — som man seer, nærmer de enkelte Liniers Længde sig desto mere til hinanden, jo længere Linierne ere.

Som de simpleste og korteste Udtryk for Dödeligheden benyttes de for forskjellige Stater beregnede summariske Dödelighedsqotienter meget almindelig til indbyrdes at sammenligne disse Staters Mortalitetsforhold.

Nedenstaaende meddele vi de Landes summariske Dödelighedsqotienter, som i Indledningens første Deel ere blevne sammenlignede med det danske Monarki med Hensyn til Födslernes Hyppighed.

Der döde af 10000 Levende:

i Norge (1846—1855)	193 eller 1 af 51,8,
i Sverrig (1841—1850)	214 — 1 - 46,7
i Frankrig (1844—1853)	240 — 1 - 41,7
i Belgien (1847—1856)	248 — 1 - 40,1
i Sachsen (1847—1856)	293 — 1 - 34,1
i Preussen (1844—1853)	295 — 1 - 33,8.

Man seer, at Kongeriget saavel som Hertugdömmet Slesvig og Hertugdömmet Holsteen indtage en forholdsvis gunstig Stilling imellem de övrige europæiske Stater.

Det er imidlertid kun til en overfladisk Sammenligning imellem forskjellige Landes og Perioders Dödelighed at de summariske Dödelighedsqotienter kunne bruges. Dette ligger i, at de summariske Dödelighedsqotienter ere inkorrekte Udtryk for Mortaliteten. Tabellen paa den foregaaende Side viste os allerede, at Kjön og Opholdssted udöve en væsentlig Indflydelse paa Dödeligheden. Lad os altsaa antage, at der imellem flere af de anförte Stater finder en betydelig Forskjel Sted med Hensyn til Kjöbstad- og Landbeboernes Antal eller med Hensyn til det numeriske Forhold imellem den mandlige og qvindelige Befolkning, da kunne naturligvis disse Staters mandlige og qvindelige Befolkning, Land- og Kjöbstadindvaanere hver for sig have fuldkommen den samme Dödelighed, uden at de samlede Befolkningers summariske Dödelighedsqotienter ere de samme. Af det fölgende Afsnit vil endvidere fremgaae, at Dödeligheden i visse Livsafsnit, f. Ex. kort efter Födslen er betydelig större end i Störstedelen af det övrige Liv. Antage vi nu, at der f. Ex. fra en Periode til en anden var skeet en betydelig Tilvæxt i Födslernes Hyppighed, at altsaa de spæde Börns Antal var tiltaget betydelig (eller at, som man siger, Befolkningen „var bleven yngre“), da vilde hver enkelt Aldersklassers Dödelighed kunne være forbleven aldeles den samme, medens dog hele Befolkningens summariske Dödelighedsqotient var undergaaet en mere eller mindre betydelig Forandring. Og det Samme gjælder naturligvis for forskjellige Lande, der med Hensyn til Födslernes Hyppighed afvige fra hinanden.

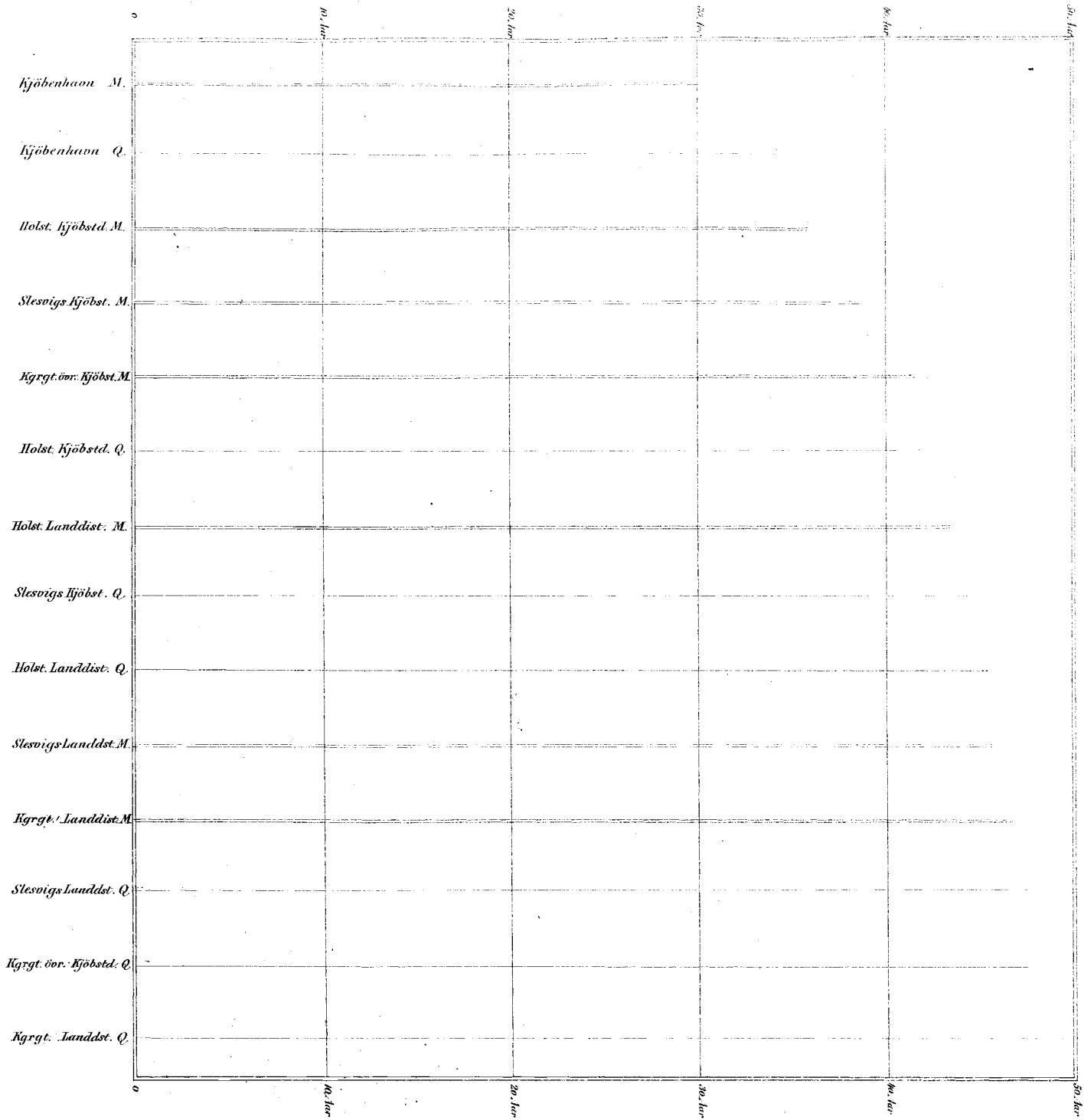
Da Födslernes Antal i det danske Monarki i de sidste Decennier har viist sig at være i en temmelig jævn og uafbrudt Tiltagen (kun dette Decenniums sidste tre Aar udmærkede sig — jvf. Indledningens første Deel — ved Födslernes ualmindelige Hyppighed), saa vil der for den danske Stats Vedkommende ikke kunne nægtes de ovenanförte summariske Dödelighedsqotienter en vis statistisk Betydning; men en korrekt Sammenligning imellem de forskjellige Perioders, Landsdeles o. s. v. Dödelighed

P I I (Pag 10)

En Generaals tjenestevits - Lisenslyst.

Handlyön

Ordnelyön

vil dog først kunne foretages ved Hjælp af en Beregning af hver Aldersklassers særskilte Dødelighed, saaledes som den findes udført i det paafølgende Afsnit¹⁾.

1) Blandt de Methodes, der kunne tænkes anvendte for indtil en vis Grad at ophæve den Indfyldelse, som Fødslerne forskjellige Hyppighed, der unægtelig her indvirker meest forstyrrende, udöver paa de summariske Dødelighedsquotienter, fortjener den af Wappæus (Allg. Bevölkerungsstatistik, I, Lpz. 1859.) foreslaaede at fremhæves. Den af Wappæus anvendte Fremgangsmaade bestaaer i en simpel Subtraktion imellem hvert Lands summariske Fødsels- og Dødelighedsquotient og har til nærmeste Hensigt at vinde et simpelt og saavidt muligt korrekt Udtryk for Forholdet imellem de enkelte Staters sande Dødelighed. Til nærmere Oplysning følger her eksempelvis Beregningen udført for de samme Lande, hvis summariske Dødelighedsquotienter ovenfor, for største Delen efter Wappæus, ere blevne angivne:

1) Norge (1846—1855)	51,8	(÷) 30,4	(=) 21,4	(1)
2) Sverrig (1841—1850)	46,7	31,4	15,3	(2)
3) Kongeriget Danmark (1845—1854)	45,4	30,7	14,7	(3)
4) Hertugd. Slesvig (1845—1854)	45,4	33,0	12,4	(5)
5) — Holsteen (1845—1854)	43,1	29,6	13,5	(4)
6) Frankrig (1844—1853)	41,7	35,8	5,9	(9)
7) Belgien (1847—1856)	40,1	32,8	7,3	(8)
8) Sachsen (1847—1856)	54,1	24,8	9,3	(6)
9) Preussen (1844—1853)	33,9	25,5	8,4	(7)

Den første Talrække betegner den Orden, hvori Staterne følge efter hinanden efter deres Dødelighedsquotienters Størrelse; i den anden angives, blandt hvor mange Levende der paa hvert Sted i aarligt Gjennemsnit indtræffer eet Dødsfald; i den tredje, paa hvor mange Beboere der aarlig kommer een Fødsel; Tallene i sidste Række skulle i omvendt Orden betegne Rækkefølgen imellem Staterne med Hensyn til deres sande Dødelighed.

Den sidste Orden synes ialfald bedre at svare til de virkelige Forhold end den første.

2. Dødelighedstavlerne

indeholde forskjelligformede Udtryk for Dødeligheden i alle Livsaldere. Blandt disse Udtryk ere de enkelte Alderes Dødelighedsquotienter de simpleste og nøiagtigste, og det er dem, hvorpaa vi først ville henlede Opmærksomheden. De oplyse os om, hvormange af 10000 i hvert Livsaar i hver Aldersklasse levende Individuer der bortdøer i aarligt Gjennemsnit. Kun for den anden og tredie af de nedenstaaende Aldersklasser er Beregningen udført paa den Maade, at Dødelighedsquotienterne angive det Antal Dødsfald, som aarlig er indtruffet blandt de i andet og tredie Livsaar tilsammen samt i fjerde og femte Livsaar tilsammen Levende.

Den Fremgangsmaade, der er bleven anvendt ved Beregningen af alle følgende Dødelighedsquotienter for Aldersklasserne efter det femte Livsaar, kaldes den direkte Methode; det vil sige, at de efter Folketællinger og Dødslistes i hver Aldersklasse Levende og Bortdøde danne Beregningens Grundlag. Dødelighedsquotienterne for de første fem Livsaar ere derimod udregnede efter en noget anden Fremgangsmaade, idet de Levendes Antal er fundet ved en Beregning, der findes forklaret i Stat. Tabv. N. R. I., Indl. Pag. LXXXII.

Følgende Tabel indeholder Dødelighedsquotienterne for Kongeriget, Hertugdømmet Slesvig og Hertugdømmet Holsteen i Decenniet 1845—1854.

Af 10000 Levende døde i Decenniet 1845—1854:

i Alderen fra	af Mandkjön				af Qvindekjön			
	i Kongeriget	i Hertugd. Slesvig	i Hertugd. Holsteen	i alle 3 Landsdele	i Kongeriget	i Hertugd. Slesvig	i Hertugd. Holsteen	i alle 3 Landsdele
0— 1 Aar . . .	1955	1755	1898	1910	1632	1464	1545	1586
1— 3 — . . .	658	691	799	696	635	674	803	678
3— 5 — . . .	313	289	307	308	325	310	323	322
5—10 — . . .	86	98	85	88	90	99	91	92
10—15 — . . .	50	58	50	51	57	65	56	58
15—20 — . . .	52	64	71	58	55	61	63	58
20—25 — . . .	87	108	108	95	68	71	74	70
25—30 — . . .	79	91	109	87	79	92	98	85
30—35 — . . .	84	114	99	92	95	115	121	104
35—40 — . . .	98	96	108	100	103	119	135	112
40—45 — . . .	133	128	144	135	115	133	147	125
45—50 — . . .	175	164	188	176	151	151	165	141
50—55 — . . .	220	215	222	219	171	182	198	179
55—60 — . . .	296	287	303	296	221	253	265	256
60—65 — . . .	390	394	421	397	326	365	393	346
65—70 — . . .	551	572	599	565	486	512	604	512
70—75 — . . .	904	905	986	921	809	851	971	845
75—80 — . . .	1184	1263	1406	1240	1053	1091	1327	1104
80—85 — . . .	1881	1995	2114	1941	1807	1910	2097	1867
85—90 — . . .	2843	2807	2944	2854	2440	2590	2723	2472
90—95 — . . .	3665	3483	3089	3532	3378	3252	3169	3330

Lade vi Blikket glide ned over disse Talrækker, da kunne vi ikke andet end blive slaaede af den Overeensstemmelse, som finder Sted i Henseende til Qvotienternes regelmæssige Af- og Tiltagen igjennem Aldersklasserne.

En nærmere Betragtning lader os heri snart gjenkjende Udtrykket af den samme Lov, der ved tidligere Undersøgelser af Kongerigets Dödelighedsforhold blev paaviist som liggende til Grund for Dödelighedens Forandring igjennem Aldersklasserne: Meget store ved Livets Begyndelse synke Dödelighedsqvotienterne, først hurtig, derpaa langsommere, indtil de ved Puberteten naae deres Laveste. Herfra stige de igjen og vedblive at stige indtil Livets Udgang. Denne Stigen er mindre stærk indtil den senere Manddomsalder, men herefter bliver den hastigere og hastigere. Først efter det 80de Aar naae Qvotienterne den samme Höide, som de havde ved Livets Begyndelse. Kun paa eet Sted findes en Afbrydelse i denne regelmæssige Gang i Qvotienternes Störrelse, nemlig i de mandlige Aldersklasser imellem 20 og 35 Aar. Dödelighedsqvotienterne hæve sig her snart i een snart i flere Aldersklasser til en saadan Höide, at de overstige de efterfølgende Qvotienter.

Ogsaa det indbyrdes Forhold imellem de enkelte Kjöns Dödelighedsqvotienter i Henseende til deres Störrelse er væsentlig det samme overalt og atter væsentlig det samme, som vi kjende fra tidligere Undersøgelser af Kongerigets Dödelighedsforhold:

Mandkjönnets Dödelighed er større end Qvindekjönnets, men ikke igjennem hele Livet. Den er større i det eller de første Aar efter Födslen, dernæst i de krigsdygtige Aldersklasser, endelig i hele den anden Halvdeel af Livsperioden (efter det 40de til 50de Aar). I de mellemliggende Aldersklasser, der altsaa fortrinsviis tilhøre den senere Barnealder, Pubertets- og den yngre Manddomsalder, er derimod Qvindekjönnets Dödelighed størst. Det tör ikke lades ubemærket, at Forskjellen imellem begge Kjöns Dödelighed er større, hvor Mandkjönnets Dödelighedsqvotienter overstige Qvindekjönnets end hvor det Omvendte er Tilfældet.

En videre Betragtning af Tabellen paa den foregaaende Side overbeviser os imidlertid tillige om, at der indenfor den almindelige Overeensstemmelses Grændser findes flere ikke ubetydelige Forskjelligheder imellem de enkelte Landsdeles Dödelighed. Forskjellighederne angaae især Dödelighedsqvotienternes absolute Störrelse. Saaledes er Dödeligheden i Kongeriget næsten i alle Livsaldere den mindste, Hertugdömmet Holsteens Dödelighed saagodtsom i alle Aldersklasserne den höieste. Slesvig holder sig fordetmeste imellem de to andre Landsdele. Denne Regel, — som forresten viser sig mindre skarpt udpræget i den barnlige Alder samt i de sidste Aldersklasser — holder sig for Resten af Livet saa konstant, at der egentlig kun findes een Undtagelse derfra, idet Mandkjönnet i en længere Periode af Manddomsalderen sees at være gunstigere stillet i Hertugdömmet Slesvig end i Kongeriget. Senere Iagttagelser ville vise, hvorvidt dette Forhold vil holde sig.

Forövrigt indskrænke Afvigelserne imellem de enkelte Landsdeles Qvotientrækker sig især til nogle Forskjelligheder med Hensyn til den Alder, hvori de enkelte Kjöns Qvotienter skifte Störrelse.

Inden vi gaae over til Undersøgelsen af Dödelighedsforholdene i de enkelte Landsdeles Underafdelinger, skulle vi først for Kongerigets Vedkommende anstille en Sammenligning imellem de ovenstaaende Dödelighedsqvotienter i nærværende Decennium og Dödelighedsqvotienterne for begge dets Qvinqvænnier samt for Decenniet 1835—1844. (Angivelserne om Dödelighedsforholdene i sidstnævnte Decennium ere tagne af „Det Kongelige medicinske Selskabs Skrifter. Ny Række. Første Bind. Kjöbenhavn 1848“.)

Af 10000 Levende döde i Kongeriget:

i en Alder af	af Mandkjön			af Qvindekjön		
	1850—1854	1845—1849	1835—1844	1850—1854	1845—1849	1835—1844
0— 1 Aar . . .	1883	2030	1939	1578	1691	1628
1— 3 — . . .	584	740	687	579	692	645
3— 5 — . . .	306	321	254	313	337	281
5—10 — . . .	83	89	81	85	95	83
10—15 — . . .	48	52	} 52	52	62	} 59
15—20 — . . .	52	53		56	58	
20—25 — . . .	82	102	} 77	66	72	} 73
25—30 — . . .	77	80		75	78	
30—35 — . . .	82	84	} 100	92	96	} 105
35—40 — . . .	103	98		104	107	
40—45 — . . .	138	131	} 158	116	117	} 132
45—50 — . . .	169	168		127	128	
50—55 — . . .	230	216	} 257	180	167	} 201
55—60 — . . .	291	294		213	225	
60—65 — . . .	401	407	} 498	333	343	} 415
65—70 — . . .	518	579		457	503	
70—75 — . . .	866	881	} 1014	787	809	} 919
75—80 — . . .	1213	1241		1074	1122	
80—85 — . . .	1843	1968	} 2072	1788	1826	} 1920
85—90 — . . .	2854	2893		2536	2401	
90—95 — . . .	3755	3823	3685	3529	3544	3788

Hvad begge Qvinqvennierne angaaer, da viser det sig, at Dödeligheden saagodtsom igjennem hele Livet har været noget større i det første end i det paafølgende Qvinqvennium.

Forsaavidtsom Uligheden i de benyttede Aldersklasser dernæst tillader en Sammenligning imellem begge Decenniers Dödelighed, synes Mortaliteten i den yngre Alder i det Hele at have været i Tiltagende fra det foregaaende til nærværende Aarti, hvorimod den synes at være aftaget i alle Aldersklasser efter den tidlige Manddoms Begyndelse.

De efterfølgende Tabeller indeholde Oplysning om Kjøbstadlivets og Landlivets Indfly. else paa Dödeligheden.

Vi ville først betragte Kongeriget for sig. For at lette Overblikket findes Dödeligheds-quotienterne for nærværende Decenniums to Qvinqvennier samt for det foregaaende Decennium strax stillede ved Siden af Qyotienterne for Decenniet 1845—1854.

Af 10000 Levende af Mandkjön döde:

i Alderen fra	i Kjöbenhavn				i Kjöbstæderne				i Landdistrikterne			
	1845-54	1850-54	1845-49	1835-44	1845-54	1850-54	1845-49	1835-44	1845-54	1850-54	1845-49	1835-44
0— 1 Aar	2841	2788	2901	2598	1939	1881	2008	1811	1847	1770	1930	1881
1— 3 —	1162	1099	1233	900	689	605	789	581	600	524	682	679
3— 5 —	461	394	540	350	318	312	325	249	298	296	300	245
5—10 —	95	89	108	94	86	88	86	87	86	82	88	79
10—15 —	43	43	41	} 45	43	41	44	} 50	52	49	54	} 52
15—20 —	53	58	51		46	47	51		52	53	54	
20—25 —	108	143	128	} 105	131	95	215	} 74	73	68	78	} 71
25—30 —	111	133	103		102	85	131		69	66	68	
30—35 —	146	157	132	} 164	102	96	108	} 126	72	68	73	} 88
35—40 —	210	255	165		116	121	114		80	78	86	
40—45 —	281	333	237	} 500	174	177	181	} 221	109	108	112	} 133
45—50 —	390	424	311		249	248	244		141	150	142	
50—55 —	466	567	348	} 471	326	345	325	} 364	183	183	188	} 223
55—60 —	629	698	520		401	361	439		253	246	255	
60—65 —	780	911	684	} 816	578	612	554	} 658	339	338	368	} 458
65—70 —	1008	1027	883		742	716	785		500	461	537	
70—75 —	1477	1522	1287	} 1362	1132	1054	1092	} 1219	853	813	841	} 979
75—80 —	1831	2056	1551		1534	1533	1676		1127	1149	1192	
80—85 —	2756	2810	2364	} 2466	2052	2336	2293	} 1983	1839	1779	1931	} 2061
85—90 —	4200	4780	3111		3173	2757	3241		2782	2807	2860	
90—95 —	3636	6667	3667		4632	4190	3600		3605	3666	3848	

Af 10000 Levende af Qvindekjön döde:

i Alderen fra	i Kjöbenhavn				i Kjöbstæderne				i Landdistrikterne			
	1845-54	1850-54	1845-49	1835-44	1845-54	1850-54	1845-49	1835-44	1845-54	1850-54	1845-49	1835-44
0— 1 Aar	2480	2490	2478	2278	1651	1600	1712	1559	1524	1459	1594	1565
1— 3 —	1091	1090	1092	863	636	606	672	584	583	519	652	630
3— 5 —	435	371	512	374	341	308	380	286	311	308	315	271
5—10 —	99	95	114	97	96	94	101	86	88	83	93	82
10—15 —	54	50	56	} 53	50	42	57	} 52	59	54	63	} 60
15—20 —	61	70	57		45	45	48		57	56	59	
20—25 —	79	84	79	} 100	54	48	61	} 57	69	66	73	} 72
25—30 —	98	98	94		72	72	69		77	72	77	
30—35 —	124	134	108	} 132	90	87	94	} 92	91	86	94	} 103
35—40 —	135	152	124		97	100	96		99	97	106	
40—45 —	174	199	151	} 174	119	127	119	} 137	107	102	112	} 126
45—50 —	217	241	170		141	142	136		118	110	121	
50—55 —	289	374	209	} 276	194	212	187	} 205	154	152	160	} 190
55—60 —	365	427	287		232	215	245		202	187	214	
60—65 —	503	570	447	} 495	372	387	367	} 440	300	298	328	} 403
65—70 —	752	748	671		512	487	541		452	419	478	
70—75 —	1082	1219	870	} 1076	824	798	859	} 991	780	742	796	} 894
75—80 —	1510	1700	1256		1128	1127	1128		1003	1010	1108	
80—85 —	2809	2842	2318	} 2193	1803	1851	1760	} 2049	1737	1700	1795	} 1881
85—90 —	2859	3293	2554		2463	2613	2408		2408	2477	2391	
90—95 —	3250	4000	3300		3968	4258	4000		3315	3421	3305	

Vi ville begynde med at fremsætte de overeensstemmende Resultater, som Betragtningen af samtlige ovenanførte Tidsrums Dødelighed leder til. De have for største Delen alt været omtalte ved Undersøgelsen af de tilsvarende Dødelighedsforhold i det foregaaende Decennium samt i dette Decenniums første Halvdeel. De tør derfor betragtes som Udtryk for en tilgrundliggende Lovmæssighed, hvis Tilstedeværen maa ansees for at være saa meget sikkrere begrundet, som ualmindelige Omstændigheder have indvirket paa Mortaliteten i flere af de ovenstaaende Tidsrum.

Meest iönefaldende er for det Første Qvotienternes regelmæssige og overeensstemmende Af- og Tiltagen igjennem Aldersklasserne. Denne Forandring i Dødelighedsqvotienternes Størrelse følger overalt samme Lov, som gjorde sig gjældende ved Betragtningen af de enkelte Landsdele i deres Heelhed. Vi ledes herved til den Slutning, at Alderens Indflydelse paa Dødeligheden viser sig indtil en vis Grad uafhængig af Individernes Opholdssted.

Dernæst er Dødelighedens absolute Höide i alle anførte Tidsrum, paa faa, bestemte Undtagelser nær, hele Livet igjennem større i Kjöbenhavn end i Kongerigets övrige Kjöbstæder, større i disse end i Kongerigets Landdistrikter. Disse Undtagelser ere fölgende: Omkring Pubertetsalderen er Dødeligheden i Landdistrikterne større end i Kjöbstæderne og i Kjöbenhavn — rimeligviis paa Grund af det haardere legemlige Arbeide, hvormed Individet af begge Kjöner i denne Alder pleie at beskæftige sig i Landdistrikterne. Qvindekjönnets Dødelighed vedbliver endvidere indtil den modnere Alder (40 Aar) at holde sig større i Landdistrikterne end i Kjöbstæderne, dog naaer den ikke samme Kjöns og Alders Dødelighed i Hovedstaden.

Fremdeles see vi, at Forholdet imellem Mandkjönnets og Qvindekjönnets Dødelighed kun i Landdistrikterne er det samme, som fandtes at være tilstede for hele Kongerigets Vedkommende. I Kjöbstæderne og i Kjöbenhavn, hvor Mandkjönnets Dødelighedsqvotienter i og strax efter Pubertetsalderen hæve sig over Qvindekjönnets, bevare de denne Overvægt uafbrudt til Livets Slutning. Aarsagen, hvorfor den her omtalte konstante Afvigelse i Byernes Dødelighedsforhold ikke kunde gjøre sig gjældende i hele Kongerigets Mortalitet, ligger uden Tvivl i Landbefolkningens store numeriske Overvægt over Bybefolkningen. De Forskjelligheder, som gjøre sig gjældende imellem de enkelte Perioders Dødelighedsforhold, skyldes naturligviis Aarsager af en mere tilfældig Natur, Aarsager som vistnok især maae söges i de eiendommelige Forstyrrelser, som Kongerigets Dødelighed i dette Decennium har været underkastet.

Sammenligne vi først nærværende Decenniums første og andet Qvinqvennium, da see vi ved første Blik, at den indbyrdes Forskjel imellem dem langtfra har været af samme Art i alle Kongerigets Underafdelinger. I Landdistrikterne har saaledes Dødeligheden i samtlige Aldersklasser været mindre i Qvinqvenniet 1850—1854 end i det foregaaende Qvinqvennium. (Det er ikke umuligt, at Dyr-tidsaarene 1845 og 1846, hvis Indflydelse paa Dødeligheden senere vil blive efterviist, idetmindste kunne have været medvirkende til Frembringelsen af dette Resultat.) I Hovedstaden udmærker det andet Qvinqvennium sig kun i hele den barnlige Alder ved gunstigere Dødelighedsforhold fremfor det første Qvinqvennium; i hele den övrige Deel af Livet stiller Forholdet sig omvendt og Overvægten i det sidste Qvinqvenniums Dødelighed stiger med den voxende Alder. Heri er vistnok Choleraepidemien i 1853 Skyld, der, som bekjendt, angreb forholdsviis faa Börn og var desmere dræbende i samme Forhold som de angrebne Individet befandt sig i en mere fremrykket Alder. I Kongerigets övrige Kjöbstæder fremtræder Forskjellen imellem begge Qvinqvenniers Dødelighed ikke saa skarpt som paa de to førstnævnte Steder. I de yngre Aldersklasser hviler Overvægten i Dødeligheden paa det første Qvinqvennium. Især overgaae denne Perodes Dødelighedsqvotienter for Mænd i Alderen fra 20—35 Aar de tilsvarende Qvotienter i det andet Qvinqvennium. Dette er uden Tvivl en Virkning af Krigsbegivenhederne i Decenniets første Halvdeel, idet de i Krigen faldne og döde Militaire for allerstørste Delen bleve be-

gravede i Kjøbstæderne og indførte i disses Dödslisters. I de senere Aldersklasser har Dödeligheden været noget større i det andet Qvinqvenniun, sandsynligviis som Følge af de mindre Choleraepidemier, der samtidig med eller kort efter Epidemiens Optræden i Kjöbenhavn viste sig i flere Provindskjøbstæder.

Forsaavidtsom endelig ovenstaaende Tabel tillader os at sammenligne Dödeligheden i det foregaaende med Dödeligheden i nærværende Decennium, viser det sig, at i Kjöbenhavn og Kongerigets övrige Kjøbstæder Mortaliteten har været ikke ubetydelig større i 1845—1854 end i 1835—1844. I Kongerigets Landdistrikter synes derimod nærværende Decennium at have frembudt gunstigere Mortalitetsforhold end det forrige, og det næsten igjennem hele Livet. Omtrent den eneste Undtagelse findes i Barnealderen under 10 Aar. Det ligger nær at antage, at denne Undtagelse skyldes de alvorlige Epidemier af Börnesygdomme, der i det første Qvinqvenniun hjemsögte en stor Deel af Kongeriget.

Sluttelig skulle vi paapege en ret paafaldende Forskjellighed imellem begge Decennierne, som bestaaer deri, at spæde Börn (under 3 Aar) i det foregaaende Decennium vare en større Dödelighed undergivne i Landdistrikterne end i Kjøbstæderne (Kjöbenhavn fraregnet), medens det Omvendte var Tilfældet i nærværende Decennium. Senere Iagttagelser ville have at afgjøre, hvilken Periodes Forhold i saa Henseende ere de regulære; rimeligviis det sidste Decenniums, fordi der i denne Retning finder Overensstemmelse Sted imellem det og begge Qvinqvennier samt Decenniet 1840—1849 (jvf. Stat. Tabv. N. R. I., Incl. Pag. XCIII).

I Hertugdømmet Slesvig stiller Forholdet sig paa følgende Maade:

Af 10000 Levende döde i Decenniet 1845—1854:

i Alderen fra	af Mandkjön		af Qvindekjön	
	i Slesvigs Kjøbstæder	i Slesvigs Landdistrikter og Flækker	i Slesvigs Kjøbstæder	i Slesvigs Landdistrikter og Flækker
0— 1 Aar . . .	1990	1709	1715	1415
1— 3 — . . .	815	668	759	658
5— 5 — . . .	349	279	391	295
5—10 — . . .	105	97	105	97
10—15 — . . .	52	59	63	65
15—20 — . . .	49	68	66	60
20—25 — . . .	188	85	69	72
25—30 — . . .	120	84	85	95
30—35 — . . .	257	81	116	114
35—40 — . . .	131	88	107	122
40—45 — . . .	167	120	150	133
45—50 — . . .	215	155	148	151
50—55 — . . .	260	204	175	184
55—60 — . . .	355	274	264	251
60—65 — . . .	417	390	366	365
65—70 — . . .	668	555	489	517
70—75 — . . .	1011	887	817	858
75—80 — . . .	1287	1259	1103	1088
80—85 — . . .	1811	2022	1969	1896
85—90 — . . .	3750	2715	2299	2415
90—95 — . . .	5143	5541	5818	3158

Et Blik paa de omstaaende Qvotientrækker lærer os, at Dödeligheden baade i Hertugdømmet Slesvigs Kjøbstæder og Landdistrikter har bevæget sig paa samme Maade igjennem Aldersklasserne, som det er Tilfældet i hele Hertugdømmet, samt i Kongeriget og dets Underafdelinger i alle de Perioder, hvorover Undersøgelsen strækker sig. Den regelmæssige Gang i Qvotienterne for Mandkjön afbrydes i denne Landsdeels Kjøbstæder i alle krigsdygtige Aldersklasser (20—35 Aar), hvoraf især den sidste viser en overordentlig høi Dödelighed. Dette er sikkerlig en Følge af Krigen, der især blev ført paa dette Hertugdømmes Gebeet. Forresten ere ligeledes i Landdistrikterne nogle tilsvarende Aldersklasser betegnede med en Mortalitet, der er höiere end den paafølgende Aldersklasser. Heraf fremgaaer, at ikke Krigen eller Militairtjenesten alene har bevirket den forhöiede Dödelighed i disse Aldersklasser, men at Alderen fra 20 til 30 Aar i og for sig er farlig for Mandkjönets Liv. (Ogsaa i Kongerigets Landdistrikter viste baade i nærværende Decennium og dets to Qvinquennier Aldersklassen 20—25 Aar i Mandkjön en höiere Dödelighedsqvotient end den efterfølgende Aldersklasse.)

Overeensstemmelsen med Kongerigets Dödelighedsforhold viser sig endvidere i Følgende: Ogsaa i Slesvigs Kjøbstæder er Dödeligheden større end i denne Landsdeels Landdistrikter og Flækker tilsammen, atter med Undtagelse af Alderen omkring Puberteten og, for Qvindekjön af Frugtbarhedsperioden samt nogle Aldersklasser udover den. Ogsaa i Hertugdømmet Slesvig gjenfindes det for hele Hertugdømmet betegnede Vexelforhold imellem Overvægten i de særskilte Kjöns Dödelighed kun i Landdistrikterne, medens i Kjøbstæderne Mandkjönets Dödelighed i hele Livsafsnittet efter det 20de Aar er höiere end Qvindekjönets.

Forskjellen imellem de to hidtil betragtede Landsdeles Mortalitet kan herefter ikke være af væsentlig Betydning. Den bestaaer i Virkelighed kun i en Gradsforskjel imellem den absolute Dödelighed i visse Aldersklasser. —

Dödelighedsqvotienterne for Hertugdømmet Holsteen ere følgende:

Af 10000 Levende döde i Decenniet 1845—1854:

i Alderen fra	af Mandkjön		af Qvindekjön	
	i Holsteens Kjøbstæder	i Holsteens Landdistrikter og Flækker	i Holsteens Kjøbstæder	i Holsteens Landdistrikter og Flækker
0— 1 Aar . . .	2177	1852	1759	1496
1— 3 — . . .	1009	752	934	773
3— 5 — . . .	400	287	379	511
5—10 — . . .	101	82	99	89
10—15 — . . .	52	50	48	58
15—20 — . . .	78	69	57	65
20—25 — . . .	154	90	83	71
25—30 — . . .	171	91	88	101
30—35 — . . .	139	87	126	120
35—40 — . . .	147	98	129	137
40—45 — . . .	209	127	141	149
45—50 — . . .	234	177	191	159
50—55 — . . .	272	211	192	199
55—60 — . . .	347	294	259	267
60—65 — . . .	537	398	377	398
65—70 — . . .	635	592	570	614
70—75 — . . .	1070	970	838	1009
75—80 — . . .	1282	1432	1291	1338
80—85 — . . .	2000	2140	1813	2197
85—90 — . . .	2682	3016	2708	2728
90—95 — . . .	2480	3523	4733	2656

Dödelighedsforholdene i Hertugdømmet Holsteens Kjøbstæder og Landdistrikter vise efter ovenstaaende Tabel en stor Overeensstemmelse med de nylig betragtede Dödelighedsforhold i de övrige Landsdeles tilsvarende Underafdelinger. Ogsaa her afbrydes Dödelighedsquotienternes regelmæssige Gang ved enkelte abnormt höie Qvotienter i de krigsdygtige Aldersklasser; ogsaa her er Dödeligheden störst i Kjøbstæderne, og Forholdet imellem de enkelte Kjöns Dödelighed svarer kun i Landdistrikterne til det for hele Landsdelen iagttagne.

Blandt de Særegenheder, som Mortaliteten i dette Hertugdømmes Underafdelinger frembyder, fortjener at udhæves, at Dödeligheden blandt den mandlige Kjøbstadbefolkning ei alene hele Livet igjennem overgaaer den qvindelige Kjøbstadbefolknings, men ogsaa Dödeligheden blandt Mændene i Hertugdømmets Landdistrikter. Derimod overstige Dödelighedsquotienterne for Qvindekjön i Landdistrikterne foruden i Frugtbarhedsperioden ogsaa i mange andre Aldersklasser, især henimod Livets Slutning, Qvotienterne for Qvindekjön i Kjøbstæderne.

Det kunde herefter være af Interesse kortelig at sammenligne Dödeligheden i de forskellige Landsdeles tilsvarende Underafdelinger.

Sammenholde vi först Landdistrikterne, da finde vi, at disse følge efter hverandre i samme Orden som Landsdelene i deres Heelhed. Den indbyrdes Forskjel med Hensyn til Dödelighedens Störelse er störst blandt Qvindekjön og i den fremrykkede Alder.

Hvad Kjøbstæderne angaaer, da frembyde Kongerigets Kjøbstæder (naturligviis med Undtagelse af Kjöbenhavn) de gunstigste Dödelighedsforhold i Livets første Halvdeel. Senere hen ere Hertugdømmet Slesvigs Kjøbstæder bedst stillede. I de holsteenske Byer er Dödeligheden blandt Pigebörn og unge Fruentimmer mindre end i Byerne i Slesvig, Dödeligheden blandt ældre Mænd gunstigere end i Kongerigets Kjøbstæder. Forresten staae Kjøbstæderne i Hertugdømmet Holsteen i Henseende til Mortaliteten tilbage for de övrige Landsdeles Kjøbstæder.

Da vi forhen have sammenlignet Dödeligheden i Hovedstaden med Dödeligheden i Kongerigets övrige Kjøbstæder, vil det maaskee ikke være uden Interesse, ligeledes at undersøge Forholdet imellem Mortaliteten i Kjöbenhavn og Mortaliteten i de to andre Landsdeles Kjøbstæder. Sammenligningen viser os da, at Mandkjönnets Dödelighed i en ikke ubetydelig yngre Livsperiode, Qvindekjönnets i ikke ganske faa Aldersklasser (færre i Holsteen end i Slesvig) har været gunstigere i Kjöbenhavn end i de nævnte Kjøbstæder.

Vi troe heri at see en Berettigelse til ved Sammenstillingen af Dödelighedsforholdene i samtlige 3 Landsdeles Kjøbstæder og Landdistrikter at slaae Hovedstaden sammen med de övrige Kjøbstæder.

Af 10000 Individuer i alle 3 Landsdele døde aarlig:

i Alderen fra	Mandkjøn.		Qvindekjøn.	
	Hovedstaden og Kjøbstæderne	Flækker og Landdistrikter	Hovedstaden og Kjøbstæderne	Flækker og Landdistrikter
0 — 1 Aar . . .	2262	1821	1923	1500
1 — 3 — . . .	905	646	843	639
3 — 5 — . . .	378	292	581	309
5 — 10 — . . .	94	87	99	90
10 — 15 — . . .	46	52	52	60
15 — 20 — . . .	55	59	55	59
20 — 25 — . . .	136	79	70	70
25 — 30 — . . .	120	76	86	85
30 — 35 — . . .	143	77	112	101
35 — 40 — . . .	153	85	117	111
40 — 45 — . . .	213	115	143	120
45 — 50 — . . .	283	151	176	132
50 — 55 — . . .	344	193	220	168
55 — 60 — . . .	443	266	283	224
60 — 65 — . . .	593	360	410	330
65 — 70 — . . .	767	529	588	495
70 — 75 — . . .	1171	882	897	835
75 — 80 — . . .	1481	1205	1255	1069
80 — 85 — . . .	2113	1919	2055	1824
85 — 90 — . . .	3242	2805	2566	2450
90 — 95 — . . .	3645	3517	3945	3204

Hovedstadens Indlemmelse i Kjøbstædernes Rækkefølge har især havt til Følge, at Dødeligheden kort efter Livets Begyndelse og henimod dets Slutning er bleven en Deel høiere. Forresten er det indlysende, at ligesom Dødeligheden i de tre Landsdele under Eet især rettede sig efter Kongerigets Dødelighed, saaledes maatte Mortalitetsforholdene i de samlede Underafdelinger nærmest bestemmes af Mortalitetsforholdene i Kongerigets Underafdelinger.

Den foregaaende Undersøgelses Hovedresultater kunne sammenfattes i følgende Sætninger, der tør betegnes som Udtryk for nogle for hele den danske Stat eller ialfald dens 3 Hoveddele fælles Dødelighedslove:

1. Dødeligheden aftager fra Fødselen til Pubertetsalderen; den stiger herfra til Livets Udgang.
2. Forholdet imellem begge Kjønns Dødelighed er et andet i Kjøbstæderne end paa Landet; dog er paa begge Steder Mændenes Mortalitet større end Qvindernes.
3. Mandkjønnets Dødelighed er større i Kjøbstæderne end i Landdistrikterne.
4. Der bestaaer ingen konstant Forskjel imellem Qvindekjønnets Dødelighed i Kjøbstæderne og i Landdistrikterne.

Dødelighedsquotienterne ere, som alt anført, de meest korrekte Udtryk for Dødeligheden i hver Livsalder, men de give os ikke noget samlet, let overskueligt Billede af Dødelighedens Forandring igjennem hele Livet. For at tilveiebringe Udtryk af denne Art — vi skulle længere hen beskæftige os med dem — er det nødvendigt først af Dødelighedsquotienterne at beregne Dekrementtabeller. Dette skeer, som man vil erindre, paa den Maade, at man gaaer ud fra den Forudsætning, at et vist

Antal (f. Ex. 10,000) Individuer samtidig begynde at leve; ved Hjælp af Dödelighedsqvtienterne finder man da, hvormange af de Levende der bortdöe i hver Aldersklasse, hvormange der altsaa er tilbage ved den næste Aldersperiodes Begyndelse. De sidste Tal danne tilsammen en Dekrementtabel.

Men endskjönt Dekrementtabellerne fortrinsviis tjene som Mellemlid til den sandsynlige Livsalders og Middellevetidens Beregning, mangle de dog ikke selvstændig Interesse. Herom vil man formentlig overbevise sig ved at betragte de efterstaaende Dekrementtabeller, som följge efter hinanden i samme Orden som de foranstaaende Dödelighedsqvtient-Tabeller, hvorefter de ere beregnede.

Til Dekrementtabellerne for Landsdelene i deres Heelhed have vi til Sammenligning föiet den af Quetelet for Belgien for 1856 beregnede¹⁾. Denne stemmer for de samlede Kjöns Vedkommende meget godt overeens med Tabellen for Belgien for 1846—1856, der kun er beregnet for samlede Kjön. (Forskjellen imellem de Overlevendes Antal af samlede Kjön paa begge Tabeller udgjör nemlig indtil Alderen over 60 Aar höist 3,8 pCt.)

Dekrementtabel for

Levende i en Alder af	Mandkjön					Qvindekjön				
	i Kongeriget	i Hertugd. Slesvig	i Hertugd. Holsteen	i alle 3 Lands- dele	i Kongeriget Belgien	i Kongeriget	i Hertugd. Slesvig	i Hertugd. Holsteen	i alle 3 Lands- dele	i Kongeriget Belgien
0 Aar . .	10000	10000	10000	10000	1000	10000	10000	10000	10000	1000
1 — . . .	8047	8245	8102	8090	838	8368	8556	8457	8414	864
3 — . . .	7518	7675	7455	7527	752	7838	7961	7778	7844	777
5 — . . .	7283	7453	7226	7295	720	7583	7714	7527	7591	741
10 — . . .	6976	7097	6925	6981	684	7249	7341	7192	7250	699
15 — . . .	6804	6894	6754	6805	666	7045	7106	6993	7043	681
20 — . . .	6629	6677	6518	6610	640	6854	6893	6776	6842	650
25 — . . .	6347	6326	6175	6303	604	6625	6653	6530	6607	607
30 — . . .	6101	6045	5847	6055	566	6368	6354	6218	6332	576
35 — . . .	5850	5710	5565	5764	525	6073	5999	5853	6011	539
40 — . . .	5570	5442	5272	5483	484	5768	5653	5471	5684	499
45 — . . .	5212	5105	4906	5125	443	5446	5289	5083	5340	459
50 — . . .	4775	4703	4466	4693	403	5101	4904	4680	4976	415
55 — . . .	4278	4228	3997	4206	366	4683	4477	4239	4550	375
60 — . . .	3689	3663	3435	3627	319	4193	3945	3713	4044	337
65 — . . .	3035	3008	2783	2974	250	3562	3287	3051	3402	290
70 — . . .	2304	2260	2063	2242	179	2793	2544	2256	2633	221
75 — . . .	1466	1437	1260	1414	111	1863	1662	1388	1725	137
80 — . . .	810	764	623	760	60	1100	963	714	993	76
85 — . . .	315	281	216	287	26	445	369	249	389	35
90 — . . .	75	68	49	68	7	131	111	63	112	11
95 — . . .	12	12	10	11	1,7.	24	22	13	21	2,4.

1) „Table de mortalité d'après le recensement de 1856“. Tabellen er beregnet for cetaarige Aldersklasser og, for Livs-afsnittet efter det 10de Aar, efter den direkte Methode. Tilfældige Feil ved den tilgrundlagte Folketællings Resultat ere udjævnedes ved en Korrektionsmethode, der grunder sig paa Hypotesen om en i et vist jævnt Forhold voxende Befolkning. Methoden og den tilhørende Formel findes udviklede i „Bulletin de la commission centrale de statistique“ tome V. Brux. 1853. p. 1—25.

Dekrementtabel for hele Kongeriget.

Levende i en Alder af	Mandkjön			Qvindekjön		
	1850—1854	1845—1849	1835—1844	1850—1854	1845—1849	1835—1844
0 Aar . . .	10000	10000	10000	10000	10000	10000
1 —	8117	7970	8061	8422	8309	8372
5 —	7645	7580	7507	7934	7734	7852
5 —	7409	7143	7316	7686	7473	7612
10 —	7108	6832	7026	7366	7126	7301
15 —	6939	6657		7177	6909	
20 —	6761	6483	6672	6979	6712	6864
25 —	6489	6160		6752	6474	
30 —	6244	5919	6175	6505	6226	6396
35 —	5995	5675		6211	5934	
40 —	5692	5404	5585	5896	5625	5756
45 —	5312	5062		5564	5305	
50 —	4882	4654	4768	5222	4976	5044
55 —	4352	4177		4773	4578	
60 —	3763	3606	3686	4291	4091	4124
65 —	3079	2942		3633	3446	
70 —	2376	2202	3241	2891	2680	2722
75 —	1541	1417		1950	1788	
80 —	840	761	812	1139	1020	1085
85 —	333	284		465	408	
90 —	79	66	101	130	122	158
95 —	12	10	2 1)	22	20	3 1)

Dekrementtabel for Mandkjön

Levende i en Alder af	i Kjöbenhavn				i Kongerigets övrige Kjöbstäder				i Kongerigets Landdistrikter			
	1845—54	1850—54	1845—49	1835—44	1845—54	1850—54	1845—49	1835—44	1845—54	1850—54	1845—49	1835—44
0 Aar . . .	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000
1 —	7159	7212	7099	7402	8061	8119	7992	8189	8153	8230	8070	8119
3 —	6327	6419	6224	6756	7506	7628	7362	7713	7664	7799	7520	7568
5 —	6035	6166	5888	6500	7267	7390	7122	7527	7436	7568	7294	7382
10 —	5755	5898	5578	6201	6961	7072	6825	7207	7123	7264	6979	7096
15 —	5633	5773	5465		6813	6929	6675		6940	7088	6794	
20 —	5486	5608	5327	5926	6658	6768	6506	6854	6762	6903	6613	6735
25 —	5198	5221	4997		6236	6454	5843		6520	6672	6360	
30 —	4917	4885	4746	5345	5926	6185	5475	6362	6299	6455	6148	6271
35 —	4571	4516	4443		5631	5895	5187		6076	6259	5927	
40 —	4115	3975	4091	4538	5314	5549	4900	5610	5858	6000	5678	5745
45 —	3576	3562	3633		4871	5079	4476		5528	5685	5369	
50 —	2942	2720	3110	3362	4501	4487	3962	4497	5152	5327	5001	5031
55 —	2330	2048	2613		3654	3776	3367		4702	4861	4553	
60 —	1701	1444	2015	2100	2990	3152	2703	3125	4143	4298	4008	4027
65 —	1151	915	1451		2239	2321	2049		3497	3630	3354	
70 —	695	547	920	928	1545	1622	1384	1618	2723	2885	2549	2548
75 —	332	255	483		877	957	801		1777	1920	1673	
80 —	133	91	222	237	407	444	346	478	1011	1080	921	956
85 —	33	22	68		145	137	109		402	443	350	
90 —	4	2	14	20	29	34	21	67	99	108	83	121
95 —	"	"	2		3	4	3		16	17	12	

1) Disse 2 Mandfolk og 3 Fruentimmer ere over 100 Aar.

Dekrementtabel for Qvindekjøn

Levende i en Alder af	i Kjøbenhavn				i Kongerigets øvrige Kjøbstæder				i Kongerigets Landdistrikter			
	1845—54	1850—54	1845—49	1835—44	1845—54	1850—54	1845—49	1835—44	1845—54	1845—49	1850—54	1835—44
0 Aar	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000
1 —	7520	7510	7522	7722	8349	8400	8288	8441	8476	8541	8406	8435
3 —	6700	6691	6701	7058	7818	7891	7731	7948	7982	8098	7858	7904
5 —	6409	6443	6357	6794	7551	7648	7437	7721	7734	7849	7610	7689
10 —	6099	6144	6005	6472	7197	7297	7071	7396	7401	7530	7265	7381
15 —	5937	5992	5840		7019	7145	6872		7186	7329	7040	
20 —	5759	5786	5675	6138	6863	6986	6709	7019	6984	7127	6835	6950
25 —	5536	5548	5455		6680	6820	6508		6747	6896	6590	
30 —	5271	5285	5205	5555	6444	6579	6287	6627	6492	6652	6341	6468
35 —	4954	4941	4931		6160	6299	5997		6203	6372	6049	
40 —	4631	4579	4635	4869	5868	5992	5716	6044	5903	6070	5737	5833
45 —	4245	4145	4288		5529	5623	5386		5595	5768	5424	
50 —	3809	3674	3958	4101	5153	5238	5032	5271	5274	5459	5105	5143
55 —	3296	3047	3548		4677	4711	4583		4883	5059	4713	
60 —	2746	2461	3073	3111	4165	4231	4055	4300	4414	4607	4235	4253
65 —	2135	1851	2457		3458	3487	3575		3799	3969	3594	
70 —	1466	1273	1757	1897	2677	2733	2575	2768	3030	3219	2830	2842
75 —	853	692	1137		1773	1833	1675		2051	2221	1900	
80 —	400	295	606	646	1008	1045	953	1026	1242	1340	1091	1162
85 —	97	71	189		408	412	394		520	572	444	
90 —	23	13	53	71	118	111	118	131	155	165	133	176
95 —	4	2	10		16	13	15		29	29	23	

Dekrementtabel for Hertugdømmet Slesvig.

Levende i en Alder af	Mandkjøn		Qvindekjøn	
	i Slesvigs Kjøbstæder	i Slesvigs Landdistrikter og Flækker	i Slesvigs Kjøbstæder	i Slesvigs Landdistrikter og Flækker
0 Aar	10000	10000	10000	10000
1 —	8010	8291	8285	8585
3 —	7357	7737	7656	8020
5 —	7100	7521	7357	7783
10 —	6737	7165	6981	7415
15 —	6564	6957	6765	7178
20 —	6405	6724	6545	6966
25 —	5830	6444	6323	6720
30 —	5490	6179	6060	6415
35 —	4828	5934	5719	6060
40 —	4522	5679	5421	5701
45 —	4160	5348	5080	5334
50 —	3740	4949	4718	4946
55 —	3284	4469	4323	4511
60 —	2750	3897	3789	3979
65 —	2232	3207	3155	3315
70 —	1598	2430	2471	2560
75 —	964	1559	1642	1667
80 —	506	830	945	967
85 —	204	301	352	374
90 —	31	77	111	111
95 —	2	14	16	23

Dekrementtabel for Hertugdømmet Holsteen.

Levende i en Alder af	Mandkjön		Qvindekjön	
	i Holsteens Kjøbstæder	i Holsteens Landdistrikter og Flækker	i Holsteens Kjøbstæder	i Holsteens Landdistrikter og Flækker
0 Aar . . .	10000	10000	10000	10000
1 — . . .	7823	8168	8261	8504
3 — . . .	7034	7554	7489	7847
5 — . . .	6753	7337	7205	7603
10 — . . .	6420	7042	6857	7272
15 — . . .	6255	6868	6694	7064
20 — . . .	6016	6635	6506	6858
25 — . . .	5570	6343	6242	6600
30 — . . .	5114	6061	5973	6275
35 — . . .	4771	5803	5608	5910
40 — . . .	4433	5526	5258	5519
45 — . . .	3993	5186	4900	5123
50 — . . .	3552	4747	4454	4731
55 — . . .	3100	4272	4046	4283
60 — . . .	2606	3688	3555	3748
65 — . . .	1992	3022	2944	3072
70 — . . .	1450	2248	2214	2260
75 — . . .	849	1384	1456	1364
80 — . . .	447	676	763	698
85 — . . .	164	231	307	232
90 — . . .	43	51	79	59
95 — . . .	12	10	7	16

I Dekrementtabellerne findes naturligviis de samme Dödelighedslove udtrykte, som gjorde sig gjældende igjennem Dödelighedsqvoienternes Rækker. Men medens paa den ene Side Tallenes Störrelse i Dekrementtabellerne i og for sig let kan virke forstyrrende ind paa Iagttagelsen, er det paa den anden Side klart, at mindre eller forbigaaende Afvigelser fra Dödelighedens regelmæssige Gang i disse Talrækker let kunne undgaae Opmærksomheden, eftersom ethvert af Dekrementtabellens Tal staaer under Indvirkningen af samtlige foregaaende Aldersklassers Dödelighed. (Saaledes vilde man ikke uden et meget nöiagtigt Studium af Dekrementtabellerne komme til Kundskab om de forholdsviis mindre gunstige Dödelighedsforhold i Landdistrikterne blandt Individider henimod og i Pubertetsalderen.) Derfor egne Dekrementtabellerne sig i det Hele taget ikke vel til Sammenligning imellem forskjellige Steders og Perioders Dödelighed.

Det tör imidlertid ikke oversees, at der gives Tilfælde, hvor Dekrementtabellerne levere et mere anskueligt Billede af Dödeligheden og dens Forskjelligheder efter Kjön, Tid og Sted, end Dödelighedsqvoienterne ere istand til at gjöre.

Herpaa skulle vi anföre nogle Exempler:

Dödelighedsqvoienterne lære os, at Mortaliteten blandt Börn under 1, samt fra 3 til 5 Aar er større i Kongeriget end i de to andre Landsdele. I den mellemliggende og de efterfølgende Aldersklasser er Dödeligheden i Kongeriget mindre end i Hertugdømmet Slesvig, medens derimod Qvoienterne for Holsteen tillige i flere af de Aldersklasser, der følge umiddelbart efter det femte Aar, ere mindre end de tilsvarende Qvoienter for Kongeriget. Herefter vilde man nu kunne troe sig berettiget til at antage,

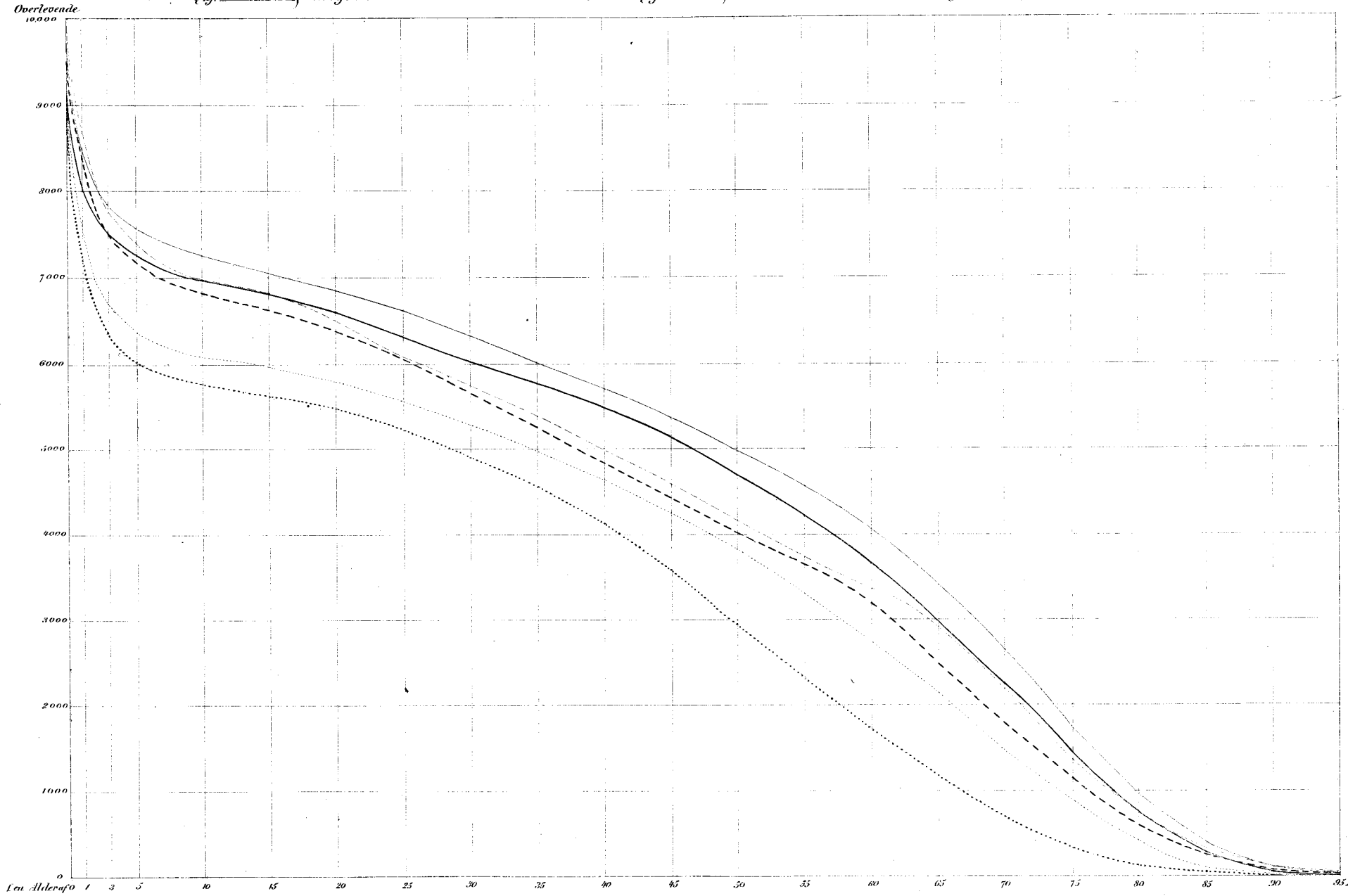
PL II. (Pag. XIX)

10.000 Nyfødtes Uddøen.

Mkj. ————— } i Kgrgt. Danmark, Hrtgd. Slesvig og
 Qkj. ————— } Hrtgd. Holsteen tilsammen i 1845-1854.

Mkj. .... } i Kjøbenhavn i 1845-1854.
 Qkj. .... }

Mkj. - - - - } i Kongeriget Belgien i 1856.
 Qkj. - - - - }

Jnd. H. v. Slesvigske H. v. S. v. S.

at Dödeligheden i hele Barnealderen, indtil f. Ex. det 15de Aar var gunstigst i Holsteen, ugunstigst i Hertugdømmet Slesvig. Et Blik paa Dekrementtabellerne godtgjør imidlertid ligesaa hurtig som fuldstændig Feilagtigheden af en saadan Antagelse. Af alle Födte er i 15-Aars Alderen det ringeste Antal tilbage i Holsteen, det største i Slesvig. Hvad mere er, det første Hertugdømme har alt i 3-Aars-Alderen mistet det Forspring, som det havde vundet over Kongeriget i det første Aar med Hensyn til de Overlevendes Antal — og indhenter det ikke igjen. I Slesvig derimod holder de Overlevendes Antal sig endog indtil det 20de Aar höiere end i Kongeriget.

En meget omhyggelig Betragtning af Dödelighedsqotienterne vilde naturligviis kunne have fört til det samme Resultat. Men Vanskeligheden ved paa denne Maade at klare Forholdet ligger deri, at man foruden at undersøge, hvilken Landsdeel i hver Aldersklasse fremböd den absolut største Dödelighed, tillige havde maattet holde Regnskab med Forskjellen imellem de enkelte Qvotienters Störrelse i de tilsvarende Aldersklasser. Det er denne Vanskelighed, som bortfalder ved Betragtningen af Dekrementtabellerne.

Paa et andet Sted faae vi ved Hjælp af Dekrementtabellerne et meget klarere Begreb om en Afgivelse fra det almindelige Forhold imellem begge Kjöns Dödelighed, end Dödelighedsqotienterne kunde have givet os. Det er i Hertugdømmet Slesvigs og Hertugdømmet Holsteens Landdistrikter, hvor der efter Dekrementtabellerne i en vis Periode af Livet (i Alderen nær det 50de Aar) findes flere Mænd end Qvinder ilive af et lige Antal Nyfödte af begge Kjön — tvertimod den almindelige Regel, hvorefter Mandfolk uddöe hurtigere end Fruentimmer. Forklaringen paa dette Phænomen findes naturligviis i Dödelighedsqotienterne for de foregaaende Aldersklasser. Naar vi undersøge disse, finde vi, at i de nævnte Landsdeles Landdistrikter Dödeligheden blandt Qvindekjön i et længere Livsafsnit efter det 25de Aar er betydelig større end Mandkjönets Dödelighed. (I Kongeriget er noget Lignende Tilfældet, skjönt i ringere Grad.) Det vil let sees, at den Form, hvorunder Dekrementtabellerne oplyse os om denne Kjendsgjerning, er langt mere udtryksfuld, end den hvorunder vi finde den udtalt i Dödelighedsqotienterne.

Det vilde ikke være vanskeligt at finde flere Exempler af lignende Art.

Paa Pl. II. findes nogle af de foregaaende Dekrementtabeller graphisk fremstillede. Kurverne, hvis Afstand fra Tabellens Fod betegner de i hver Livsaldér Overlevendes Antal, vise i det Hele en paafaldende Regelmæssighed. Deres Retning er efter det 5te Livsaar næsten parallel. Börn, der have overskredet denne Alder, bortdöe, som man seer, overalt omtrent efter samme Maalestok. Afstanden imellem Linierne for Mand- og Qvindekjön er noget forskjellig paa hvert Sted; meest vaxlende er den for Kongeriget Belgiens Vedkommende.

Idet Mortalitetstabellernes Dödelighedsqotienter ere Udtryk for de forskjellige Livsalders Dödelighed, betegne de tillige paa en negativ Maade de samme Aldersklassers Livsevne.

Men baade for Videnskaben og især for visse sociale Foranstaltninger (Livsforsikrings-, Aldersomsörgelses-Anstalter o. s. v.) er det af stor Vigtighed, foruden hine negative ligeledes at besidde positive Udtryk for den igjennem Livsperioden vaxlende Livsevne eller Livsdygtighed. Saadanne positive Udtryk ere: „den sandsynlige Livsaldér“ og „Middellevetiden“. De danne, ordnede efter Livsalderen, letoverskuelige Talrækker, og egne sig derfor i det Hele bedre til Sammenligning imellem forskjellige Steder og Tidsrum end Dekrementtabeller og Dödelighedsqotienter.

Som en vis given Livsalders — eller rettere sagt de deri levende Individens — sandsynlige Livsaldér betegnes, som man vil erindre, det Tidspunkt senere hen i Livet, hvor de efter Dekrementtabellen i hiin givne Alder Overlevendes Antal er sunket ned til det Halve.

De følgende Tabeller angive den sandsynlige Livsalder i alle Aldersklasser for de enkelte Landsdele samt deres Underafdelinger.

Sandsynlig Livsalder for

i en Alder af	Mandkjön				Qvindekjön			
	i Kongeriget	i Hertugd. Slesvig	i Hertugd. Holsteen	i alle 3 Lands- dele	i Kongeriget	i Hertugd. Slesvig	i Hertugd. Holsteen	i alle 3 Lands- dele
0 Aar . . .	47,37	46,27	45,68	46,40	51,17	48,72	46,00	49,67
1 — . . .	57,07	55,88	54,39	56,32	60,07	56,89	55,09	58,32
3 — . . .	59,37	58,38	57,30	58,76	62,07	59,65	58,25	60,89
5 — . . .	60,33	59,40	58,33	59,81	63,09	60,62	59,43	61,83
10 — . . .	61,44	60,81	59,74	60,97	64,47	61,95	60,81	63,16
15 — . . .	62,08	61,54	60,40	61,61	65,23	62,87	61,53	64,00
20 — . . .	62,74	62,35	61,25	62,34	65,79	63,70	62,33	64,83
25 — . . .	63,86	63,72	62,53	63,54	66,49	64,67	63,27	65,57
30 — . . .	64,87	64,88	63,83	64,63	67,31	65,66	64,52	66,40
35 — . . .	65,67	65,91	65,00	65,56	68,28	66,79	65,69	67,42
40 — . . .	66,56	66,75	65,91	66,44	69,34	67,95	66,81	68,51
45 — . . .	67,77	67,87	67,11	67,64	70,31	69,25	68,02	69,73
50 — . . .	69,35	69,30	68,67	69,19	71,12	70,43	69,39	70,67
55 — . . .	70,82	70,74	70,32	70,69	72,18	71,50	70,64	71,73
60 — . . .	72,46	72,32	71,86	72,30	73,54	72,99	72,01	73,12
65 — . . .	74,62	74,50	73,99	74,46	75,43	75,10	74,03	75,13
70 — . . .	77,03	76,90	76,42	76,87	77,73	77,45	76,56	77,45
75 — . . .	80,53	81,31		80,37	80,92	80,77	80,13	80,75

En endog blot flygtig Betragtning af ovenstaaende Tabel gjør os fortrolig med Forholdet imellem den sandsynlige Livsalder og Dödeligheden i hver Landsdeel. De staae i omvendt Forhold til hinanden. Hvor Dödeligheden er störst og de Overlevendes Antal aftager hurtigst — i Holsteen, i Mandkjön — er den sandsynlige Livsalder mindst. Hvor denne derimod er stor, er Dödeligheden ringe; saaledes er Mandkjönnetts og Qvindekjönnetts sandsynlige Livsalder ved Födslen resp. 4 og 5 Aar mindre i Hertugdømmet Holsteen end i Kongeriget, hvor Halvdelen af de nyfödte Drengene og Piger uddöer efter resp. 47 og 51 Aar.

Den sandsynlige Livsalder stiger naturligviis med den voxende Alder hele Livet igjennem; den stiger, som man seer, omtrent paa samme Maade i hver Landsdeel. Men den stiger ikke lige hurtig igjennem hele Livet, og man kan i saa Henseende inddele Livet i tre Afsnit af ulige Længde. I det förste, fra Födslen til omtrent det tredie Aar, tiltager Livssandsynligheden meget betydeligt, i Gjennemsnit henved 12 Aar; i den anden Periode, der strækker sig til ind i Manddomsalderen, stiger den paa-faldende langsomt, omtrent kun eet Aar for hver fem tilbagelagte Livsaar, i det tredie og sidste Livs-afsnit atter noget hurtigere.

Samtidig med den sandsynlige Livsalders Stigen aftager i den höiere Alder Forskjellen imellem Livssandsynligheden for Individuer af særskilte Kjön og i endnu höiere Grad imellem Beboerne af de forskjellige Landsdele.

Sandsynlig Livsalder i Kongeriget.

i en Alder af	Mandkjön			Qvindekjön		
	1850—1854	1845—1849	1835—1844	1850—1854	1845—1849	1835—1844
0 Aar . . .	48,58	45,78	47,00	52,41	49,68	50,43
1 — . . .	57,40	"	"	60,57	"	"
3 — . . .	59,47	"	"	62,36	"	"
5 — . . .	60,39	60,24	60,15	63,31	62,64	61,93
10 — . . .	61,42	61,33	"	64,59	64,03	"
15 — . . .	62,02	"	"	65,27	"	"
20 — . . .	62,87	62,62	62,01	65,88	65,53	64,85
25 — . . .	63,70	"	"	66,61	"	"
30 — . . .	64,66	64,85	"	67,43	67,02	"
35 — . . .	65,52	"	"	68,43	"	"
40 — . . .	66,52	66,47	"	69,57	69,04	"
45 — . . .	67,85	"	"	70,49	"	"
50 — . . .	69,48	69,05	68,75	71,29	70,92	70,83
55 — . . .	71,01	"	"	72,44	"	"
60 — . . .	72,69	72,27	"	73,79	73,32	"
65 — . . .	75,01	"	"	75,66	"	"
70 — . . .	77,14	77,03	76,83	77,78	77,57	77,54
75 — . . .	80,47	"	"	80,87	"	"

Denne Tabel kan tjene til Beviis paa den sandsynlige Livsalders Inkorrektthed i at udtrykke mindre fremtrædende Forandringer eller Afvigelser i Dödelighedsforholdene. Thi efter Tabellen at dømme skulde Livsevnen hele Livet igjennem være tiltaget fra det foregaaende til nærværende Decennium. Men efter Dödelighedsquotienterne var Dödeligheden kun aftaget, Livsevnen altsaa steget, i visse (rigtignok de fleste) Aldersklasser, i andre havde Dödeligheden været i Tiltagende.

Samme Inkorrektthed giver sig tilkjende ved en Sammenligning imellem begge Qvinquennierne. Ifølge Dödelighedsquotienterne har nemlig Dödeligheden i Kongeriget fra det første til det andet Qvinquennium forandret sig paa samme Maade for begge Kjön, men ovenstaaende Tabel viser Qvindekjönnets sandsynlige Livsalder tiltaget igjennem hele Livet, Mandkjönnets derimod aftaget i et Livsafsnit, der fra den tidlige Barnealder strækker sig op i Manddomsalderen.

Grunden til disse Uovereensstemmelser ligger naturligviis i Dekrementtabellernes Indretning. En forholdsviis hurtig Aftagen af de Overlevendes Antal i den fremrykkede Alder vil kunne forkorte den sandsynlige Livsalder i et større, tidligere Livsafsnit og omvendt.

Vi ville senere faae at see, at „Middellevetiden“ mere nöiagtig følger med Forandringerne i Dödeligheden fra den ene Periode til den anden.

Sandsynlig Livsalder for

i en Alder af	M a n d k j ö n											
	i Kjöbenhavn				i Kongerigets övrige Kjøbstæder				i Kongerigets Landdistrikter			
	1845—54	1850—54	1845—49	1835—44	1845—54	1850—54	1845—49	1835—44	1845—54	1850—54	1845—49	1835—44
0 Aar . .	28,50	28,25	24,95	34,08	43,50	45,63	38,22	45,21	51,64	53,46	50,02	50,28
1 — . . .	44,96	42,91	"	"	51,99	52,90	"	"	60,48	61,29	"	"
3 — . . .	48,14	46,09	"	"	54,18	54,71	"	"	62,30	62,88	"	"
5 — . . .	49,85	47,04	51,58	50,72	55,14	55,60	53,28	54,90	63,19	63,77	62,56	61,90
10 — . . .	50,48	48,09	53,13	"	56,21	56,82	54,60	"	64,46	64,98	63,76	"
15 — . . .	50,94	48,60	"	"	56,75	57,38	"	"	65,15	65,52	"	"
20 — . . .	51,50	49,28	54,45	52,67	57,32	58,04	55,79	57,47	65,67	66,09	65,15	63,91
25 — . . .	52,66	50,72	"	"	58,96	59,35	"	"	66,40	66,83	"	"
30 — . . .	53,85	51,90	56,85	"	60,16	60,31	59,72	"	67,09	67,55	66,51	"
35 — . . .	55,31	53,28	"	"	61,04	61,10	"	"	67,81	68,29	"	"
40 — . . .	56,98	55,43	59,71	"	62,04	62,08	61,78	"	68,61	69,13	67,99	"
45 — . . .	59,21	57,83	"	"	63,55	63,53	"	"	69,70	70,17	"	"
50 — . . .	61,96	60,66	63,79	62,72	65,54	65,47	65,43	65,00	70,65	70,97	70,23	70,13
55 — . . .	64,85	63,77	"	"	67,74	67,83	"	"	71,72	72,10	"	"
60 — . . .	68,00	67,30	68,97	"	70,29	70,27	70,21	"	73,20	73,61	72,96	"
65 — . . .	71,28	71,17	"	"	72,84	73,17	"	"	75,14	75,49	"	"
70 — . . .	"	"	73,31	73,08	75,83	76,03	75,87	75,68	77,36	77,49	77,28	77,07
75 — . . .	"	"	"	"	"	"	"	"	80,70	80,66	"	"

Sandsynlig Livsalder for

i en Alder af	Q v i n d e k j ö n											
	i Kjöbenhavn				i Kongerigets övrige Kjøbstæder				i Kongerigets Landdistrikter			
	1845—54	1850—54	1845—49	1835—44	1845—54	1850—54	1845—49	1835—44	1845—54	1850—54	1845—49	1835—44
0 Aar . .	34,26	34,11	33,71	37,98	51,55	52,19	50,34	52,59	53,46	55,63	51,30	51,49
1 — . . .	50,45	49,10	"	"	59,90	60,19	"	"	61,36	62,54	"	"
3 — . . .	54,44	52,50	"	"	61,71	61,81	"	"	63,36	64,33	"	"
5 — . . .	55,77	53,51	58,82	56,82	62,64	62,61	62,36	62,45	64,41	65,27	63,26	62,50
10 — . . .	57,13	54,78	60,52	"	63,93	63,83	63,73	"	65,58	66,26	64,67	"
15 — . . .	57,87	55,40	"	"	64,60	64,37	"	"	66,23	66,90	"	"
20 — . . .	58,70	56,21	61,78	60,27	65,15	64,95	65,11	64,62	66,86	67,57	66,05	65,01
25 — . . .	59,78	57,20	"	"	65,68	65,46	"	"	67,63	68,36	"	"
30 — . . .	60,82	58,34	63,72	"	66,38	66,20	66,31	"	68,48	69,22	67,62	"
35 — . . .	62,05	59,91	"	"	67,26	67,09	"	"	69,49	70,14	"	"
40 — . . .	63,39	61,27	65,87	"	68,21	68,12	68,07	"	70,34	70,79	69,72	"
45 — . . .	65,08	63,01	"	"	69,37	69,42	"	"	71,02	71,48	"	"
50 — . . .	66,52	65,10	68,30	68,42	70,46	70,53	70,27	70,05	71,78	72,22	71,29	71,12
55 — . . .	68,44	67,60	"	"	71,64	71,86	"	"	72,77	73,25	"	"
60 — . . .	70,61	70,28	71,54	"	73,05	73,21	72,78	"	74,06	74,51	73,64	"
65 — . . .	72,93	72,61	"	"	75,22	75,44	"	"	75,76	76,11	"	"
70 — . . .	76,00	75,49	77,05	76,44	77,49	77,60	77,33	76,99	78,02	78,19	77,66	77,75
75 — . . .	"	"	"	"	80,71	80,70	"	"	81,10	81,10	"	"

Sandsynlig Livsalder i Hertugdømmet Slesvig.

i en Alder af	Mandkjøn		Qvindekjøn	
	i Slesvigs Kjøbstæder	i Slesvigs Landdistrikter og Flækker	i Slesvigs Kjøbstæder	i Slesvigs Landdistrikter og Flækker
	0 Aar . . .	33,64	49,34	46,07
1 — . . .	46,78	57,74	56,62	56,98
3 — . . .	50,64	60,19	59,61	59,69
5 — . . .	52,01	60,91	60,81	60,61
10 — . . .	54,02	62,16	62,24	61,94
15 — . . .	55,02	62,91	63,10	62,83
20 — . . .	55,71	63,79	64,00	63,65
25 — . . .	58,36	64,88	64,95	64,63
30 — . . .	60,04	65,67	65,83	65,64
35 — . . .	63,12	66,40	67,01	66,74
40 — . . .	64,69	67,19	68,10	67,92
45 — . . .	66,06	68,27	69,43	69,21
50 — . . .	67,65	69,67	70,57	70,40
55 — . . .	69,59	70,94	71,64	71,48
60 — . . .	71,49	72,40	73,25	72,94
65 — . . .	73,55	74,68	75,36	75,05
70 — . . .	76,46	76,98	77,58	77,43
75 — . . .	80,27	80,31	80,71	80,78

Sandsynlig Livsalder i Hertugdømmet Holsteen.

i en Alder af	Mandkjøn		Qvindekjøn	
	i Holsteens Kjøbstæder	i Holsteens Landdistrikter og Flækker	i Holsteens Kjøbstæder	i Holsteens Landdistrikter og Flækker
	0 Aar . . .	31,62	47,06	45,57
1 — . . .	45,88	56,53	53,93	55,27
3 — . . .	50,36	59,19	57,99	58,28
5 — . . .	51,86	60,13	59,48	59,47
10 — . . .	53,72	61,16	60,96	60,76
15 — . . .	54,68	61,79	61,60	61,49
20 — . . .	55,87	62,66	62,35	62,31
25 — . . .	58,09	63,79	63,45	63,20
30 — . . .	60,35	64,93	64,62	64,47
35 — . . .	61,65	65,69	65,85	65,63
40 — . . .	63,01	66,51	66,98	66,75
45 — . . .	64,96	67,59	68,22	67,96
50 — . . .	66,81	69,08	69,90	69,25
55 — . . .	68,95	70,53	71,08	70,53
60 — . . .	71,00	72,04	72,62	71,85
65 — . . .	73,51	74,09	74,87	73,82
70 — . . .	76,23	76,45	77,12	76,40
75 — . . .	80,26	"	80,26	80,11

Naar vi betragte de fire sidste Tabeller, da gjenfinde vi omtrent den samme Forskjel imellem Livssandsynligheden i hver Landsdeels Underafdelinger (Kjöbenhavn fraregnet), der, som vi för saae, gjør sig gjældende imellem Livssandsynligheden i de enkelte Landsdele i deres Heelhed. (Den sandsynlige Livsalder er større i Kongerigets end i Slesvigs og Holsteens Kjöbstæder, større i Kongerigets end i de to andre Landsdeles Landdistrikter.)

Men ved Siden af denne indbyrdes Forskjel viser der sig en Overeensstemmelse imellem Landsdelene, som i høi Grad maa vække Opmærksomhed. Denne Overeensstemmelse angaaer Forholdet imellem Mandkjönnetts og Qvindekjönnetts sandsynlige Livsalder i Kjöbstæderne ligeoverfor i Landdistrikterne. Hist er nemlig Livssandsynligheden for Qvindekjön betydelig større end den for Mandkjön; i Landdistrikterne er Forskjellen imellem begge Kjöns Livssandsynlighed næsten udslettet. Denne Mod-sætning imellem Kjöbstæder og Landdistrikter er tilstede i alle Landsdele, skjönt ikke lige skarpt udpræget i dem alle. Afstanden imellem begge Kjöns sandsynlige Livsalder (især ved og kort efter Födslen) fremtræder stærkest i Hertugdömmet Slesvigs Kjöbstæder som Følge af det Afbræk, de Overlevendes Antal i Alderen fra 20—35 Aar har lidt ved Krigen. Hvad Forholdet imellem begge Kjöns sandsynlige Livsalder i Landdistrikterne angaaer, da afviger det i to Landsdele i den Grad fra det tilsvarende Forhold i Kjöbstæderne, at Mandkjönnetts sandsynlige Livsalder her endog i en mere eller mindre stor Deel af Livsperioden hæver sig over Qvindekjönnetts sandsynlige Livsalder. Vi have ved Betragtningen af Dekrementtabellerne alt gjort opmærksom paa Grunden til dette paafaldende Phænomen, nemlig den forholdsviis store Dödelighed blandt den qvindelige Landbefolkning i Frugtbarhedsperioden; ikkedestomindre maa Kjendsgjerningen overraske os i den Form, hvorunder den her fremstiller sig.

Tabellen for Kongeriget giver forövrigt endnu Anledning til nogle faa Bemærkninger:

Den særdeles ringe sandsynlige Livsalder for Individet af begge Kjön i Hovedstaden, især ved Födselen, giver os et mere klart og fyldigt Begreb om de ugunstige Dödelighedsforhold i Kjöbenhavn, end de forhen brugte Udtryk for Dödeligheden vare i Stand til. Livssandsynlighedens overmaade stærke Tiltagen fra Livets Begyndelse til det 3die Livsaar (Forskjellen udgjör f. Ex. i Decenniet 1845—1854 20 Aar) erindrer os imidlertid tillige om, at det især er blandt spæde Börn, at Mortaliteten er forholdsviis saa stor i Kjöbenhavn. I Virkeligheden er ogsaa Afvigelsen imellem den sandsynlige Livsalder i sidstnævnte By og andre (især Holsteens) Kjöbstæder senere hen i Livet paa ingen Maade betydelig.

Vi skulle endvidere her udhæve som en Eiendommelighed, at Livssandsynligheden i hver af Kongerigets Underafdelinger har forandret sig i samme Retning fra Qvinquenniet 1845—49 til Qvinquenniet 1850—54, som fra Decenniet 1835—44 til Decenniet 1845—54. I Kongerigets Kjöbstæder har den sandsynlige Livsalder begge Gange næsten holdt sig uforandret, i Landdistrikterne er den begge Gange tiltaget, i Hovedstaden derimod aftaget og det naturligviis i høiere Grad fra det første Qvinquennium til det andet end fra det første til andet Decennium.

Middellevetidens Beregning af Dekrementtabellen skeer væsentlig paa følgende Maade¹⁾. Man beregner först det Antal Aar, som de i en vis Alder Overlevende tilsammen have gennemlevet inden de Alle ere afgaaede ved Döden. Derpaa fordeler man dette ialt gennemlevede Antal Aar ligelig over de i den nævnte Alder Levende. Hvert Individts Andeel er da dets Middellevetid. Denne betegner altsaa den Tid, som et Individ i Gjennemsnit vil have at leve „udover“ den Tid, som det allerede har gennemlevet. (Udtrykket „Middellevetid“ siger derfor ikke fuldkomment, hvad det skal, und-

¹⁾ Angaaende det Nærmere ved Middellevetidens Beregning henviser vi til Stat. Tabv. N. R. I., Indl. Pag. XC.

tagen ved Livets Begyndelse. Det engelske Ord „Mean after-lifetime“ giver ialfald mindre let Anledning til Misforstaaelse.)

Fremgangsmaaden ved Middellevetidens Beregning gjør det indlysende, at denne er et mere korrekt Udtryk for Livsdygtigheden end den sandsynlige Livsalder. Ved denne tages kun Hensyn til den Hurtighed, hvormed den første Halvdeel af alle i en vis Alder Overlevende uddöer, den anden Halvdeel kommer slet ikke i Betragtning; Middellevetidens Beregning er derimod grundet paa alle Overlevendes Livsvarighed. Naar man vil sammenligne begge Værdierne med Hensyn til deres absolute Størrelse, maa naturligviis den angivne Middellevetid altid lægges til den alt gennemlevede Alder. En saadan Sammenligning viser, at i det Hele den sandsynlige Livsalder angiver Livsvarigheden höiest i den første og større Halvdeel af Livet, Middellevetiden i Livsafsnittet omtrent efter det 50de Aar.

Den for Livets Begyndelse beregnede Middellevetid kan tillige tjene til at prøve Nöiagtigheden af det i forrige Afsnit beregnede Udtryk for „Generationernes Gjennemsnits-Livsvarighed“ i hver Landsdeel (see Pag. III og Pl. I.). Sammenligningen viser, at det sidstnævnte Udtryk overalt angiver Livsvarigheden noget for höit. Forskjellen er ikke altid eens; den belöber sig intetsteds til hele 4 Aar, for Kjöbenhavns Vedkommende udgjör den f. Ex. ikke engang eet Aar. Som Følge heraf kan man ikke frakjende det paa den angivne Maade beregnede Udtryk for Livsvarigheden, altsaa heller ikke de summariske Dödelighedsquotienter, hvorefter det er beregnet, en vis Berettigelse til at anvendes ved en foreløbig Sammenligning imellem forskellige Steders og Perioders Dödelighed.

Middellevetid for

i en Alder af	Mandkjön				Qvindekjön			
	i Kongeriget	i Hertugdømmet Slesvig	i Hertugdømmet Holsteen	i alle 3 Landsdele	i Kongeriget	i Hertugdømmet Slesvig	i Hertugdømmet Holsteen	i alle 3 Landsdele
0 Aar . . .	40,88	40,74	39,17	40,47	43,64	42,86	41,20	42,96
1 — . . .	49,68	48,31	47,23	48,90	51,05	49,12	47,63	49,97
3 — . . .	51,11	49,82	49,24	50,48	52,44	50,60	49,70	51,53
5 — . . .	50,73	49,27	48,77	50,06	52,17	50,19	49,32	51,21
10 — . . .	47,95	46,62	45,78	47,20	49,45	47,61	46,50	48,50
15 — . . .	44,00	42,92	41,87	43,35	45,81	44,10	42,75	44,85
20 — . . .	40,09	39,23	38,30	39,56	42,02	40,39	39,04	41,10
25 — . . .	36,76	36,27	35,29	36,36	38,39	36,75	35,42	37,47
30 — . . .	33,14	32,84	32,13	32,87	34,84	33,37	32,07	33,99
35 — . . .	29,46	29,62	28,63	29,30	31,41	30,19	28,91	30,67
40 — . . .	25,81	25,96	25,08	25,67	27,93	26,89	25,76	27,29
45 — . . .	22,41	22,50	21,76	22,29	24,44	23,57	22,53	23,89
50 — . . .	19,24	19,21	18,66	19,11	20,92	20,22	19,26	20,46
55 — . . .	16,18	16,09	15,56	16,03	17,57	16,91	16,00	17,14
60 — . . .	13,37	13,19	12,70	13,19	14,33	13,85	12,91	13,97
65 — . . .	10,71	10,52	10,08	10,54	11,42	11,13	10,17	11,13
70 — . . .	8,31	8,17	7,73	8,16	8,88	8,65	7,88	8,65
75 — . . .	6,63	6,41	6,06	6,48	7,06	6,91	6,24	6,89
80 — . . .	4,98	4,86	4,71	4,91	5,23	5,11	4,78	5,13
85 — . . .	3,88	3,92	3,87	3,88	4,24	4,30	4,03	4,21
90 — . . .	3,30	3,38	3,52	3,81	3,42	3,49	3,53	3,44

Middellevetid i Kongeriget.

i en Alder af	Mandkjön			Qvindekjön		
	1850—1854	1845—1849	1835—1844	1850—1854	1845—1849	1835—1844
0 Aar . . .	41,74	39,83	40,87	44,52	42,59	45,31
1 — . . .	50,30	"	"	51,77	"	"
3 — . . .	51,36	"	"	52,89	"	"
5 — . . .	50,95	50,32	50,62	52,57	51,64	51,70
10 — . . .	48,00	47,49	47,67	49,74	49,03	48,87
15 — . . .	44,11	"	"	45,99	"	"
20 — . . .	40,21	39,78	39,84	42,22	41,75	41,56
25 — . . .	36,79	"	"	38,56	"	"
30 — . . .	33,13	33,13	32,61	34,94	34,62	34,23
35 — . . .	29,42	"	"	31,46	"	"
40 — . . .	25,84	25,80	25,52	28,01	27,77	27,57
45 — . . .	22,51	"	"	24,53	"	"
50 — . . .	19,27	19,11	19,02	20,97	20,74	20,77
55 — . . .	16,31	"	"	17,71	"	"
60 — . . .	13,48	13,15	13,15	14,42	14,09	14,26
65 — . . .	10,91	"	"	11,58	"	"
70 — . . .	8,40	8,26	8,45	8,91	8,76	9,02
75 — . . .	6,60	"	"	7,00	"	"
80 — . . .	5,02	"	"	5,21	"	"
85 — . . .	3,87	"	"	4,13	"	"
90 — . . .	3,26	"	"	3,35	"	"

Middellevetid for Mandkjön

i en Alder af	i Kjöbenhavn				i Kongerigets övrige Kjøbstæder				i Kongerigets Landdistrikter			
	1845—54	1850—54	1845—49	1835—44	1845—54	1850—54	1845—49	1835—44	1845—54	1850—54	1845—49	1835—44
0 Aar . . .	29,24	28,66	29,45	32,85	38,05	39,26	33,98	40,26	43,16	44,38	41,95	42,77
1 — . . .	39,64	38,55	"	"	46,09	47,24	"	"	51,83	52,82	"	"
3 — . . .	42,72	41,19	"	"	47,42	48,22	"	"	53,07	53,68	"	"
5 — . . .	42,74	40,84	44,24	41,70	46,95	47,74	45,07	49,20	52,67	53,29	52,10	52,05
10 — . . .	39,70	37,58	41,56	"	43,90	44,77	41,93	"	49,87	50,41	49,34	"
15 — . . .	35,51	33,34	"	"	39,80	40,65	"	"	46,2	46,60	"	"
20 — . . .	31,39	29,25	33,28	32,89	35,67	36,55	33,72	36,74	42,27	42,79	41,79	41,68
25 — . . .	27,99	26,23	"	"	32,91	33,21	"	"	38,74	39,18	"	"
30 — . . .	24,45	22,87	26,78	"	29,50	29,55	29,27	"	35,02	35,41	34,59	"
35 — . . .	21,11	19,53	"	"	25,92	25,88	"	"	31,21	31,55	"	"
40 — . . .	18,17	16,88	20,24	"	22,32	22,34	22,11	"	27,38	27,71	27,03	"
45 — . . .	15,53	14,46	"	"	19,12	19,17	"	"	23,78	24,11	"	"
50 — . . .	13,34	12,29	14,99	14,77	16,32	16,37	16,11	16,76	20,33	20,56	19,98	20,20
55 — . . .	11,19	10,50	"	"	13,77	13,98	"	"	17,03	17,29	"	"
60 — . . .	9,40	8,84	10,29	"	11,27	11,25	11,22	"	14,00	14,23	13,63	"
65 — . . .	7,70	7,51	"	"	9,21	9,39	"	"	11,12	11,39	"	"
70 — . . .	6,11	5,88	6,79	7,77	7,23	7,36	7,12	8,37	8,57	8,69	8,46	9,23
75 — . . .	5,06	4,75	"	"	5,83	5,73	"	"	6,80	6,79	"	"
80 — . . .	3,89	3,82	"	"	4,67	4,47	"	"	5,06	5,13	"	"
85 — . . .	3,11	2,95	"	"	3,60	3,89	"	"	3,93	3,91	"	"
90 — . . .	"	"	"	"	3,02	3,09	"	"	3,31	3,29	"	"

Middellevetid for Qvindekjøn

i en Alder af	i Kjøbenhavn				i Kongerigets øvrige Kjøbstæder				i Kongerigets Landdistrikter			
	1845—54	1850—54	1845—49	1835—44	1845—54	1850—54	1845—49	1835—44	1845—54	1850—54	1845—49	1835—44
0 Aar . . .	33,84	33,12	34,59	37,16	43,57	44,29	42,55	45,06	45,03	46,34	45,67	44,66
1 —	43,84	42,93	"	"	51,08	51,63	"	"	52,04	53,17	"	"
3 —	47,08	46,07	"	"	52,46	52,90	"	"	53,19	54,02	"	"
5 —	47,17	45,80	48,75	48,51	52,30	52,55	51,79	52,62	52,87	53,71	52,01	52,34
10 —	44,44	42,91	46,46	"	49,75	49,96	49,35	"	50,13	50,88	49,36	"
15 —	40,59	38,93	"	"	45,95	45,96	"	"	46,56	47,20	"	"
20 —	36,76	35,23	38,87	36,36	41,94	41,95	41,75	42,28	42,83	43,47	42,16	42,23
25 —	33,14	31,63	"	"	38,02	37,91	"	"	39,25	39,84	"	"
30 —	29,69	28,10	31,92	"	34,32	34,21	34,21	"	35,69	36,21	35,05	"
35 —	26,43	24,87	"	"	30,79	30,62	"	"	32,24	32,69	"	"
40 —	23,09	21,64	25,21	"	27,19	27,06	27,13	"	28,75	29,20	28,20	"
45 —	19,97	18,64	"	"	23,71	23,67	"	"	25,20	25,59	"	"
50 —	16,97	15,71	18,79	18,96	20,26	20,23	20,13	20,60	21,58	21,90	21,07	21,40
55 —	14,22	13,43	"	"	17,06	17,21	"	"	18,11	18,43	"	"
60 —	11,56	11,03	12,60	"	13,85	13,88	13,73	"	14,76	15,00	14,32	"
65 —	9,16	8,84	"	"	11,18	11,31	"	"	11,75	12,01	"	"
70 —	7,20	6,71	8,18	8,78	8,71	8,74	8,63	9,18	9,10	9,22	8,84	9,71
75 —	5,57	5,25	"	"	6,87	6,81	"	"	7,24	7,24	"	"
80 —	4,05	3,96	"	"	5,19	5,07	"	"	5,33	5,36	"	"
85 —	3,89	3,56	"	"	4,14	4,00	"	"	4,27	4,20	"	"
90 —	3,37	3,27	"	"	3,18	3,09	"	"	3,44	3,38	"	"

Middellevetid i Hertugdømmet Slesvig.

i en Alder af	Mandkjøn		Qvindekjøn	
	i Slesvigs Kjøbstæder	i Slesvigs Landdistrikter og Flækker	i Slesvigs Kjøbstæder	i Slesvigs Landdistrikter og Flækker
0 Aar	35,58	42,00	41,06	43,24
1 —	43,30	49,56	43,45	49,28
3 —	45,05	51,04	50,35	50,68
5 —	44,65	50,47	50,36	50,19
10 —	41,92	47,86	47,93	47,56
15 —	37,96	44,21	44,38	44,05
20 —	33,84	40,66	40,79	40,31
25 —	31,93	37,32	37,14	36,70
30 —	28,75	33,81	33,64	33,32
35 —	27,35	30,10	30,50	30,13
40 —	24,03	26,34	27,04	26,87
45 —	20,90	22,82	23,68	23,55
50 —	17,97	19,46	20,31	20,20
55 —	15,12	16,28	16,94	16,90
60 —	12,57	13,30	13,97	13,83
65 —	9,90	10,62	11,27	11,10
70 —	7,84	8,22	8,70	8,64
75 —	6,35	6,42	6,84	6,92
80 —	4,84	4,86	5,03	5,13
85 —	3,31	4,01	4,30	4,29
90 —	2,82	3,41	3,22	3,54

Middellevetid i Hertugdømmet Holsteen.

i en Alder af	Mandkjøn		Qvindekjøn	
	i Holsteens Kjøbstæder	i Holsteens Landdistrikter og Flækker	i Holsteens Kjøbstæder	i Holsteens Landdistrikter og Flækker
0 Aar	33,84	40,70	39,69	41,54
1 —	42,11	48,72	46,94	47,76
3 —	44,73	50,60	49,68	49,67
5 —	44,55	50,06	49,59	49,23
10 —	41,73	47,05	46,98	46,36
15 —	37,76	45,18	43,07	42,65
20 —	34,16	39,61	39,24	38,98
25 —	31,70	36,32	35,79	35,30
30 —	29,30	32,89	32,29	31,99
35 —	26,23	29,25	29,23	28,82
40 —	25,04	25,59	26,01	25,68
45 —	20,30	22,10	22,73	22,47
50 —	17,51	18,91	19,76	19,13
55 —	14,70	15,74	16,50	15,87
60 —	12,01	12,83	13,43	12,77
65 —	9,94	10,11	10,70	10,03
70 —	7,72	7,73	8,40	7,74
75 —	6,42	6,00	6,47	6,18
80 —	4,95	4,66	5,08	4,70
85 —	4,18	3,82	3,90	4,12
90 —	3,90	3,43	2,94	3,86

Sluttelig følger her den efter Dødelighedsquotienterne Pag. XIV beregnede Middellevetid for de 3 Landsdele tilsammen. •

Middellevetid i alle 3 Landsdele.

i en Alder af	Mandkjøn		Qvindekjøn	
	Hovedstaden og Kjøbstæderne	Flækker og Landdistrikter	Hovedstaden og Kjøbstæderne	Flækker og Landdistrikter
0 Aar	34,10	42,40	39,30	43,93
1 —	42,92	50,73	47,53	50,59
3 —	45,09	52,17	49,82	51,98
5 —	44,83	51,70	49,75	51,60
10 —	41,86	48,89	47,15	48,86
15 —	37,78	45,11	43,33	45,27
20 —	33,76	41,39	39,47	41,55
25 —	30,96	37,96	35,79	37,94
30 —	27,72	34,33	32,25	34,48
35 —	24,59	30,58	28,96	31,14
40 —	21,35	26,79	25,56	27,78
45 —	18,47	23,23	22,27	24,34
50 —	15,90	19,86	19,08	20,83
55 —	13,41	16,62	16,01	17,44
60 —	11,11	13,62	13,06	14,21
65 —	9,09	10,82	10,47	11,31
70 —	7,17	8,34	8,19	8,77
75 —	5,89	6,57	6,42	7,02
80 —	4,61	4,95	4,84	5,21
85 —	3,60	3,92	4,06	4,26
90 —	3,18	3,33	3,20	3,49

Som man seer, tiltager ogsaa efter denne Beregningsmaade Udsigten til en længere Livsvarighed i det Hele kun ubetydelig med den voxende Alder. Hele Livsvarigheden udgjør saaledes for 5-aarige Individuer af Mandkjön og Qvindekjön i hele Kongeriget resp. 5 + 50,7 og 5 + 52,2 Aar; for 40-aarige resp. 40 + 25,8 og 40 + 27,9 Aar. Ved at tilbagelægge de mellemliggende 35 Aar er altsaa hele Livsvarigheden kun tiltaget med 10 til 11 Aar.

Men ogsaa her gjøre den höieste Livsalder og de förste Aar efter Födselen en Undtagelse, idet Udsigten til en længere Varighed af hele Livet stiger hurtigere i begge disse Livsafsnit. I de förste tre Aar efter Livets Begyndelse tiltager endogsaa selve „Middellevetiden“ (i Kjöbenhavn (1845—54) tiltager den indtil det 5te Aar). Den, der har naaet at fylde det tredie Aar, har derved vundet Udsigt til et længere fremtidigt Liv, end han kunde vente ved Födselen. Denne Kjendsgjerning staaer i Modsigelse til den almindelige og naturlige Antagelse, at Mennesket har et desto længere Liv i Vente, jo yngre det er. Det er imidlertid indlysende, at Gjennemsnitslivsvarigheden nödvendigviis maa paa-virktes stærkt ved de talrige Dödsfald blandt Börn, der endnu ikke have tilbagelagt deres förste eller andet Livsaar.

Tabellerne Pag. XXVI og XXVII, der angive Middellevetiden for hele Kongeriget samt dets Underafdelinger i forskjellige Perioder bestyrke den forhen udtalte Dom om Middellevetidens større Korrekthed fremfor den sandsynlige Livsalder i at gjengive Dödelighedens Forandringer fra et Tidsrum til et andet. Ved Sammenligningen imellem begge Decenniers Middellevetid er forövrigt at bemærke, at (jvf. Med. Selsk. Skr. N. R. I. Pag. 35) Middellevetiden for Decenniet 1835—1844 er ansat noget for höit, fordi den er beregnet af Dödelighedsquotienter for tiaarige Aldersklasser.

Det er ikke uinteressant at iagttage den Forskjel, der finder Sted imellem begge Qvin- qvenniernes Middellevetid for Kjöbenhavn, og som uden Tvivl for største Delen er en Fölge af Choleraepidemien i 1853. I de förste Livsaar er Forskjellen ikke meget fremtrædende og, mærkelig nok, heller ikke i de sidste Livsaar; men igjennem den største Deel af Livet er Gjennemsnitslivsvarigheden aftaget med tre til fire Aar.

Hvad Forholdet imellem de enkelte Kjöns Middellevetid i de tre Landsdeles Kjöbstæder ligeoverfor i deres Landdistrikter angaaer, da see vi heeltigjennem den samme Forskjel gjentage sig, hvorpaa vi bleve opmærksomme ved Betragtningen af den sandsynlige Livsalder i de tilsvarende Af- delinger: Qvindekjönnets Middellevetid overgaaer Mandkjönnets i Kjöbstæderne, derimod ikke i Land- distrikterne, hvor den endog ikke sjelden er kortere.

Vi have i det Foregaaende ved Hjælp af Dödelighedsquotienterne sammenlignet Dödeligheds- forholdene i de enkelte Landsdeles tilsvarende Underafdelinger. Det vil maaskee ikke være uden Interesse her ved Hjælp af Middellevetiden at undersøge, hvorvidt de enkelte Landsdele vise Overeens- stemmelse i Henseende til den Forskjel, der finder Sted imellem Livsvarigheden i Byerne og paa Landet.

Mandkjönnets Middellevetid er større

i en Alder af	i Kongerigets Kjöbstæder end i Kjöbenhavn		i Kongerigets Landdistrikter end i dets Kjöbstæder		i Slesvigs Landdistrikter og Flækker end i Slesvigs Kjöbstæder		i Holsteens Landdistrikter og Flækker end i Holsteens Kjöbstæder	
	Aar.	pCt.	Aar.	pCt.	Aar.	pCt.	Aar.	pCt.
0 Aar	8,81	50,1	5,11	13,4	6,42	18,0	6,86	20,3
5 —	4,21	9,9	5,72	12,2	5,82	13,0	5,51	12,4
10 —	4,20	10,6	5,97	13,6	5,94	14,2	5,32	12,7
30 —	5,05	20,7	5,52	18,7	5,06	17,6	3,59	12,3
50 —	2,98	22,3	4,01	24,6	1,49	8,3	1,40	8,0
70 —	1,12	18,3	1,34	18,5	0,38	4,8	0,01	0,1

Qvindekjønnetts Middellevetid er større

i en Alder af	i Kongerigets Kjøbstæder end i Kjøbenhavn		i Kongerigets Landdistrikter end i dets Kjøbstæder		i Slesvigs Landdistrikter og Flækker end i Slesvigs Kjøbstæder		i Holsteens Landdistrikter og Flækker end i Holsteens Kjøbstæder	
	Aar.	pCt.	Aar.	pCt.	Aar.	pCt.	Aar.	pCt.
0 Aar	9,73	28,8	1,46	3,4	2,18	5,3	1,85	4,7
5 —	5,13	10,9	0,57	1,1	÷ 0,17	÷ 0,3	÷ 0,36	÷ 0,7
10 —	5,31	12,0	0,38	0,8	÷ 0,37	÷ 0,8	÷ 0,62	÷ 1,3
30 —	4,63	15,6	1,37	4,0	÷ 0,32	÷ 1,0	÷ 0,30	÷ 0,9
50 —	5,29	19,4	1,32	6,5	÷ 0,11	÷ 0,5	÷ 0,63	÷ 3,2
70 —	1,51	21,0	0,39	4,5	÷ 0,6	÷ 0,7	÷ 0,66	÷ 7,9

Overeensstemmelsen imellem Landsdelene er, som man seer, overraskende. Vi gjenfinde her den samme Lov, som alt engang før er traadt os imøde (see Pag. XIV Nr. 3 og 4), men som her, naar vi lade Kjøbenhavn blive udenfor Betragtningen, fremtræder med større Skarphed end før, idet dens Ytringer bevæge sig indenfor meget snævre Grændser. Afseet, som sagt, fra Hovedstaden, tør vi altsaa for hele det danske Monarki betragte som Faststaaende, at:

Mandkjønnetts Livsvarighed er betydelig kortere i Byerne end paa Landet, medens derimod

for Qvindekjønnetts Livsvarighed Opholdsstedet er af meget ringe Betydning.

Hvad Hovedstaden angaaer, da er Forskjellen imellem de enkelte Kjønns Livsvarighed her den samme, som i Kongerigets øvrige Kjøbstæder, men da hvert Kjøn har en kortere Middellevetid i Kjøbenhavn end i de andre Kjøbstæder i Kongeriget, maa naturligviis Sammenligningen imellem Landdistrikterne og Hovedstaden føre til et fra det foregaaende afvigende Resultat.

Inden vi slutte dette Afsnit, maa det være os tilladt endnu kortelig at opholde os ved en Sammenligning, hvis Resultat lover at kaste et ret interessant Lys paa vore Dødelighedsforhold. Vi ville nemlig sammenligne Dødeligheden i Kongerigets Landdistrikter med den af Dr. Farr beregnede Mortalitet i Englands af ham saakaldte „sunde Distrikter“¹⁾.

Som bekjendt, hører Kongeriget England til de i Henseende til Dødeligheden gunstigst stillede europæiske Stater. Dets summariske Dødelighedsquotient, 228 for Decenniet 1845—1854, (hvis Beregning forresten er udført paa den Maade, at de Dødfødte ikke ere medregnede blandt de Døde) følger nærmest efter de summariske Dødelighedsquotienter for Norge, Sverrig og Danmark.

¹⁾ „On the construction of life-tables, illustrated by a new life-table of the healthy Districts of England“, by W. Farr Esq. M. D. F. R. S.

At Dödeligheden i det Hele stiller sig saa gunstig i et Land, hvis mange store og industri-drivende Stæder nödvendigviis maae udöve en uheldig Indflydelse paa hele Befolkningens Mortalitet, lader formode, at Dödelighedsforholdene i andre Dele af samme Land maae stille sig saa meget fordeelagtigere. Af de 623 Distrikter, hvori England (med Wales) er inddeelt for at lette en nöiagtig Optegnelse af Födsler og Dödsfald, har nu Dr. Farr udvalgt 63, hvis aarlige summariske Dödelighedsqvoient ikke overstiger 170, og sammenfattet dem under Navnet „Englands sunde Distrikter“.

Disse Distrikter, der ligge spredte over hele England, beboes af circa 1 Million Individider, der for störste Delen leve af Agerbrug.

Ligheden imellem dem og Kongeriget Danmarks Landdistrikter er i flere Henseender paa-faldende. Ogsaa disse tælle circa 1 Million Indbyggere (1,117182 i 1850; 1,171239 i 1855), der ligeledes for allerstörste Delen ere beskæftigede med Agerbrug; ogsaa de danske Landdistrikter ere den sundeste Del af den Stat, som de tilhöre. Det ligger derfor nær at sammenligne Dödelighedsforholdene paa begge Steder, hvad der kan udföres saa meget lettere og sikkrere, da Mortaliteten paa begge Steder findes beregnet for omtrent de samme Tidsrum; for de engelske Distrikter for Qvinqvenniet 1849—1853, for Danmark for Qvinqvenniet 1850—1854.

Vi have troet, at de for begge beregnede Middellevetider ville afgive et baade bestemt og letanskueligt Sammenligningspunkt.

Middellevetiden var for

i en Alder af	Mandkjön		Qvindekjön	
	i Konger. Danmarks Landdistrikter 1850—1854	i Englands sunde Distrikter 1849—1853	i Konger. Danmarks Landdistrikter 1850—1854	i Englands sunde Distrikter 1849—1853
0 Aar	44,38	48,56	46,34	49,45
5 —	53,29	54,39	53,71	53,98
10 —	50,41	51,28	50,88	50,88
15 —	46,60	47,20	47,20	47,04
20 —	42,79	43,40	43,47	43,50
25 —	39,18	39,98	39,84	40,18
30 —	35,41	36,45	36,21	36,85
35 —	31,55	32,90	32,69	33,46
40 —	27,71	29,29	29,20	30,00
45 —	24,11	25,65	25,59	26,46
50 —	20,56	22,03	21,90	22,87
55 —	17,29	18,49	18,43	19,24
60 —	14,23	15,06	15,90	15,69
65 —	11,39	12,00	12,01	12,58
70 —	8,69	9,37	9,22	9,85
75 —	6,79	7,15	7,24	7,52
80 —	5,13	5,37	5,36	5,64
85 —	3,91	4,01	4,20	4,19
90 —	3,29	2,99	3,38	3,11

Overeensstemmelsen er, naar vi see bort fra de for 0 Aar beregnede Middellevetider, i höi Grad overraskende. For Qvindekjønnets Vedkommende udgjör Forskjellen i Middellevetiden aldrig et heelt Aar, for Mandkjön höist $1\frac{1}{2}$ Aar. Hvad den forholdsviis store Afstand imellem Middellevetiderne ved Födselen angaaer, da beroer den paa den allerede anförte Omständighed, at i England Dödfödslerne ikke regnes med imellem Dödsfaldene. (Man vil forresten lægge Mærke til, at i Englands, ligesom i Hertugdömmet Slesvigs og Hertugdömmet Holsteens Landdistrikter, Mandkjønnets Middellevetid i et vist Livsafsnit er större end Qvindekjønnets).

Det er saaledes klart, at Danmarks Landdistrikter ligesaameget som hine engelske Distrikter fortjene Navnet af „sunde“, og det behöver neppe at siges, at Sammenligningens Resultat er saa meget mere gunstigt for Danmark, da dets samlede Landdistrikter ere stillede ligeoverfor udvalgte Landdistrikter i England.

Heraf fölger tillige, at de danske Landdistrikters Dödelighed maa udöve en ganske anden Indflydelse paa hele Danmarks Dödelighedsforhold end Mortaliteten i hine engelske Distrikter paa Mortaliteten i hele England.

Enkelte Aars Dödelighed.

I. Overblik.

Dödelighedsforholdene, som i det Foregaaende ere blevne afhandlede, ere, som bekjendt, Resultatet af ti enkelte Aars forskellige Mortalitet.

Vi skulle nu søge at oplyse de Faktorer, hvorved dette Resultat er fremkommet, idet vi først meddele et Overblik over Dödeligheden i Decenniets enkelte Aar, og dernæst særlig behandle enkelte korte Aarrækker i Decenniet, der have været betegnede med ualmindelige Begivenheder af anerkjendt stor Indflydelse paa Mortaliteten, nemlig Dyrtidsaarene og Krigsaarene. (Choleraaaret 1853 tillader paa Grund af Materialets ufuldstændige Beskaffenhed ikke nogen statistisk Behandling.) —

Et Blik paa Folkemængdens raske Tilvæxt i nærværende Decennium vil strax gjøre det klart, at en simpel Sammenstilling af de aarlige absolute Dödstal ikke vil kunne benyttes som Maalestok for Dödeligheden i Decenniets enkelte Aar. Vi maae i dette Öiemed søge et Udtryk, hvorved Forholdet imellem de Dödes og de samtidig Levendes Antal betegnes. De summariske Dödelighedsquotienter udtrykke formeentlig Dödeligheden tilstrækkelig nøiagtig (see Pag. XXV) for at kunne ansees brugbare i nærværende Öiemed, hvor det kun kommer an paa at give et Overblik over Dödelighedsforholdene i en kortere Aarrække, hvori, som bekjendt, Födslernes Antal ikke har viist betydelige Fluktuationer.

Da Dödslisterne angive de aarlig indtrufne Dödsfalds Antal, gjælder det her først og fremmest om at bestemme hvert enkelt Aars Folkemængde.

Blandt de Fremgangsmaader, der i dette Öiemed frembyde sig til Afbenyttelse, troe vi at burde give den Fortrinnet, der grunder sig paa Antagelsen af en jævn aarlig Tilvæxt i Befolkningen igjennem hele Decenniet¹⁾. Hvert Aars Folkemængde vil herefter være at udtrykke ved det foregaaende

¹⁾ Den Methode, som ved første Öiekast synes at ligge nærmest og at være den meest korrekte for at finde de aarlig Levendes Antal, bestaaer deri, at man udgaaende fra Folketællingen i 1845 regner sig frem ved til hvert foregaaende Aars Befolkning at lægge det aarlige Overskud af Födte over Döde. I Indl. til Stat. Tabelv. N. R. XII. pag. II—V er det bleven paaviist, at denne Fremgangsmaades Slutningsresultat ikke afviger væsentlig fra Tællingen i 1855. (Denne Tælling udviser nemlig for Kongerigets Vedkommende kun 1600 — med Korrektionen for Choleraaaret endog kun 400 — for Hertugdømmet Slesvigs og Hertugdømmet Holsteens Vedkommende resp. 1400 og 5900 færre levende Individuer af begge Kjøn, end Beregningen.) Ifald det derfor kun var om at gjøre at finde de aarlige Dödelighedsquotienter for hver Landsdeel i sin Heelhed, vilde denne Fremgangsmaade utvivlsomt levere tilstrækkelig nøiagtige Resultater. Men flere af de i dette Decennium meest fremtrædende Dödsaaarsager have i meget forskjellig Grad paavirket Kjøbstad- og Landbefolkningen. Det vil derfor være nödvendigt at beregne særskilte Dödelighedsquotienter for begge. Og hertil er den nysanföerte Methode ganske ubrugelig, idet den, gennemföret for Kjøbstæder og Landdistrikter for sig, giver et Slutningsresultat, der fjerner sig meget fra Tællingen i 1855.

	Kongeriget.			Hertugd. Slesvig.		Hertugd. Holsteen.	
	Kjöbenhavn.	De övrige Kjöbstæder.	Land-distrikterne.	Kjöbstæder.	Flækker og Landdistrikter.	Kjöbstæder.	Flækker og Landdistrikter.
Levende efter Tællingen 1845	126800	150500	1,073000	60700	304700	90700	386100
Overkud af Födte over Döde 1845—54	2600	17500	129800	3100	28700	7100	45500
Beregnet Levende 1855	129400	168000	1,202800	63800	333400	97800	431600
Tællingens Resultat i 1855	143600	185000	1,171200	70700	325100	106900	416600
Tællingens Overskud	+ 14200	+ 17000	÷ 31600	+ 6900	÷ 8500	+ 9100	÷ 15000

Det er sandsynligt, at den her paapegede Indvandring fra Landdistrikterne ind i Kjöbstæderne fortrinsviis har fundet

Aars Folkemængde (med Tællingen i 1845 som Udgangspunkt) tillagt $\frac{1}{10}$ af Forskjellen imellem begge Tællingerne ved Periodens Begyndelse og Ende. Herved maa man dog for Korrekthedens Skyld begaae en enkelt Inkonsequents. Folketællingen i 1850 i Kongeriget tør nemlig for Qvindekjønnets Vedkommende ansees som paalidelig. Den aarlige Tilvæxt af Kongerigets qvindelige Befolkning vil derfor rigtigst være at beregne for hvert Qvinquennium for sig. — Alligevel kan denne Fremgangsmaade, med Hensyn til de aarlig Levendes Antal ikke ventes at levere meget nøiagtige Resultater. Thi Populationens Tilvæxt, beregnet efter det aarlige Overskud af Fødte over Døde, har i hver Landsdeel været ikke lidet større i Decenniets anden end i dets første Halvdeel, nemlig 85200, 18700 og 27800 i andet imod 64700, 13200 og 24900 i første Qvinquennium resp. i Kongeriget, Hertugdømmet Slesvig og Hertugdømmet Holsteen. Men Spørgsmaalet, om ikke de ved Hjælp af denne Methode beregnede Dødelighedsqotienter alligevel ville have en for nærværende Øiemed tilstrækkelig høi Grad af Nøiagtighed, synes afgjort at maatte besvares bekræftende. Sammenligne vi nemlig de efter denne Fremgangsmaade beregnede aarlige Dødelighedsqotienter med dem, der fremkomme, naar den i Noten anførte Methode lægges til Grund for Beregningen — og den sidste fører for de hele Landsdeles Vedkommende til saagodtsom korrekte Resultater — da er, som nedenstaaende Sammenstilling viser, i Kongeriget i intet af Decenniets Aar nogen væsenlig Afvigelse tilstede.

Kongeriget Danmark.

Aar.	A. Folkemængde, beregnet efter det aarlige Overskud af Fødsler over Dødsfald.	B. Folkemængde, jævnt tiltagende.	Døde.	Døde- ligheds- Qvotient efter A.	Døde- ligheds- Qvotient efter B.	Forskjel i pCt.
1845	(Fklg.) 1,350300	(Fklg.) 1,350300	28224	209	209	0,0
1846	1,365500	1,364500	31249	229	229	0,0
1847	1,377300	1,378200	31880	231	231	0,0
1848	1,389500	1,392200	31379	226	225	0,4
1849	1,402800	1,406100	33504	239	238	0,4
1850	1,415000	1,420100	29344	207	207	0,0
1851	1,432500	1,436000	28590	200	199	0,5
1852	1,449300	1,452000	30818	213	212	0,5
1853	1,469100	1,467900	39040	266	266	0,0
1854	1,478900	1,483900	29730	201	200	0,5
1855	1,500200	(Fklg.) 1,499800				
1845—54. .	1,425300	1,425000	313758	220	220	0,0

Og for de to andre Landsdeles Vedkommende vilde ved en lignende Beregning Forskjellen uidentvill vise sig at være endnu mindre. —

Her følge nu de efter den nys angivne Methode udregnede Qvotientrækker:

Sted i det andet Qvinquennium — som Følge af den i disse Aar sig hævende Industri samt af de forandrede Pengekonjunkturer, i Kjøbenhavn desuden som Følge af den Afgang i Befolkningen, som Epidemien i 1853 medførte. Den her anførte Methode vil derfor i det Følgende en Gang blive bragt i Anvendelse, hvor det nemlig kommer an paa at finde de Levendes Tal i de Aar, der følge nærmest efter Folketællingen i 1845.

Kongeriget Danmark.

Aar.	Mandkjön.											
	Kjöbenhavn.			De övriga Kjöbstäder.			Landdistrikterne.			Tilsammen.		
	Folketal.	Döde. (incl. Dödfödde.)	Dödeligh. Quotient.	Folketal.	Döde. (incl. Dödfödde.)	Dödeligh. Quotient.	Folketal.	Döde. (incl. Dödfödde.)	Dödeligh. Quotient.	Folketal.	Döde. (incl. Dödfödde.)	Dödeligh. Quotient.
1845	61568	1808	294	74345	1648	222	531659	10992	207	667572	14448	216
1846	62562	2143	344	76168	2082	273	536476	11694	218	675007	15919	236
1847	63157	1880	298	77992	1872	240	541294	12437	230	682442	16189	237
1848	63951	1870	292	79815	1923	241	546111	12348	226	689878	16141	234
1849	64745	2026	313	81639	2563	314	550929	12825	233	697313	17414	250
1850	65539	1970	301	83462	1896	227	555746	11324	204	704748	15190	216
1851	66334	1938	292	85286	1827	214	560563	11039	197	712183	14804	208
1852	67128	2095	312	87109	1979	227	565381	11772	208	719618	15846	220
1853	67922	4207	619	88933	2498	281	570198	13054	229	727054	19759	272
1854	68717	1849	269	90756	1880	207	575016	11607	202	734489	15336	209
1855	69511	"	"	92580	"	"	579833	"	"	741924	"	"
(1845—54)	"	21786	332	"	20168	242	"	119092	214	"	161046	229
1 död af	"	"	30,1	"	"	41,4	"	"	46,7	"	"	43,7
Aar.	Qvindelkjön.											
	Folketal.	Döde. (incl. Dödfödde.)	Dödeligh. Quotient.	Folketal.	Döde. (incl. Dödfödde.)	Dödeligh. Quotient.	Folketal.	Döde. (incl. Dödfödde.)	Dödeligh. Quotient.	Folketal.	Döde. (incl. Dödfödde.)	Dödeligh. Quotient.
	Folketal.	Döde. (incl. Dödfödde.)	Dödeligh. Quotient.	Folketal.	Döde. (incl. Dödfödde.)	Dödeligh. Quotient.	Folketal.	Döde. (incl. Dödfödde.)	Dödeligh. Quotient.	Folketal.	Döde. (incl. Dödfödde.)	Dödeligh. Quotient.
1845	65219	1688	259	76170	1520	200	541366	10568	195	682755	13776	202
1846	65996	1949	295	77485	1782	230	545785	11599	213	689265	15330	222
1847	66773	1767	265	78799	1693	215	550204	12231	222	695776	15691	226
1848	67549	1659	246	80114	1711	214	554623	11868	214	702286	15238	217
1849	68326	2018	295	81428	1889	232	559042	12183	218	708797	16090	227
1850	69103	1595	231	82743	1617	195	563461	10944	194	715307	14154	198
1851	70098	1832	261	84682	1570	185	569050	10384	182	723831	13786	190
1852	71094	2026	285	86622	1894	219	574639	11052	192	732355	14972	204
1853	72089	4279	594	88561	2333	263	580228	12645	218	740878	19257	260
1854	73085	1555	213	90501	1718	190	585817	11121	190	749402	14394	192
1855	74080	"	"	92440	"	"	591406	"	"	757926	"	"
(1845—54)	"	20366	292	"	17727	210	"	114595	202	"	152688	212
1 död af	"	"	34,1	"	"	47,5	"	"	49,4	"	"	47,2
Aar.	Begge Kjön tilsammen.											
	Folketal.	Döde. (incl. Dödfödde.)	Dödeligh. Quotient.	Folketal.	Döde. (incl. Dödfödde.)	Dödeligh. Quotient.	Folketal.	Döde. (incl. Dödfödde.)	Dödeligh. Quotient.	Folketal.	Döde. (incl. Dödfödde.)	Dödeligh. Quotient.
	Folketal.	Döde. (incl. Dödfödde.)	Dödeligh. Quotient.	Folketal.	Döde. (incl. Dödfödde.)	Dödeligh. Quotient.	Folketal.	Döde. (incl. Dödfödde.)	Dödeligh. Quotient.	Folketal.	Döde. (incl. Dödfödde.)	Dödeligh. Quotient.
1845	126787	3496	276	150515	3168	210	1,073025	21560	201	1,350527	28224	209
1846	128358	4092	319	153653	3864	251	1,082261	23293	215	1,364273	31249	229
1847	129929	3647	281	156791	3565	227	1,091498	24668	226	1,378218	31880	231
1848	131500	3529	268	159929	3634	227	1,100734	24216	220	1,392184	31379	225
1849	133071	4044	304	163067	4452	273	1,109971	25008	225	1,406109	33504	238
1850	134642	3563	265	166205	3513	211	1,119207	22268	199	1,420055	29344	207
1851	136432	3770	276	169968	3397	200	1,129613	21423	190	1,436014	28590	199
1852	138222	4121	298	173731	3873	223	1,140020	22824	200	1,451973	30818	212
1853	140012	8510 ¹⁾	608	177494	4831	272	1,150426	25699	223	1,467932	39040 ¹⁾	266
1854	141801	3404	240	181257	3598	199	1,160853	22728	196	1,483891	29730	200
1855	143591	"	"	185020	"	"	1,171239	"	"	1,499850	"	"
(1845—54)	"	42176 ¹⁾	312	"	37895	226	"	233687	208	"	313758 ¹⁾	220
1 död af	"	"	32,1	"	"	44,3	"	"	48,0	"	"	45,4

¹⁾ Heri indbefattet de 24 Cholera dödsfall uden Kjönssangivelse.

Hertugdømmet Slesvig.										Hertugdømmet Holsteen.								
Aar.	Mandkjön.									Mandkjön.								
	Kjøbstæder.			Landdist. og Flækker.			Tilsammen.			Kjøbstæder.			Landdist. og Flækker.			Tilsammen.		
	Folketal.	Døde. (incl. Dödf.)	Dödel. Qvot.	Folketal.	Døde. (incl. Dödf.)	Dödel. Qvot.	Folketal.	Døde. (incl. Dödf.)	Dödel. Qvot.	Folketal.	Døde (incl. Dödf.)	Dödel. Qvot.	Folketal.	Døde. (incl. Dödf.)	Dödel. Qvot.	Folketal.	Døde. (incl. Dödf.)	Dödel. Qvot.
1845	28986	689	238	150740	3206	213	179726	3895	217	45478	1148	252	196166	4842	247	241644	5990	248
1846	29683	696	234	151868	3515	231	181551	4211	232	46319	1237	267	197553	4651	235	243872	5888	241
1847	30380	757	249	152997	3608	236	183377	4365	238	47159	1190	252	198941	5050	254	246100	6240	254
1848	31077	995	320	154125	3638	236	185202	4633	250	48000	1287	268	200328	4665	233	248328	5952	240
1849	31774	929	292	155254	3417	220	187027	4346	232	48840	1308	268	201716	4592	228	250556	5900	235
1850	32470	1134	349	156382	3358	215	188852	4492	238	49681	2097	422	203103	4551	224	252784	6648	263
1851	33167	922	278	157510	3649	232	190678	4571	240	50522	1406	278	204491	5202	254	255013	6608	259
1852	33864	737	218	158639	3112	196	192503	3849	200	51362	1246	243	205878	4455	216	257241	5701	222
1853	34561	798	231	159767	3475	218	194328	4273	220	52203	1576	302	207266	4302	208	259469	5878	227
1854	35258	717	203	160896	3316	206	196154	4033	206	53043	1377	260	208653	4486	215	261697	5863	224
1855	35955	"	"	162024	"	"	197979	"	"	53884	"	"	210041	"	"	263925	"	"
(1845—54)	"	8374	258	"	34294	219	"	42668	226	"	15872	279	"	46796	230	"	60668	240
1 död af	"	"	38,8	"	"	45,6	"	"	44,3	"	"	35,8	"	"	43,4	"	"	41,7
Qvindekjön.										Qvindekjön.								
1845	30226	731	242	152948	5296	215	183174	4027	220	44434	989	225	193286	4737	245	237720	5726	241
1846	30679	714	233	153966	5481	226	184645	4195	227	45292	1120	247	194617	4292	221	239908	5412	226
1847	31132	714	229	154983	5457	223	186115	4171	224	46149	1049	227	195947	4627	236	242097	5676	234
1848	31585	754	239	156001	5445	221	187586	4199	224	47007	1146	244	197278	4327	219	244285	5473	224
1849	32038	774	242	157019	5449	220	189057	4223	223	47865	1083	226	198608	4367	220	246473	5450	221
1850	32491	706	217	158036	5166	200	190527	3872	203	48722	1304	268	199939	4328	216	248661	5632	226
1851	32944	761	231	159054	5385	213	191998	4146	216	49580	1169	236	201270	4897	243	250850	6066	242
1852	33397	709	212	160072	5010	188	193469	3719	192	50438	1198	238	202600	4292	212	253038	5490	217
1853	33850	783	231	161090	5380	210	194940	4163	214	51296	1384	270	203931	4065	199	255226	5449	213
1854	34303	736	215	162107	5304	204	196410	4040	206	52153	1204	231	205261	4176	203	257415	5380	209
1855	34756	"	"	163125	"	"	197881	"	"	53011	"	"	206592	"	"	259603	"	"
(1845—54)	"	7382	227	"	33373	211	"	40755	214	"	11646	239	"	44108	221	"	55754	224
1 död af	"	"	44,0	"	"	47,4	"	"	46,7	"	"	41,8	"	"	45,3	"	"	44,6
Begge Kjön tilsammen.										Begge Kjön tilsammen.								
1845	59212	1420	240	303688	6502	214	362900	7922	218	89912	2137	238	389452	9579	246	479364	11716	244
1846	60362	1410	234	305834	6996	229	366196	8406	230	91610	2357	257	392170	8943	228	483780	11300	234
1847	61512	1471	239	307980	7065	229	369492	8536	231	93309	2239	240	394888	9677	245	488197	11916	244
1848	62662	1749	279	310126	7083	228	372788	8832	237	95007	2433	256	397606	8992	226	492613	11425	232
1849	63812	1703	267	312272	6866	220	376084	8569	228	96705	2391	247	400324	8959	224	497030	11350	228
1850	64961	1840	283	314418	6524	207	379380	8364	220	98403	3401	346	403042	8879	220	501446	12280	245
1851	66111	1683	255	316565	7034	222	382676	8717	228	100102	2575	257	405761	10099	249	505862	12674	251
1852	67261	1446	215	318711	6122	192	385972	7568	196	101800	2444	240	408479	8747	214	510279	11191	219
1853	68411	1581	231	320857	6855	214	389268	8436	217	103498	2960	286	411197	8567	203	514695	11327	220
1854	69561	1453	209	323003	6620	205	392564	8073	206	105197	2581	245	413915	8662	209	519112	11243	217
1855	70711	"	"	325149	"	"	395860	"	"	106895	"	"	416633	"	"	523328	"	"
(1845—54)	"	15756	242	"	67667	215	"	83423	220	"	25518	259	"	90904	226	"	116422	232
1 död af	"	"	41,2	"	"	46,5	"	"	45,5	"	"	38,6	"	"	44,3	"	"	43,1

Kongeriget, Hertugdømmet Slesvig og Hertugdømmet Holsteen tilsammen.

Aar.	M a n d k j ö n .											
	Kjøbenhavn og de øvrige Kjøbstæder.			Kjøbstæderne uden Kjøbenhavn.			Flækkerne og Landdistrikterne.			Tilsammen.		
	Folketal.	Døde. (incl. Dødfødte.)	Dødeligh. Quotient.	Folketal.	Døde. (incl. Dødfødte.)	Dødeligh. Quotient.	Folketal.	Døde. (incl. Dødfødte.)	Dødeligh. Quotient.	Folketal.	Døde. (incl. Dødfødte.)	Dødeligh. Quotient.
1845	210377	5293	252	148809	3485	234	878565	19040	217	1,088942	24353	223
1846	214532	6158	287	152170	4015	264	885898	19860	224	1,100431	26018	236
1847	218688	5699	261	155531	5819	246	893232	21095	236	1,111919	26794	241
1848	222843	6075	273	158892	4205	265	900565	20651	229	1,123408	26726	238
1849	226998	6826	301	162253	4800	296	907898	20834	229	1,134896	27660	244
1850	231153	7097	307	165614	5127	310	915231	19233	210	1,146385	26330	230
1851	235309	6093	259	168975	4155	246	922565	19890	216	1,157874	25983	224
1852	239464	6057	253	172336	3962	230	929898	19339	208	1,169362	25396	217
1853	243619	9079	373	175697	4872	277	937231	20831	222	1,180851	29910	253
1854	247775	5823	235	179058	3974	222	944565	19409	205	1,192339	25232	212
1855	251930	"	"	182419	"	"	951898	"	"	1,203828	"	"
(1845—54)	"	64200	278	"	42414	256	"	200182	219	"	264382	231
1 død af	"	"	36,0	"	"	39,1	"	"	45,7	"	"	43,4
Aar.	Q v i n d e k j ö n .											
	Folketal.	Døde. (incl. Dødfødte.)	Dødeligh. Quotient.	Folketal.	Døde. (incl. Dødfødte.)	Dødeligh. Quotient.	Folketal.	Døde. (incl. Dødfødte.)	Dødeligh. Quotient.	Folketal.	Døde. (incl. Dødfødte.)	Dødeligh. Quotient.
	Folketal.	Døde. (incl. Dødfødte.)	Dødeligh. Quotient.	Folketal.	Døde. (incl. Dødfødte.)	Dødeligh. Quotient.	Folketal.	Døde. (incl. Dødfødte.)	Dødeligh. Quotient.	Folketal.	Døde. (incl. Dødfødte.)	Dødeligh. Quotient.
1845	216049	4928	228	150830	3240	215	887600	18601	210	1,103649	23529	213
1846	219451	5565	254	153455	3616	236	894367	19372	217	1,113818	24937	224
1847	222853	5223	234	156080	3456	221	901135	20315	225	1,123988	25538	227
1848	226255	5270	233	158706	3611	228	907902	19640	216	1,134157	24910	220
1849	229657	5764	251	161331	3746	232	914669	19999	219	1,144327	25763	225
1850	233059	5220	224	163956	3627	221	921436	18438	200	1,154496	23658	205
1851	237305	5332	225	167206	3500	209	929374	18666	201	1,166679	23998	206
1852	241550	5827	241	170456	3801	223	937311	18354	196	1,178862	24181	205
1853	245796	8779	357	173707	4500	259	945248	20090	213	1,191044	28869	242
1854	250041	5213	208	176957	3658	207	953186	18601	195	1,203227	23814	198
1855	254287	"	"	180207	"	"	961123	"	"	1,215410	"	"
(1845—54)	"	57121	243	"	36755	222	"	192076	208	"	249197	215
1 død af	"	"	41,2	"	"	45,0	"	"	48,1	"	"	46,5
Aar.	B e g g e K j ö n t i l s a m m e n .											
	Folketal.	Døde. (incl. Dødfødte.)	Dødeligh. Quotient.	Folketal.	Døde. (incl. Dødfødte.)	Dødeligh. Quotient.	Folketal.	Døde. (incl. Dødfødte.)	Dødeligh. Quotient.	Folketal.	Døde. (incl. Dødfødte.)	Dødeligh. Quotient.
	Folketal.	Døde. (incl. Dødfødte.)	Dødeligh. Quotient.	Folketal.	Døde. (incl. Dødfødte.)	Dødeligh. Quotient.	Folketal.	Døde. (incl. Dødfødte.)	Dødeligh. Quotient.	Folketal.	Døde. (incl. Dødfødte.)	Dødeligh. Quotient.
1845	426426	10221	240	299639	6725	224	1,766165	37641	213	2,192591	47862	218
1846	433983	11723	270	305625	7631	250	1,780266	39232	220	2,214249	50955	230
1847	441541	10922	247	311611	7275	233	1,794366	41410	231	2,235907	52332	234
1848	449098	11345	253	317598	7816	246	1,808467	40291	223	2,257565	51636	229
1849	456656	12590	276	323584	8546	264	1,822567	40833	224	2,279223	53423	234
1850	464213	12317	265	329570	8754	266	1,836668	37671	205	2,300881	49988	217
1851	472614	11425	242	336181	7655	228	1,851939	38556	208	2,324552	49981	215
1852	481015	11884	247	342792	7763	226	1,867209	37693	202	2,348224	49577	211
1853	489415	17882	365	349404	9372	268	1,882480	40921	217	2,371895	58803	248
1854	497816	11056	222	356015	7632	214	1,897750	38010	200	2,395367	49046	205
1855	506217	"	"	362626	"	"	1,913021	"	"	2,419258	"	"
(1845—54)	"	121345	260	"	79169	239	"	392258	213	"	513603	223
1 død af	"	"	38,4	"	"	41,8	"	"	46,9	"	"	44,9

Vi gjenfinde her det samme indbyrdes Forhold imellem de enkelte Landsdeles og deres Underafdelingers samt imellem de enkelte Kjöns aarlige Dödelighedsqvoienter, som vi i store Træk lærte at kjende ved Betragtningen af de tilsvarende summariske Dödelighedsqvoienter for hele Decenniet. Saaledes ere heeltigjennem Qvoienterne for Landdistrikterne lavere end de for Kjöbstæderne; ligeledes er saagodtsom overalt Qvindekjönnets Dödelighed ringere end Mandkjönnets; Dödelighedsqvoienterne for Landsdelene i deres Heelhed rette sig endelig næsten altid efter Qvoienterne for deres Landdistrikter ligesom Qvoienterne for alle 3 Landsdele tilsammen almindeligviis følge med Dödelighedsqvoienterne for Kongeriget.

Forövrigt ere Afstandene imellem de enkelte aarlige Qvoienters Störrelse naturligviis overmaade meget større end Afstandene imellem de enkelte summariske Qvoienter for hele Decenniet. (Dödelighedsqvoienten for Mandkjön i Kjöbenhavn i 1853 er endog 250 pCt. höiere end Qvoienten for Qvindekjön i Kongerigets Landdistrikter i 1851.) I det Hele er Qvindekjönnets Dödelighed i de enkelte Aar ikke saa mange Forandringer underkastet som Mandkjönnets — især i Kjöbstæderne; ligesom Landbefolkningens Dödelighed er mindre foranderlig end Kjöbstadbefolkningens.

Sammenligne vi de enkelte Landsdele og deres Underafdelinger med Hensyn til Dödelighedsqvoienternes Höide i de enkelte Aar, da bemærke vi snart, at ikke altid de eller det Aar, der i een Landsdeel er betegnet med en forholdsviis höi eller lav Qvoient, ligeledes er det i de övrige Landsdele. Vi bemærke endvidere, at endog i samme Landsdeel langt fra altid Kjöbstæder og Landdistrikter stemme overeens hvad den relative Höide af enkelte Aars Dödelighedsqvoienter angaaer. (Saaledes viser Aaret 1853, der i Rækken for Holsteens Kjöbstæder udmærker sig ved særdeles ugunstige Mortalitetforhold, sig som det gunstigste i Rækken for samme Landsdeels Landdistrikter.) I Tilfælde af den sidste Art ere vi berettigede til at antage, at Aarsagen til Dödelighedens Forögelse eller Formindskelse har havt en mindre Udstrækning end i de Tilfælde, hvor omvendt et enkelt Aars Dödelighedsqvoienter vise samme relative Höide i flere af Landets Underafdelinger.

Det vil udentvivl kunne interessere, at see, i hvilken Orden Decenniets enkelte Aar følge efter hinanden med Hensyn til Dödelighedsqvoienternes indbyrdes Störrelsesforhold. Naar vi betegne det Aar, der frembyder den störste Qvoient med 1, det Aar hvori Dödeligheden var mindst, med 10, da faae vi (for samlede Kjön) fölgende Rækker, hvortil er bleven föiet Angivelsen om Afstanden imellem hvert Aars Dödelighedsqvoient og Gjennemsnitsqvoienten for hele Decenniet.

Kongeriget.												
	Kjöbenhavn.			Kjöbstæderne.			Landdistrikterne.			Tilsammen.		
	Aar.	Dödelighedsqvoient.	Over eller under Gjennems. i pCt.	Aar.	Dödelighedsqvoient.	Over eller under Gjennems. i pCt.	Aar.	Dödelighedsqvoient.	Over eller under Gjennems. i pCt.	Aar.	Dödelighedsqvoient.	Over eller under Gjennems. i pCt.
1	1853	608	+ 95	1849	275	+ 21	1847	226	+ 9	1853	266	+ 21
2	1846	519	2	1853	272	20	1849	225	8	1849	258	8
3	1849	504	÷ 3	1846	251	11	1853	225	7	1847	251	5
4	1852	298	4	1847	227	0	1848	220	6	1846	229	4
5	1847	281	10	1848	227	0	1846	215	3	1848	225	2
6	1845	276	12	1852	223	÷ 1	1845	201	÷ 3	1852	212	÷ 4
7	1851	276	12	1850	211	7	1852	200	4	1845	209	5
8	1848	268	14	1845	210	7	1850	199	4	1850	207	6
9	1850	265	15	1851	200	11	1854	196	6	1854	200	9
10	1854	240	25	1854	199	12	1851	190	9	1851	199	10
	Gjennemsnit	512			226			208			220	

Hertugdømmet Slesvig.

	Kjøbstæderne.			Landdistrikter og Flækker.			Tilsammen.		
	Aar.	Dødeligheds- Qvotient.	Over eller under Gjennemsnit i pCt.	Aar.	Dødeligheds- Qvotient.	Over eller under Gjennemsnit i pCt.	Aar.	Dødeligheds- Qvotient.	Over eller under Gjennemsnit i pCt.
1	1850	283	+ 16	1846	229	+ 7	1848	237	+ 8
2	1848	279	15	1847	229	7	1847	231	5
3	1849	267	10	1848	228	6	1846	250	5
4	1851	255	5	1851	222	3	1849	228	4
5	1845	240	÷ 1	1849	220	2	1851	228	4
6	1847	239	2	1845	214	0	1850	220	0
7	1846	234	4	1853	214	0	1845	218	÷ 1
8	1853	231	5	1850	207	÷ 4	1853	217	1
9	1852	215	12	1854	205	5	1854	206	6
10	1854	209	14	1852	192	11	1852	196	11
Gjennemsnit . . .		243			215			220	

Hertugdømmet Holsteen.

1	1850	346	+ 34	1851	249	+ 10	1851	251	+ 8
2	1853	286	10	1845	246	9	1850	245	6
3	1851	257	÷ 1	1847	245	8	1845	244	5
4	1846	257	1	1846	228	1	1847	244	5
5	1848	256	1	1848	226	0	1846	234	1
6	1849	247	5	1849	224	÷ 1	1848	232	0
7	1854	245	5	1850	220	3	1849	228	÷ 2
8	1847	240	7	1852	214	5	1853	220	5
9	1852	240	7	1854	209	8	1852	219	6
10	1845	238	8	1853	203	10	1854	217	6
Gjennemsnit . . .		259			226			232	

Alle 3 Landsdele.

	Kjøbstæderne med Kjøbenhavn.			Kjøbstæderne uden Kjøbenhavn.			Landdistrikter og Flækker.			Tilsammen.		
	Aar.	Døde- ligheds- Qvotient.	Over eller under Gjennems- i pCt.	Aar.	Døde- ligheds- Qvotient.	Over eller under Gjennems- i pCt.	Aar.	Døde- ligheds- Qvotient.	Over eller under Gjennems- i pCt.	Aar.	Døde- ligheds- Qvotient.	Over eller under Gjennems- i pCt.
1	1853	365	+ 40	1853	268	+ 12	1847	231	+ 8	1855	248	+ 10
2	1849	276	6	1850	266	11	1849	224	5	1847	234	5
3	1846	270	4	1849	264	10	1848	223	4	1849	234	5
4	1850	265	2	1846	250	5	1846	220	3	1846	230	3
5	1848	253	÷ 3	1848	246	3	1853	217	2	1848	229	3
6	1847	247	5	1847	233	÷ 3	1845	213	0	1845	218	÷ 2
7	1852	247	5	1851	228	5	1851	208	÷ 2	1850	217	3
8	1851	242	7	1852	226	5	1850	205	4	1851	215	4
9	1845	240	8	1845	224	6	1852	202	5	1852	211	6
10	1854	222	15	1854	214	10	1854	200	6	1854	205	9
Gjennemsnit		260			239			213			223	

I Kjøbstæderne staae heeltigjennem de høieste Qvotienter i de særskilte Rækker høiere over — end de laveste under Gjennemsnitsqvotienterne, derfor er Antallet af de med + betegnede Aar her altid mindre end Antallet af dem, der ere betegnede med ÷; i Landdistrikterne hæver derimod Dødeligheden i de enkelte Aar sig omtrent ligesaa meget over som den synker under Middeldødeligheden, her findes derfor næsten overalt ligemange Aar med en større og med en mindre Qvotient end Gjennemsnitsqvotienten. Dog gjælder denne Forskjel imellem Kjøbstæder og Landdistrikter kun for de enkelte Landsdele; den udjævnes ved at slaae disse sammen, undtagen i Rækken for Kjøbstæderne med Kjøbenhavn.

Dele vi hver Qvotientrække i to Halvdele, Nr. 1—5 med de forholdsviis ugunstige, Nr. 6—10 med de forholdsviis gunstige Aar, da finde vi overalt fleest af det første Qvinqvenniums Aar i den første, fleest af det andet Qvinqvenniums Aar repræsenterede i den anden Halvdeel. Blandt Undtagelserne fra denne Regel findes Aaret 1853 i Kongeriget, de 3 Landsdele under Eet samt Hertugdømmet Holsteens Kjøbstæder, endvidere eet eller flere blandt Aarene 1848 til 1850 i Rækkerne for Kjøbstæderne, samt Aarene 1846 og 1847 i Landdistrikterne. Aarene 1848 til 1850 vare, som man erindrer, Krigsaarene, 1846 og 1847 vare Dyrtdisaar. Hvorvidt forresten Krigen virkelig har været Skyld i den forhøiede Dødelighed i Aarene 1848 til 1850, derom kan man indtil en vis Grad skaffe sig Oplysning ved at sammenligne de enkelte Kjønns Dødelighedsqvotienter i de Landsdele, der i hvert af Krigsaarene vise en særdeles høi Mortalitet, (Kongeriget i 1849, Hertugdømmet Slesvig i 1848, Hertugdømmet Holsteen i 1850). Tabellerne Pag. XXXV og XXXVI oplyse os nu virkelig om, at det saagodtsom udelukkende er Qvotienterne for Mandkjøn, der i de omtalte Aar i hver Landsdeel have været forhøiede. Vi maae herefter idetmindste finde det høist sandsynligt, at Krigen har været Aarsag i den berørte Forøgelse i Dødeligheden. —

Pl. III giver en graphisk Fremstilling af Dødelighedens Gang fra Aar til Aar særskilt for hver Landsdeels Kjøbstæder og Landdistrikter samt for de 3 Landsdele under Eet, Alt for samlede Kjøn.

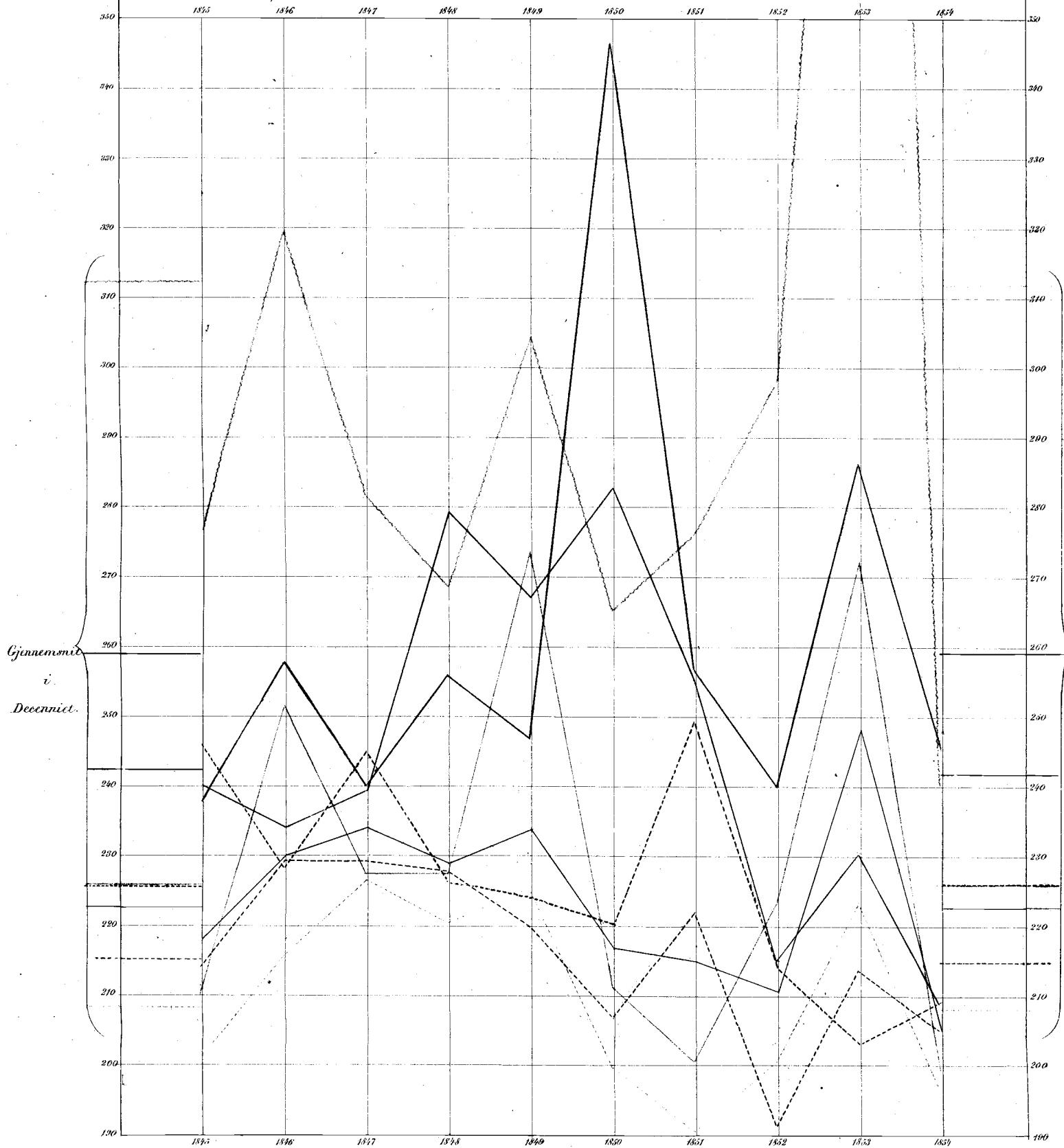
Hvad der giver denne Fremstillingsmaade en særlig Interesse er det, at vi igjennem den opnaae et anskueligt Overblik over de samtidige Bevægelser i Dødeligheden. Man faaer saaledes et stærkt Indtryk af de ugunstige Dødelighedsforhold i 1853 ved at see alle Linierne, paa een nær, bevæge sig opad fra deres Standpunkt i 1852; omvendt synke de atter fra 1853 til Decenniets sidste Aar, der har været udmærket ved en særdeles ringe Mortalitet. Forøvrigt fremtræde flere Forhold, som alt ere blevene berørte i det Foregaaende, først ret tydelig ved Hjælp af denne Fremstillingsmaade; saaledes den indbyrdes Afstand imellem de enkelte Landsdeles, imellem Kjøbstædernes og Landdistrikternes Dødelighed; endvidere den betydelige Indflydelse, som Landdistrikterne, især Kongerigets, udøve paa de samlede 3 Landsdeles Dødelighedsforhold, der forblive saagodtsom uberørte af de store Svingninger i Kjøbstædernes Mortalitet.

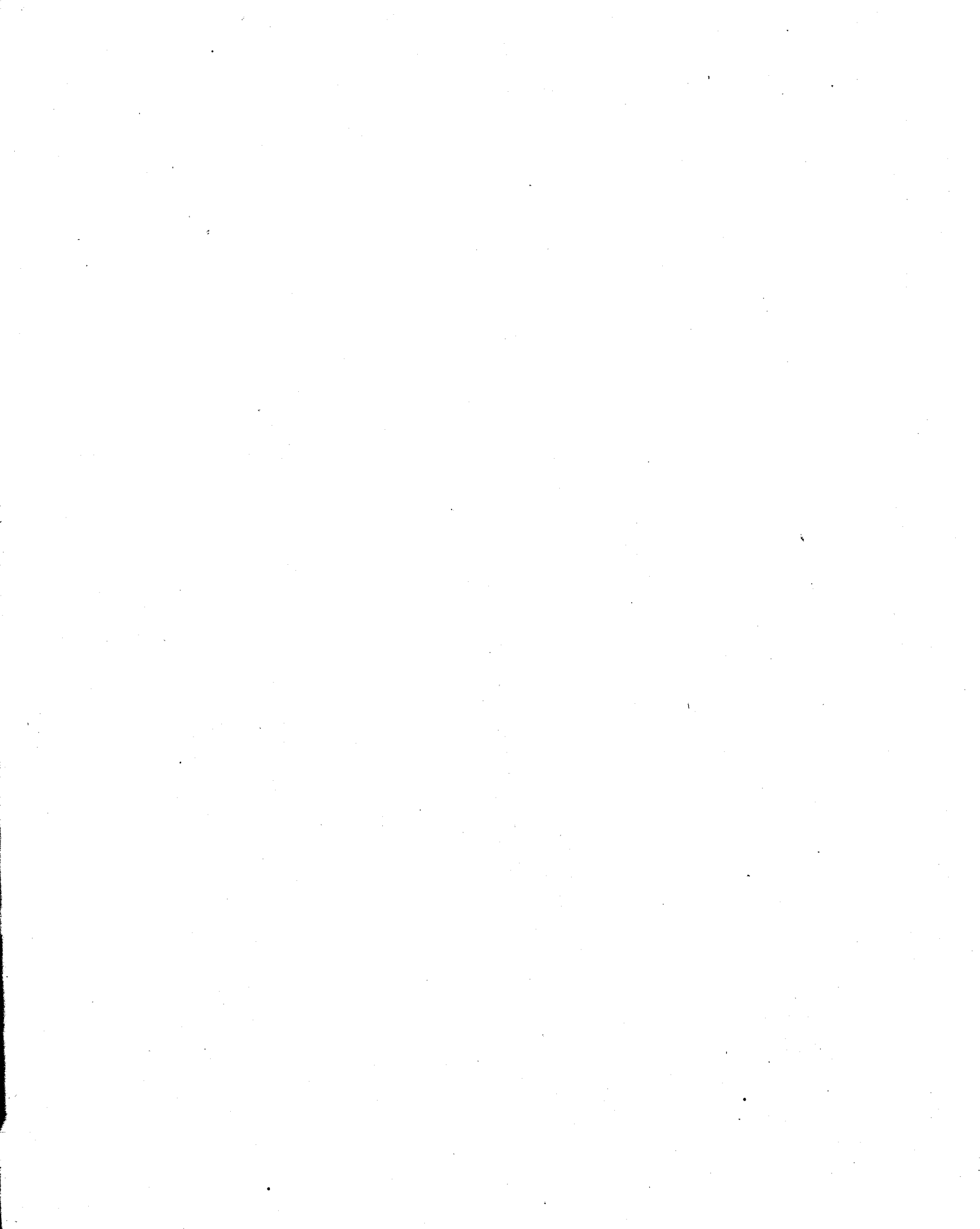
Det kunde udentvivl have været interessant og i flere Henseender oplysende, om vi her endnu kunde have tilføiet et kort Overblik over den aarlige Dødelighed i visse større Livsafsnit f. Ex. i de Aldersperioder, der ere benyttede i Dødslisterne ved Angivelsen af de maanedlige Dødsfald. Det er imidlertid ikke muligt, endog kun tilnærmelsesviis at beregne de aarlig Levendes Antal i hver af disse Aldersperioder, følgelig har det heller ikke ladet sig udføre at beregne deres aarlige Dødelighedsqvotienter. For dog ikke at lade Spørgsmaalet aldeles falde, have vi forsøgt tilnærmelsesviis at løse Opgaven ad den Vei, at vi sammenlignede de aarlig i hver Aldersperiode indtrufne Dødsfalds absolute Antal med de respective tiaarige Gjennemsnitsantal af Dødsfald.

Omstaaende Tabel er for Anskuelighedens Skyld tillige fremstillet graphisk paa Pl. IV. (Til Sammenligning findes paa begge Steder tilføiet hvert Aars hele Antal af Dødsfald samt Dødsfødslerne.) Hver Landsdeel er betragtet under Eet; Kjønnene ere ikke adskilte.

Aarlige summariske Dødelighedsquotienter.

— Alle 3 Landsdele under Eet.
 - - - - - Kjøbenhavn.
 - - - - - Kongerigets Kjøbstæder.
 — Slesvigs Kjøbstæder.
 — Holsteens Kjøbstæder.
 - - - - - Kongerigets Landdistrikter.
 - - - - - Slesvigs Landdistrikter & Flækker.
 - - - - - Holsteens Landdistrikter & Flækker.

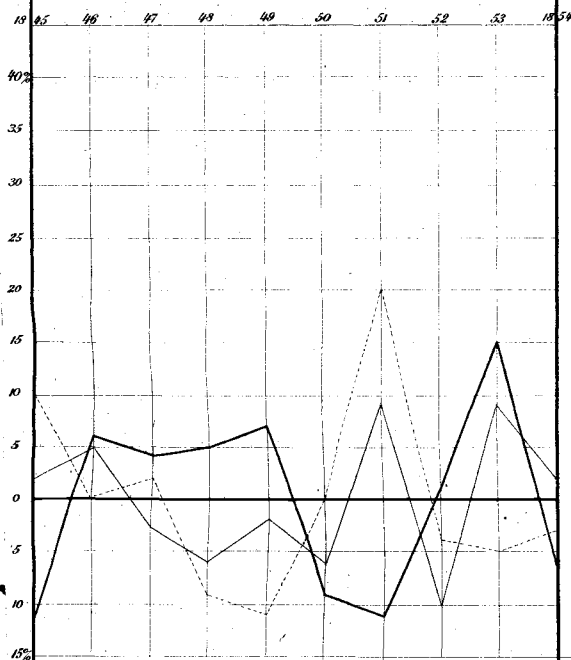

PI. IV. (Pag. XXXX)

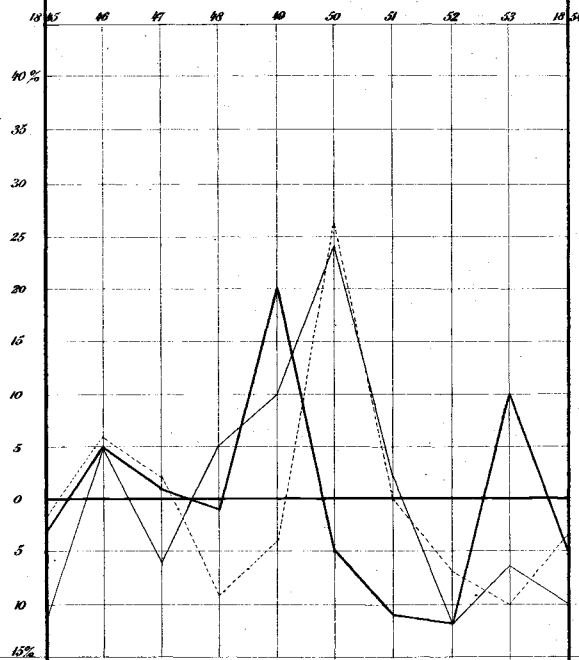
Dödsfaldenes aarlige Antal sammenlignet med deres tiaarige Gjennemsnitstal.

———— Kongeriget. ———— Hertugd. Slesvig. ————— Hertugd. Holsteen.

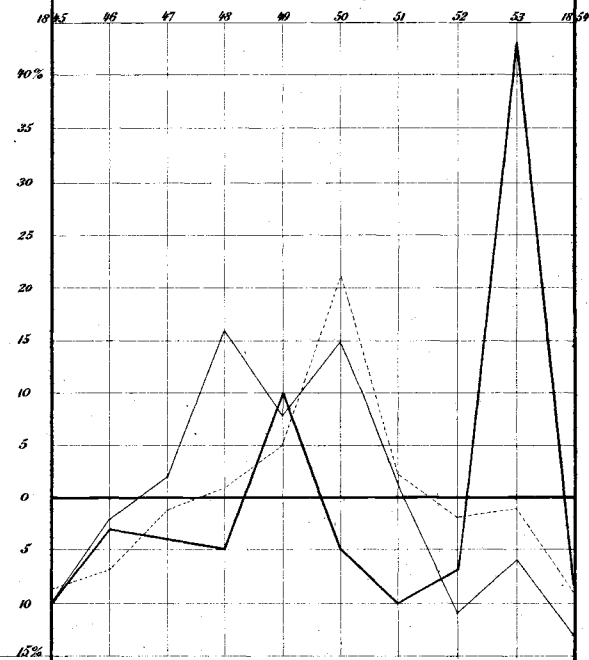
Døde fra 0-10 Aar.

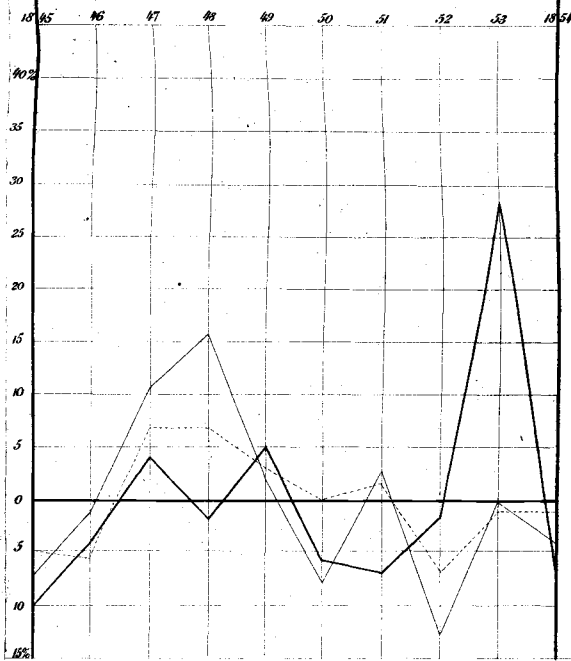
Døde fra 10-25 Aar.

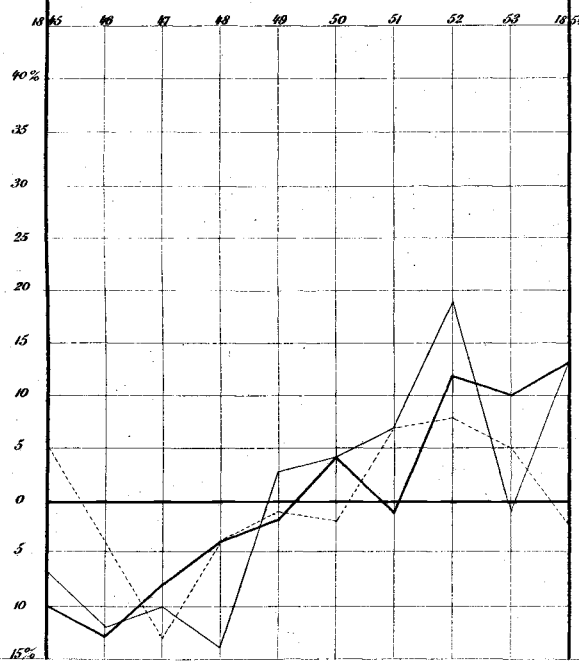
Døde fra 25-50 Aar.

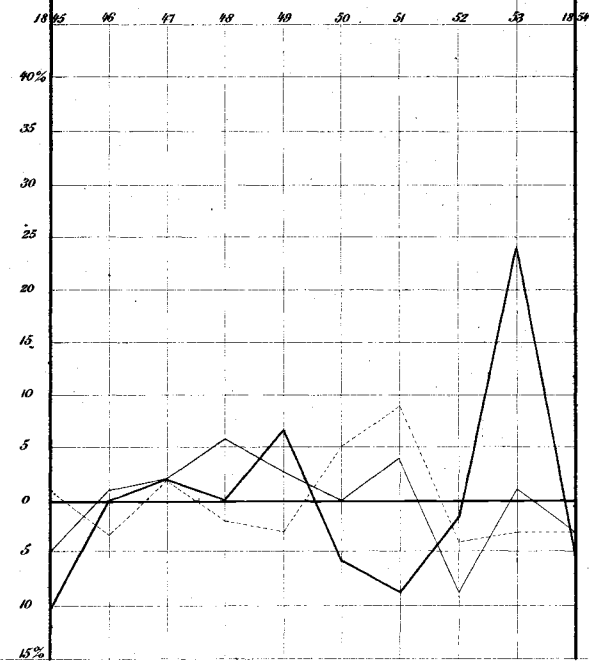
Døde over 50 Aar.

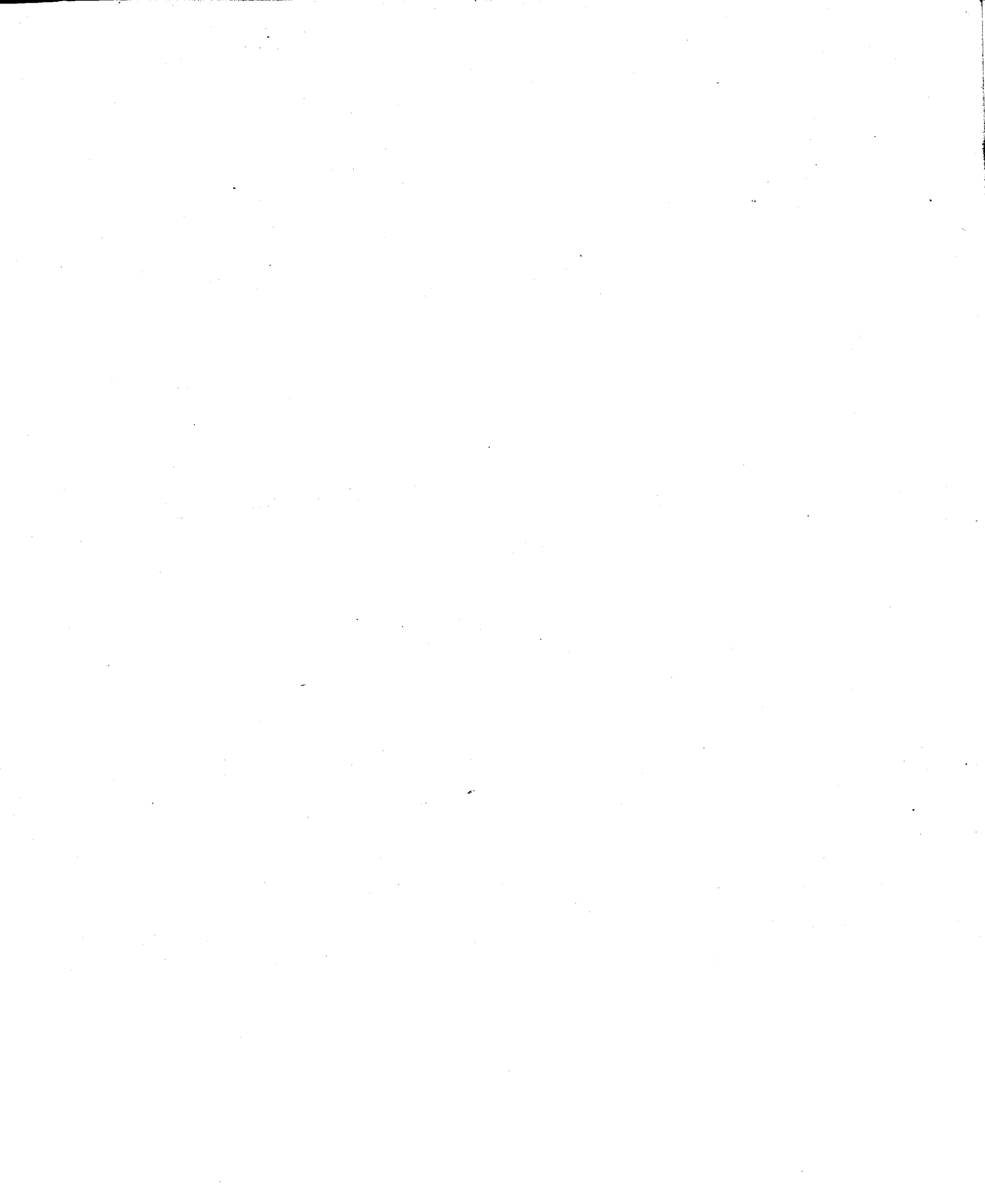

Dödfödde.

Døde ialt.

Kongeriget.												
Aar.	Dødfødte ¹⁾ .		Døde under 10 Aar. (Dødfødte fraregnede)		Døde 10—25 Aar.		Døde 25—50 Aar.		Døde over 50 Aar.		Døde ialt. (Dødfødte medregnede.)	
	Antal.	pCt. over eller under Gjennems.	Antal.	pCt. over eller under Gjennems.	Antal.	pCt. over eller under Gjennems.	Antal.	pCt. over eller under Gjennems.	Antal.	pCt. over eller under Gjennems.	Antal.	pCt. over eller under Gjennems.
1845 . . .	1824	÷ 10	9848	÷ 11	2348	÷ 3	4379	÷ 10	9825	÷ 10	28224	÷ 10
1846 . . .	1775	÷ 13	11800	+ 6	2550	+ 5	4712	÷ 3	10412	÷ 4	31249	0
1847 . . .	1862	÷ 8	11517	+ 4	2466	+ 1	4705	÷ 4	11330	+ 4	31880	+ 2
1848 . . .	1956	÷ 4	11709	+ 5	2412	÷ 1	4628	÷ 5	10674	÷ 2	31379	0
1849 . . .	1992	÷ 2	11866	+ 7	2927	+ 20	5347	+ 10	11372	+ 5	33504	+ 7
1850 . . .	2113	+ 4	10100	÷ 9	2321	÷ 5	4618	÷ 5	10192	÷ 6	29344	÷ 6
1851 . . .	2020	÷ 1	9885	÷ 11	2163	÷ 11	4401	÷ 10	10121	÷ 7	28590	÷ 9
1852 . . .	2268	+ 12	11269	+ 1	2138	÷ 12	4543	÷ 7	10600	÷ 2	30818	÷ 2
1853 . . .	2243	+ 10	12827	+ 15	2680	+ 10	6977	+ 43	13945	+ 28	39040 ²⁾	+ 24
1854 . . .	2291	+ 13	10442	÷ 6	2301	÷ 5	4470	÷ 8	10226	÷ 6	29730	÷ 5
Gjennemsnit	2034		11126		2431		4878		10870		31376	
Hertugdømmet Slesvig.												
1845 . . .	504	÷ 7	2679	+ 2	669	÷ 11	1277	÷ 10	2793	÷ 7	7922	÷ 5
1846 . . .	478	÷ 12	2774	+ 5	791	+ 5	1391	÷ 2	2972	÷ 1	8406	+ 1
1847 . . .	490	÷ 10	2552	÷ 3	711	÷ 6	1451	+ 2	3332	+ 11	8536	+ 2
1848 . . .	465	÷ 14	2462	÷ 6	792	+ 5	1648	+ 16	3465	+ 16	8832	+ 6
1849 . . .	559	+ 3	2585	÷ 2	826	+ 10	1535	+ 8	3064	+ 2	8569	+ 3
1850 . . .	565	+ 4	2482	÷ 6	933	+ 24	1641	+ 15	2743	÷ 8	8364	0
1851 . . .	580	+ 7	2858	+ 9	765	+ 2	1436	+ 1	3078	+ 3	8717	+ 4
1852 . . .	647	+ 19	2376	÷ 10	659	÷ 12	1271	÷ 11	2615	÷ 13	7568	÷ 9
1853 . . .	535	÷ 1	2861	+ 9	707	÷ 6	1344	÷ 6	2989	0	8456	+ 1
1854 . . .	611	+ 13	2675	+ 2	681	÷ 10	1238	÷ 13	2868	÷ 4	8073	÷ 3
Gjennemsnit	543		2631		753		1423		2992		8342	
Hertugdømmet Holsteen.												
1845 . . .	850	+ 5	4553	+ 10	981	÷ 2	1818	÷ 9	3534	÷ 5	11716	+ 1
1846 . . .	761	÷ 4	4147	0	1064	+ 6	1858	÷ 7	3470	÷ 6	11500	÷ 3
1847 . . .	692	÷ 13	4243	+ 2	1023	+ 2	1979	÷ 1	3979	+ 7	11916	+ 2
1848 . . .	759	÷ 4	3759	÷ 9	918	÷ 9	2023	+ 1	3966	+ 7	11425	÷ 2
1849 . . .	781	÷ 1	3703	÷ 11	970	÷ 4	2094	+ 5	3802	+ 5	11350	÷ 3
1850 . . .	773	÷ 2	4128	0	1277	+ 27	2408	+ 21	3694	0	12280	+ 5
1851 . . .	849	+ 7	4988	+ 20	1009	0	2041	+ 2	3787	+ 2	12674	+ 9
1852 . . .	855	+ 8	3987	÷ 4	938	÷ 7	1956	÷ 2	3455	÷ 7	11191	÷ 4
1853 . . .	833	+ 5	3942	÷ 5	909	÷ 10	1975	÷ 1	3668	÷ 1	11327	÷ 3
1854 . . .	778	÷ 2	4004	÷ 3	969	÷ 4	1825	÷ 9	3667	÷ 1	11243	÷ 3
Gjennemsnit	791		4145		1006		1998		3702		11642	

¹⁾ Dødfødternes aarlige Antal følger, som man let seer, ikke med Dødsfaldenes — men det retter sig efter Fødslernes aarlige Antal.

²⁾ For 368 Dødsfald i Kjøbenhavn i 1853 mangler Aldersangivelsen.

Uden at gaae nærmere ind paa Tabellens Enkeltheder skulle vi her kun eksempelvis paapege, at den forøgede Dødelighed i Hertugdømmet Holsteen i 1851 ifølge ovenstaaende Fremstilling efter al Sandsynlighed udelukkende skyldes Epidemier af Børnesygdomme, samt at det Overskud af Dødsfald, som viser sig i samme Aar i Hertugdømmet Slesvig, baade har været bevirket ved en forøget Dødelighed i Barnealderen og i Alderen over 50 Aar. Vi spore ligeledes i Tabellen Virkningen af de Børnesygdomme, der i Aarene 1846—1849 herskede i Kongeriget, men som ikke vare heftige nok til at paavirke disse Aars samlede Dødelighed i denne Landsdeel. —

Vi ville herefter gaae over til særlig at undersøge Dødeligheden i de Aar i Decenniet, hvori ualmindelige Dødsarsager af en fremtrædende Art have været i Virksomhed.

II. Dyrtdisaarene 1846 og 1847.

I Aarene 1846 og 1847 vare paa Grund af utilstrækkelig Korn- og Kartoffelhøst i 1845 og 1846 Kornpriserne i de fleste europæiske Lande overordentlig høie¹⁾.

I Frankrig steg Hvedepriisen i 1846 til 25%, i 1847 til 50% over Gjennemsnitsprisen for Decenniet 1844—1853; Hvedepriisen i Belgien stod i 1846 25%, i 1847 55% over Middelpriisen i Decenniet 1841—1850, samt Rugprisen i Preussen i 1846 33%, i 1847 61% over Middelhøiden i Decenniet 1844—1853. I England hævede Hvedepriisen i 1846 og 1847 sig til resp. 6 og 35% over Middelhøiden for Decenniet 1845—1854, hvorved dog maa erindres, at de overordenlig høie Kornpriser i 1854 forstørre den tjaarige Gjennemsnitspriis ikke ubetydelig.

Ogsaa hertillands stege, som bekjendt, Kornpriserne i de paagjældende Aar til en overordenlig Høide, hvorvel Høsten her hverken i 1845 eller 1846 havde været meget daarlig. Alt i 1845 havde Priserne hævet sig betydelig (paa Kjöbenhavns Börs fra 4 til henved 7 Rdlr. pr. Tønde Rug), dog vare de fra Begyndelsen af Aaret 1846 til August samme Aar atter sunkne temmelig stadig (til imellem 5 og 6 Rdlr. pr. Tønde Rug). Først i August 1846 begyndte den enorme Stigen, der naaede sit Høidepunkt i Mai 1847 (Priis pr. Tønde Rug 14 Rdlr.), hvorefter Kornpriserne atter sank med en saadan Hastighed, at Rugen alt i September s. A. kostede mindre end da den nævnte Stigen begyndte²⁾.

I det Hele stod Rugens Gjennemsnitspriis i 1846 16%, i 1847 50% over den aarlige Gjennemsnitspriis for Decenniet 1845—1854.

Man kan saaledes med fuldkommen Ret ogsaa for vort Fædrelands Vedkommende tillægge Aarene 1846 og 1847 Navnet af Dyrtdisaar, kun bör det derved ikke glemmes, at selve Dyrtdisperioden kun varede omtrent eet Aar, hvoraf den første mindre Halvdeel falder i 1846, den anden større i 1847.

At Dyrtdid og den dermed følgende Vanskelighed i Tilveiebringelsen af de nødvendige Levnetsmidler er en af de Potentser, der indvirke ugunstigst paa Mortaliteten, er bekjendt nok. Et af de forfærdeligste Exempler afgive i saa Henseende Misvæxt- og Dyrtdisaarene 1771 og 1772 i Sverrig, hvorunder Dødeligheden steg, og Fødslernes Hyppighed sank i den Grad, at Folkemængden aftog ikke ubetydelig og først ved Decenniets Slutning atter naaede samme Størrelse som før Dyrtdidens Indtræden.

¹⁾ Beregnet efter Ad. Soetbeer: „Beiträge zur Statistik der Preise“. Hamburg 1858.

²⁾ De her anførte Priser ere tagne af den af Mægler Fr. Hoskjær udgivne graphiske Fremstilling af „Kornpriser paa Kjöbenhavns Börs fra 1815 til 1855“. Der er nærmest taget Hensyn til Rugpriserne, fordi Rugen hertillands fortrinsviis benyttes som Brødkorn. — Paa Börsen i Hamborg vare Kornpriserne gennemgaaende omtrent af samme Høide som paa Kjöbenhavns Börs.

Det mangler heller ikke paa Beretninger om den ødelæggende Indflydelse, som den her nærmest omtalte Dyrtid har udøvet paa Befolkningerne i de Lande, der havde at lide af den. I Schlesien rasede, som bekjendt, i Aaret 1847 den saakaldte Hungertyphus (samtidig med en lignende Epidemi i Irland), hvis Opstaaen og Heftighed dog vel ikke alene skyldes Dyrtid og Misvæxt, men tillige den dybtsunkne moralske Tilstand, hvori Landeplagen havde forefundet Befolkningen. Andre, under gunstigere Forhold stillede Nationer lede i meget ringere Grad, dog blev, som det fremgaaer af statistiske Oplysninger, overalt hvor Dyrtiden optraadte, samtidig Mortaliteten forhøiet, om end ikke altid i ligefremt Forhold til Kornprisernes Stigen.

Det viser sig saaledes at:

i Frankrig ¹⁾	Dödelighedsqvot. for 1846 (neml. 242) stod 1%, den for 1847 (249) 4% over den tjaarige (neml. 240)
i Belgien	— — — (— 249) — 10%, — — — (278) 22% — — — (— 227)
i Preussen	— — — (— 294) omtr. var lig, — — — (317) 7% — — — (— 295)
i England	— — — (— 231) stod 1%, — — — (247) 8% — — — (— 228).

For endnu at nævne et af de nordlige Lande, da vare i Sverrig Forholdene temmelig lig de nysanførte, idet Gjennemsnitsdödelighedsqvotienten for Decenniet 1841—1850 (efter Tabell-Kommissionens underd. berättelse om Folkmängden, Stockh. 1850 og 1854) var 214, Qvotienterne i 1846 og 1847 resp. 227 og 244 o: 6% og 14% höiere.

Undtages Preussen i 1846, da ere altsaa begge Dyrtidsaarene i alle anførte Lande betegnede ved en Mortalitet, der staaer over vedkommende Decenniers Gjennemsnitsdödelighed. Mortaliteten er atter overalt i 1847 större end i 1846, overensstemmende med Kornets Priser, der i 1847 overgik dem i 1846. Den paaviste Stigen af Dödelighedsqvotienterne over de respektive Decenniers vinder i flere af de anførte Stater endnu större Betydning ved de usædvanlige Dödsaarsager, der i Form af indre Uroligheder og Choleraepidemier paavirkede nogle af Decenniets övrige Aar.

Hvad nu den danske Stat angaaer, da optræder her (efter den Pag. XXXVII givne tabellariske Sammenstilling) Aaret 1846 med Dödelighedsqvotienten 230, Aaret 1847 med Qvotienten 234 ligeoverfor den tjaarige Gjennemsnitsqvotient 223. Det første af Dyrtidsaarene har altsaa en omtrent 3%, det andet en 5% höiere Dödelighed end hele Aarrækken under Et. Overskuddene ere ikke betydelige, som det lod sig vente i et Land med en i Gjennemsnit velhavende Befolkning, og hvor der dengang ikke herskede nogen Misvæxt.

En Sammenligning imellem vort Fædreland og de för anførte Lande viser, at hiint i 1846, hvad Forhöielsen i Mortaliteten angaaer, omtrent staaer midt imellem de andre Lande, at det derimod i 1847 næst efter Frankrig er det mindst ugunstig stillede. Endvidere er Forskjellen imellem Mortaliteten i 1847 og den i 1846 hertillands mindre end i alle de andre anførte Lande.

Men ihvorvel den danske Stat i sin Helhed ikke har havt nogen synderlig forhøiet Dödelighed i de paagjældende Aar, kunde det dog godt tænkes, at visse Dele af den havde været mere ugunstig stillede, medens andre ved gunstige Mortalitetsforhold paa samme Tid havde bödet paa de første og derved givet Anledning til et forholdsviis gunstigt Totalresultat. Det maa derfor undersøges, hvorledes Dödelighedsforholdene i Dyrtidsaarene have stillet sig i de enkelte Landsdele og deres Underafdelinger.

For her at opnaae saa korrekte Resultater som mulig, troe vi ved Beregningen af Dödeligheds-

¹⁾ Disse Beregninger ere udførte efter Angivelserne i Wappæus p. a. St. om de paagjældende Staters Dödelighedsforhold. De tjaarige Dödelighedsqvotienter referere sig til de för angivne Decennier.

qvotienterne i en dobbelt Henseende at maatte afvige fra den Fremgangsmaade, som kom til Anvendelse ved Udarbejdelsen af Qvotienttabellerne i det foregaaende Afsnit.

For det Første vil af de paa samme Sted udviklede Grunde de Levendes Antal i 1846 og 1847 her blive bestemt paa den — mere korrekte — Maade, at der til de respektive foregaaende Aars Befolkning lægges disse Aars Overskud af de Fødte over de Døde.

Dernæst synes det at være rigtigt, ved den foreliggende Undersøgelse for Kjöbenhavns Vedkommende at see bort fra Choleraaaret 1853 og at beregne Dödsfaldenes aarlige Gjenemsnitstal i Hovedstaden efter Decenniet ÷ Choleraaaret, baade hvor Kjöbenhavn betragtes for sig, og hvor det som en Deel gaaer ind under en større Heelhed. Dödeligheden i Kjöbenhavn naaer nemlig i 1853 en saadan Höide, at Dödsfaldenes Gjenemsnitstal for hele Decenniet ikke alene i Kjöbenhavn, men i hele Kongeriget bliver væsenlig forandret, alt eftersom Choleraaaret for Hovedstadens Vedkommende regnes med eller ikke. I første Tilfælde kunde man navnlig med Rette frygte for, at den ved Dyrtiden frembragte, ringere, Forstyrrelse i Dödeligheden vilde træde altfor langt tilbage for eller paa sine Steder endogsaa blive skjult under Epidemiens Indvirkning paa Mortaliteten.

Idet vi i nærværende Tilfælde see bort fra Aaret 1853, betjene vi os altsaa kun af den ved lignende Undersøgelser berettigede Fremgangsmaade: af en foreliggende mindre Række lovmæssige Phænomener at udsondre en enkelt i høi Grad afvigende Kjendsgjerning for derved at faae en ventelig ringere Afvigelse til at træde frem i sin sande Störrelse.

En enkelt tilsyneladende berettiget Indvending mod den sidste Fremgangsmaade maa forøvrigt her strax imödegaaes. Udskydes, kan man sige, Aaret 1853, da vil heller ikke det paafølgende Aar (1854) kunne komme med i Betragtning, eftersom det første Aars usædvanlige Dödelighed, ved at formindske Folkemængden i en betydelig Grad, nödvendig tillige maa have formindsket det paafølgende Aars Mortalitet.

Herimod vil man imidlertid kunne gjøre gjældende, baade at den ved Sygdommen foraarsagede Afgang efter al Rimelighed i det paafølgende Aar for en ikke ringe Deel er bleven erstattet ved Indvandring, der leverede nyt Materiale til de sædvanlige Dödsaaarsagers Paavirkning; og at Börnene, som ellers levere Hovedmassen af de Døde, kun have lidt forholdsmæssig lidt af Cholera, saa at disse altsaa i 1854 kunde afgive noget nær deres sædvanlige Kontingent til Dödeligheden.

Kongeriget Danmark.												
	Kjöbenhavn.			De övrige Kjöbstæder.			Landdistrikter.			Tilsammen.		
Folkemængde i Gjenemsnit i Decenniet	135200			167800			1,122100			1,425100		
do. i 1846	127400			152200			1,085900			1,565500		
do. i 1847	127300			153200			1,096800			1,377300		
	Döde.	Dödeligheds- qvotient.	pCt. over ell. under Gjenns.	Döde.	Dödeligheds- qvotient.	pCt. over ell. under Gjenns.	Döde.	Dödeligheds- qvotient.	pCt. over ell. under Gjenns.	Döde.	Dödeligheds- qvotient.	pCt. over ell. under Gjenns.
Gjenemsnit i Decenniet . .	3741	277		3790	226		23368	208		30899	217	
1846	4092	321	+ 16	3864	254	+ 12	23293	214	+ 3	31249	229	+ 6
1847	3647	286	+ 4	3565	233	+ 3	24668	225	+ 8	31880	231	+ 6

Hertugdømmet Slesvig.

Folkemængde i Gjennems. i Decenniet	Kjøbstæder.			Landdistrikter og Flækker.			Tilsammen.		
	do. i 1846	65000			314400			379400	
do. i 1847	59600			306500			366100		
	59900			309000			368900		
	Døde.	Dødelig- heds- Qvotient.	pCt. over eller under Gjennems.	Døde.	Dødelig- heds- Qvotient.	pCt. over eller under Gjennems.	Døde.	Dødelig- heds- Qvotient.	pCt. over eller under Gjennems.
Gjennemsnit i Decenniet . .	1575	242		6767	215		8342	220	
1846	1410	237	÷ 2	6996	228	+ 6	8406	229	+ 4
1847	1471	246	+ 2	7065	229	+ 7	8536	231	+ 5

Hertugdømmet Holsteen.

Folkemængde i Gjennems. i Decenniet	Kjøbstæder.			Landdistrikter og Flækker.			Tilsammen.		
	do. i 1846	98400			403000			501400	
do. i 1847	90800			393600			484400		
	91500			398400			489900		
	Døde.	Dødelig- heds- Qvotient.	pCt. over eller under Gjennems.	Døde.	Dødelig- heds- Qvotient.	pCt. over eller under Gjennems.	Døde.	Dødelig- heds- Qvotient.	pCt. over eller under Gjennems.
Gjennemsnit i Decenniet . .	2551	259		9091	226		11642	232	
1846	2357	260	0	8943	227	0	11300	233	0
1847	2239	244	÷ 6	9677	243	+ 8	11916	243	+ 5

Alle 3 Landsdele.

Folkemængde i Gjennems. i Decenniet	Kjøbstæderne med Kjøbenhavn.			Kjøbstæderne uden Kjøbenhavn.			Landdistrikter.			Tilsammen.		
	do. i 1846	466400			331200			1,839500			2,305900	
do. i 1847	430000			302600			1,786000			2,216000		
	431900			304600			1,804200			2,236100		
	Døde.	Dødelig- heds- Qvotient.	pCt. over ell. under Gjenns.	Døde.	Dødelig- heds- Qvotient.	pCt. over ell. under Gjenns.	Døde.	Dødelig- heds- Qvotient.	pCt. over ell. under Gjenns.	Døde.	Dødelig- heds- Qvotient.	pCt. over ell. under Gjenns.
Gjennemsnit i Decenniet . .	11657	250		7916	239		39226	213		50883	221	
1846	11723	273	+ 9	7631	252	+ 5	39252	220	+ 3	50955	230	+ 4
1847	10922	253	+ 1	7275	239	0	41410	230	+ 8	52332	234	+ 6

Som man seer, bliver efter nærværende Beregningsmaade samtlige tre Landsdeles tiaarige Dødelighedsqvotient circa 1% mindre end efter den for anvendte Methode, medens Qvotienterne for 1846 og 1847 forblive de samme. Herved kommer altsaa Dyrtidsaarenes Mortalitet til at hæve sig noget høiere over

Decenniets, end för blev angivet, (4 og 6% istedetfor 3 og 5%) uden at forresten derved det Forhold væsenlig forandres, hvori Dödelighedens Forögelse i Dyrtidsaarene hertillands staaer til Forögelsen for de samme Aar i de andre forhen nævnte Lande.

Betragte vi dernæst de enkelte Landsdele, da see vi, at saavel Kongeriget som Hertugdømmet Slesvig og Hertugdømmet Holsteen frembyde en höiere Mortalitet i hvert af Dyrtidsaarene end i Decenniet og atter en større Mortalitet i 1847 end i 1846. Forhöielsen er omtrent den samme i dem alle tre i Aaret 1847, hvorimod den ikke varierer ubetydelig i 1846. Den er her størst i Kongeriget, mindre i Hertugdømmet Slesvig, og udgjör neppe $\frac{1}{2}\%$ i Hertugdømmet Holsteen.

Men naar vi nu spørge, hvormeget Kjøbstæderne og Landdistrikterne hver for sig have bidraget til at hæve Dödeligheden i Dyrtidsaarene paa den angivne Maade, da ophörer, som Tabellen viser, for en Deel den Overeensstemmelse, der hidtil har gjort sig gjældende imellem Landsdelene. Det er især Kjøbstæderne, i hvis Dödelighedsforhold Overeensstemmelsen mangler, og det er utvivlsomt kun Landbefolkningens store numeriske Overvægt over Byernes Befolkning, der er Aarsag i, at Landdistrikternes mere eensformige, indbyrdes overeensstemmende Dödelighed ligeledes har kunnet komme til at fremtræde i hver Landsdeel under Eet.

Meest afvigende er Mortaliteten i Dyrtidsaarene i Kjöbenhavn og Kongerigets övrige Kjøbstæder. Ikke alene ere Overskuddene her betydelig større i 1846 end i 1847, men Overskuddene paa begge Steder i 1846 (resp. 16 og 12 pCt.) ere de største paa hele Tabellen, medens det andet Dyrtidsaar baade i Kjöbenhavn og de övrige Kjøbstæder i Kongeriget kun viser en ringe Stigen af Mortaliteten. (At den kjöbenhavnske Gjennemsniitsquotients Synken ved den her brugte Beregningsmaade ikke eensidig er Skyld i de paa-faldende Resultater, som Dyrtidsaarene udvise for Hovedstadens Vedkommende, fremgaaer formeentlig tydelig saavel af den kun ubetydelig förögede Mortalitet i 1847, som og af den Overeensstemmelse, der i 1846 gjör sig gjældende imellem Kjöbenhavn og Kongerigets övrige Kjøbstæder.)

Et Blik paa Slesvigs og Holsteens Kjøbstæder viser, at Dödeligheden i Dyrtidsaarene kun een Gang, nemlig i 1847 i de slesvigske Byer, giver et tydeligt og endda ringe Overskud over Decenniets Mortalitet; forresten ere Dödelighedsforholdene enten de samme eller endog gunstigere end de tiaarige.

Landdistrikternes Mortalitet i Dyrtidsaarene frembyder i det Hele det største Overskud i Kongeriget og Hertugdømmet Slesvig; Holsteens Landdistrikter staae i 1847 midt imellem de forrige; i 1846 er Mortaliteten derimod her kun föröget meget ubetydelig.

Medens man saaledes ikke tör tillægge de Tal altfor stor Betydning, der udtrykke Mortalitetens Forhold under Dyrtidsaarene i samtlige tre Landsdeles Kjøbstæder, (Overskuddet i 1846 skyldes aabenbart de kongerigske Kjøbstæders Indflydelse, og Aaret 1847 giver desuden saa godt som intet Overskud) fortjener derimod det for samtlige Landdistrikter indvundne Resultat vor hele Opmærksomhed, fordi det med nogen Modifikation gjenfindes i hver af Landsdelene. —

Hvad altsaa Undersögelsen hidtil med Bestemthed har paaviist, er:

at der i begge Dyrtidsaarene har viist sig en konstant Forögelse af Mortaliteten i Kjöbenhavn, Kongerigets Kjøbstæder og samtlige tre Landsdeles Landdistrikter; samt

at i de sidste Forögelsen især har fundet Sted i 1847, i de förste derimod fortrinsviis i 1846. —

Hvor betydningsfuldt forresten dette Resultat end kan være, især naar det sammenholdes med de forhen anförte Erfaringer fra andre Lande om Mortalitetens konstante Stigen under Dyrtiden, saa er

Spørgsmaalet om Mortalitetens Afhængighed af Dyrtiden hertilands dermed ingenlunde bragt til Afgjørelse. Hertil vilde i streng Forstand udfordres Beviset for, at de specielle Dødsårsager, der i de paagjældende Aar frembragte Tilvæksten i Mortaliteten, kunde bringes i direkte Forbindelse med Prisernes Stigen og den dermed følgende Vanskelighed i Tilveiebringelsen af de første Livsfornödenheder.

Med Hensyn til denne Bevisførelse maa det imidlertid strax indrømmes, at Videnskaben paa sit nuværende Standpunkt i det Hele ikke formaaer med Nöiagtighed at paavise de Veie, ad hvilke Næringsmidlernes Utilstrækkelighed paavirker Dödeligheden — det skulde da være i saadanne Tilfælde, hvor der enten har viist sig virkelig Hungersnöd, som f. Ex. i Schlesien og Irland i 1847, eller hvor, som i Holsteen i Aarene 1770—1772, visse Biomstændigheder, f. Ex. Sygdomme i Brödkornet ere trufne sammen med en utilstrækkelig Höst. Men noget Saadant har, som bekjendt, i de paagjældende Aar ikke fundet Sted hertilands.

At Organismen ved en mangelfuld Ernæring mister noget af sin Evne til at modstaae de den stadig paavirkende ydre skadelige Potenser er i sin Almindelighed let at forstaae; man tör ligeledes antage, at de skadelige Indflydelser, som optræde i Form af Smittestoffer, lettere ville kunne sætte sig fast, at de ville reproducere sig frodigere og kraftigere i menneskelige Legemer, hvis Livskraft tildeels er nedbrudt ved Savn af de nödvendigste Livsfornödenheder, — men om visse, bestemte Sygdomme fortrinsviis er knyttede til Dyrtid, om de almindelig forekommende Sygdomme under saadanne Omstændigheder paa en bestemt Maade skifte Charakter, derom formaaer Videnskaben ikke at give saa bestemte Oplysninger, at der herpaa skulde kunne bygges videre Slutninger.

Derfor vil Forsöget, paa denne Maade at paavise den kausale Forbindelse imellem den efterviste Tiltagen i Dödeligheden og Dyrtiden, her maatte opgives.

En anden Fremgangsmaade, der frembyder sig i samme Öiemed, er vel noget mindre paalidelig, men den kan anvendes uden videre Vanskelighed og lover, benyttet med Skjönsomhed, tilstrækkelig brugbare Resultater. Den grunder sig paa den Omstændighed, at Dyrtiden hertilands havde en indskrænket Varighed, hvis Grændser lade sig paavise efter Maaneder med megen Sikkerhed. Naar man nu altsaa anstiller en Sammenligning imellem den maanedlige Gjennemsnitsdödelighed i Decenniet og Dödeligheden i hver enkelt Maaned i Aarene 1846 og 1847, da vil, dersom det virkelig har været Dyrtiden, der gav Anledning til den forhöiede Mortalitet, en vis Samtidighed imellem begge maatte give sig tilkjende. Det var, som anført, i August 1846, at Prisernes Stigen tog sin Begyndelse; Höidepunktet faldt i Mai 1847, og i September samme Aar stode Priserne igjen under Udgangspunktet.

Herefter vil man altsaa være berettiget til,

at betragte enhver Tilvæxt i den maanedlige Dödelighed, der indtræffer för August 1846, som uafhængig af Dyrtidens Indvirkning;

at forlange en vis Stadighed i Mortalitetens Forøgelsen, om denne endog indtræffer under Dyrtiden, som Betingelse for at kunne ansee den som frembragt ved Dyrtiden;

at betragte en forhöiet Mortalitet, der indtræffer efter September 1847, som tvivlsom med Hensyn til sin Aarsag, med mindre den skulde være en ligefrem Fortsættelse af en större Dödelighed under selve Dyrtiden. —

I denne Undersögelse har Slesvig desværre maattet udelades, fordi dets Dödstabeller mangle den maanedsvise Angivelse af Dödsfaldene. Dette er saameget mere beklageligt, som Dödeligheden i Slesvig, baade i Kjöbstæderne og Landdistrikterne, i Heelaarene 1846 og 1847 har viist nogen Afvigelse fra Dödeligheden i de tilsvarende Aar i Kongeriget og Hertugdömmet Holsteen.

Beregningen af de maanedlige Dödelighedsquotienter frembyder i det Hele ikke større Vanskelighed end Aarsquotienternes. Decenniets Gjennemsnitsbefolkning samt de to paagældende Aars Folkemængde (beregnet efter den nylig anvendte Methode) paa den ene Side, Dödsfaldenes maanedlige Antal — nemlig Middeltallet for samtlige 10 eller 9 Aar og hver enkelt Maanedes Dödsfald i Dyrtidsaarene — paa den anden Side danne Beregningens Grundlag. Med Hensyn til Dödsfaldenes maanedlige Gjennemsnitsantal i Kongerigets Kjøbstæder uden Kjøbenhavn samt i Hertugdømmet Holsteens Kjøbstæder er det imidlertid fornödent her at forudsende følgende Bemærkning: Naar man betragter de Talrækker, der udtrykke de paa begge Steder i maanedligt Gjennemsnit indtrufne Dödsfalds Antal, da bliver man snart opmærksom paa, at August og September, men især den første, fremtræde med Talstørrelser, der betydelig overgaae de nærliggende Maaneders. Søger man efter Grunden til denne paa-

Kongeriget										
Folkemængde...	Kjøbenhavn.								De övrige	
	Gjennemsnit i Decenniet.		1846.			1847.			Gjennemsnit i Decenniet.	
	Lev. i 1845 . . 126787		Lev. i 1845 . . . 126787			Lev. i 1846 . . . 127400			Lev. i 1845 . . 150515	
	Lev. i 1855 . . 145591		Födte ÷ Döde . . + 625			Födte ÷ Döde . . ÷ 92			Lev. i 1855 . . 185020	
	135200		127400			127300			167800	
	Döde. (Decenniet ÷ 1853)	Dödelig- heds- Quotient.	Döde.	Dödelig- heds- Quotient.	pCt. over eller under Gjennems.	Döde.	Dödelig- heds- Quotient.	pCt. over eller under Gjennems.	Döde.	Dödelig- heds- Quotient.
Januar	314	252	318	250	+ 8	338	266	+ 15	331	197
Februar	315	233	320	251	+ 8	318	250	+ 7	329	196
Marts	329	243	394	309	+ 27	328	258	+ 6	328	195
April	334	247	348	273	+ 11	378	297	+ 20	325	194
Mai	334	247	347	272	+ 10	327	257	+ 4	327	195
Juni	311	230	311	244	+ 6	313	246	+ 7	299	178
Juli	315	233	325	255	+ 9	289	227	÷ 3	321	191
August	313	232	358	281	+ 21	281	221	÷ 5	287 ¹⁾	171
September	319	236	413	324	+ 37	256	201	÷ 15	304 ¹⁾	181
Oktober	298	220	324	254	+ 15	263	207	÷ 6	299	178
November	320	237	363	285	+ 20	354	278	+ 17	307	183
December	305	226	349	274	+ 21	274	215	÷ 5	310	185
	317	234	347	272	+ 16	310	244	+ 4	314	187

¹⁾ De tiaarige Gjennemsnitstal for August og September ere resp. 357 og 325.

faldende Kjendsgjærning, da finder man den især i nogle Choleraepidemier, der i hine Maaneder hjem-søgte endeel Kjøbstæder i Kongeriget i 1853, i Holsteen i 1850, hvis Intensitet rigtignok ikke var betydelig nok til væsentlig at paavirke Dödsfaldenes Antal i de to paagjældende Heelaar. Men hvad der blev gjort gjældende for Kjøbenhavn's Vedkommende med Hensyn til hele Choleraaaret, maa formentlig ligeledes berettigede til, for Kjøbstædernes Vedkommende at see bort fra de enkelte Maaneder, der stode under en særlig, meget intensiv virkende Dödsaarsags Indflydelse. I Overeensstemmelse hermed vil i den følgende Tabel Maanederne August og Septembers Dödelighed i Dyrtdsaarene paa de angivne Steder findes sammenlignet med disse Maaneders ni-istedetfor tiaarige Gjennemsnitsdödelighed paa samme Steder.

Alle Maaneder ere gjorte lige lange ved at beregnes til 31 Dage.

Danmark.													
Kjøbstæder.						Landdistrikter.							
1846.			1847.			Gjennems. i Decenniet.		1846.			1847.		
Lev. i 1845 . . . 150515 Födte ÷ Döde . . . 1689			Lev. i 1846 . . . 152200 Födte ÷ Döde . . . 941			Lev. i 1845 . 1,073025 Lev. i 1855 . 1,171239		Lev. i 1845 . . 1,073025 Födte ÷ Döde . . . 12887			Lev. i 1846 . . 1,085900 Födte ÷ Döde . . . 10902		
152000			153100			1,122100		1,085900			1,096800		
Döde.	Dödelig- heds- Qvotient.	pCt. over eller under Gjennems.	Döde.	Dödelig- heds- Qvotient.	pCt. over eller under Gjennems.	Döde.	Dödelig- heds- Qvotient.	Döde.	Dödelig- heds- Qvotient.	pCt. over eller under Gjennems.	Döde.	Dödelig- heds- Qvotient.	pCt. over eller under Gjennems.
347	228	+ 16	321	210	+ 7	2220	198	1988	183	÷ 8	2365	216	+ 9
308	203	+ 4	331	216	+ 10	2310	206	2270	209	+ 1	2420	221	+ 7
295	194	÷ 1	370	242	+ 24	2470	220	2224	205	÷ 7	2631	240	+ 9
305	201	+ 4	380	248	+ 28	2469	220	2225	205	÷ 7	2759	252	+ 15
329	216	+ 11	375	245	+ 26	2276	203	2166	199	÷ 2	2553	233	+ 15
309	203	+ 14	286	187	+ 5	1941	173	1912	176	+ 2	2106	192	+ 11
305	201	+ 5	239	156	÷ 18	1693	151	1479	136	÷ 10	1649	150	÷ 1
346	228	+ 33	225	147	÷ 14	1574	140	1758	162	+ 16	1499	137	÷ 2
436	287	+ 59	240	157	÷ 13	1481	132	1682	155	+ 17	1361	124	÷ 6
313	206	+ 16	266	174	÷ 2	1607	143	1720	158	+ 10	1585	145	+ 1
320	211	+ 15	269	176	÷ 4	1791	160	2094	193	+ 21	1913	174	+ 9
325	214	+ 16	333	218	+ 19	1993	178	2251	207	+ 16	2324	212	+ 18
328	216	+ 16	303	198	+ 6	1985	177	1981	182	+ 3	2097	191	+ 8

Hertugdømmet Holsteen.

Folkemængde	Kjøbstæder.									Landdistrikter og Flækker.								
	Gjennemsnit i Decenniet.			1846.			1847.			Gjennemsnit i Decenniet.			1846.			1847.		
	L. i 1845 . 89912			Lev. i 1845 . . 89912			Lev. i 1846 . . 90800			L. i 1845 . 389452			Lev. i 1845 . . 389452			Lev. i 1846 . . 393600		
	L. i 1855 . 106895			Fødte ÷ Døde . . 876			Fødte ÷ Døde . . 720			L. i 1855 . 416633			Fødte ÷ Døde . . 4101			Fødte ÷ Døde . . 4821		
98400			90800			91500			403000			393600			398400			
	Døde.	Dødeligheds- Qvotient.	Døde.	Dødeligheds- Qvotient.	pCt. over ell. under Gjenns.	Døde	Dødeligheds- Qvotient.	pCt. over ell. under Gjenns.	Døde.	Dødeligheds- Qvotient.	Døde.	Dødeligheds- Qvotient.	pCt. over ell. under Gjenns.	Døde.	Dødeligheds- Qvotient.	pCt. over ell. under Gjenns.		
Januar . . .	235	239	208	229	÷ 4	243	266	+ 11	922	229	733	186	÷ 19	1111	279	+ 22		
Februar . .	219	223	182	200	÷ 10	248	271	+ 22	924	229	776	197	÷ 15	1001	251	+ 9		
Marts . . .	225	229	188	207	÷ 10	239	261	+ 14	993	246	819	208	÷ 15	1048	263	+ 7		
April . . .	213	216	199	219	+ 1	190	208	÷ 4	924	229	846	215	÷ 6	1049	263	+ 15		
Mai	202	205	168	185	÷ 10	197	215	+ 5	830	206	808	205	0	879	221	+ 7		
Juni	194	197	175	193	÷ 2	175	191	÷ 3	721	179	644	164	÷ 8	719	180	+ 1		
Juli	194	197	182	200	+ 2	172	188	÷ 5	613	152	581	148	÷ 3	652	164	+ 8		
August . .	205 ¹⁾	208	232	256	+ 23	160	175	÷ 16	617	153	744	189	+ 24	669	168	+ 10		
September	231 ¹⁾	235	219	241	+ 3	163	178	÷ 24	659	164	744	189	+ 15	681	171	+ 4		
Oktober . .	210	213	207	228	+ 7	141	154	÷ 28	627	156	724	184	+ 18	599	150	÷ 4		
November .	195	198	228	251	+ 27	174	190	÷ 4	695	172	810	206	+ 20	626	157	÷ 9		
December .	195	198	213	235	+ 19	184	201	+ 2	746	185	887	225	+ 22	839	211	+ 14		
	210	213	200	220	+ 3	190	208	÷ 2	773	192	760	193	+ 1	823	207	+ 8		

Naar vi opmærksomt betragte de sidste Tabeller, da bemærke vi, at der imellem samtlige Qvotientrækker for 1846 og 1847 finder følgende Overeensstemmelse Sted. Vi finde overalt:

- 1) en sammenhængende Række af Maaneder med en større Mortalitet end Gjennemsnitsdødeligheden, som fra 1846 uafbrudt fortsætter sig ind i Aaret 1847, og
- 2) een eller to Maaneder (November, December) i det andet Dyrtidsaars Slutning, hvis Mortalitet ligeledes hæver sig over disse Maaneders Middeldødelighed.

De førstnævnte sammenhængende Rækker af Overskudsmaaneder frembyde imidlertid, hvad deres Begyndelse og Udstrækning angaaer, ikke ubetydelige indbyrdes Forskjelligheder. Størst er Overeensstemmelsen imellem begge Landdistrikterne. Paa begge Steder falder Rækkernes Begyndelse i August 1846, og de fortsætte sig indtil et Tidspunkt, hvor Priserne have overskredet deres største Höide — i Kongeriget indtil Juni 1847, i Holsteens Landdistrikter til September s. A.

Imellem Kjøbstæderne er Overeensstemmelsen mindre iöinefaldende. I Kongerigets Kjøbstæder begynder den sammenhængende Række af de Maaneder, hvis Dødelighed overstiger Middeldødeligheden med April 1846 og varer til Juni 1847, i Holsteens Kjøbstæder begynder den med Juli 1846 og varer til Marts 1847.

¹⁾ De tiaarige Gjennemsnitstal for August og September ere resp. 252 og 266.

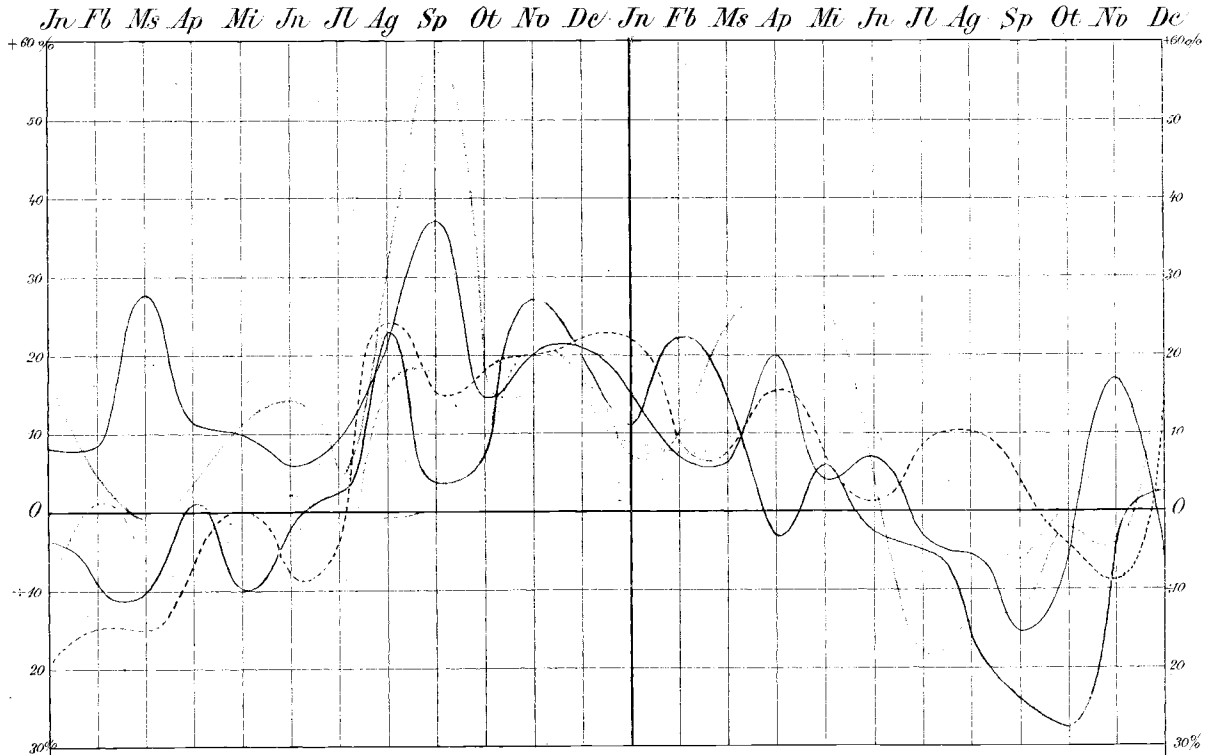

Dødeligheden i Dyrtidsaarene.

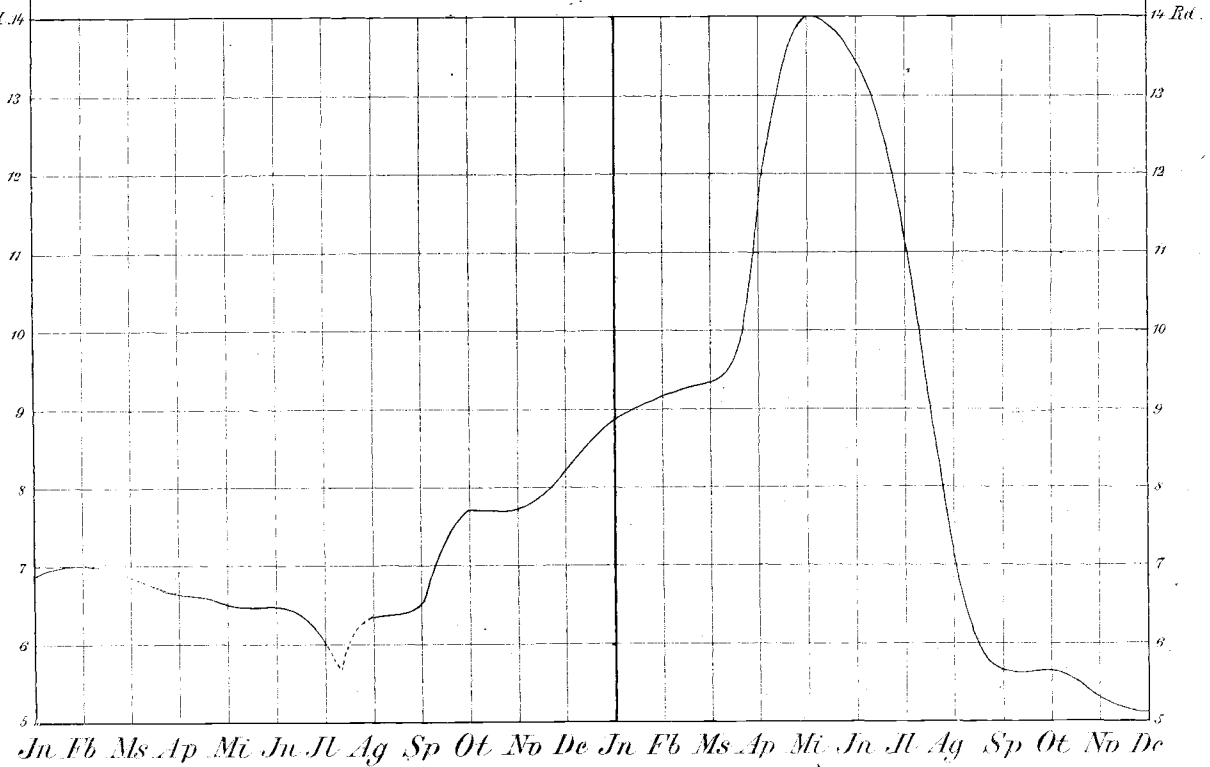
Kjøbenhavn—Kongerigets Kjøbstæder Kongerigets Landdistrikter Holsteens Kjøbstæder—Holsteens Landdistrikter.....

1846

1847

Pris pr. Td. Rugi Rd. 14

For Kjöbenhavns Vedkommende holder Mortaliteten i hele det første Dyrtidsaar sig over Middeldödeligheden, og den vedbliver saaledes indtil Juni 1847. Hovedstaden frembyder altsaa den største sammenhængende Række af Maaneder med en forhøiet Dödelighed.

Det kan vistnok ikke bestrides, at den Samtidighed, der i Landdistrikterne fremtræder imellem Prisernes og Dödelighedens Stigen, samt den forhøiede Dödeligheds Vedbliven til efter Prisernes Kulmination maa gjöre det idetmindste höist sandsynligt, at Dyrtiden har været Aarsag til Mortalitetens Forögelse.

Hvad Kjöbstæderne (incl. Hovedstaden) angaaer, da gör den höie Dödeligheds Begyndelse för Dyrtidens Indtræden dennes Indvirkning paa Mortaliteten noget uklar. Medens det paa den ene Side er sandsynligt, at Dyrtiden har foröget Dödeligheden, fordi denne synker betydelig samtidig med eller kort efter at Kornpriserne have overskredet deres Höidepunkt — i de holsteenske Kjöbstæder rigtignok allerede noget för —, tör det paa den anden Side paa Grund af Dödelighedens Stand i 1846 ansees som afgjort, at foruden Dyrtiden og forud for dennes Indtræden een eller flere af den uafhængige ualmindelige Dödsaaarsager have indvirket paa Kjöbstædernes Befolkning.

Hvorvidt den overalt forögede Dödelighed i det andet Dyrtidsaars sidste Maaneder, der i begge Landsdelene endog strækker sig ind i det fölgende Aars Begyndelse, kan tilskrives en Eftervirkning af Dyrtiden, maa for det Første henstaae uafgjort. De mellemliggende Maaneders forholdsviis ringe Rigdom paa Dödsfald samt Prisernes stadige Dalen til langt ind i 1848 synes at tale for det Modsatte.

For at komme til större Klarhed angaaende den Andeel, der bör tilskrives Dyrtiden med Hensyn til den forögede Dödelighed, vil det være nödvendigt at gaae nöiere ind paa Störrelsen af de maanedlige Overskud i Mortaliteten. Da de ovenstaaende Tabeller ere noget vanskelige at oversee, især hvad Samtidigheden i Dödelighedens Bevægelse angaaer, findes der paa Pl. V afsat Dödelighedskurver, der angive, hvormeget Mortaliteten i hver Maaned og paa hvert Sted fjerner sig fra Middeldödeligheden. Denne er fremstillet ved en horizontal Linie.

Man seer her de Afvigelser, som fra Januar 1846 vise sig i Liniernes Gang, pludselig forsvinde under den almindelige Stigen i August. Denne bringer strax Linierne for Holsteens Kjöbstæder og Landdistrikter op til deres første Höidepunkt, medens dette først i næste Maaned viser sig i Linierne for Kongeriget.

Efter denne første Kulmination följe alle Mortalitetenslinierne — den for Holsteens Kjöbstæder undtagen — omtrent samme Gang. De synke først mere eller mindre betydelig, hæve sig atter henimod Slutningen af 1846, dale endnu en Gang og stige endelig igjen i Marts, April og Mai 1847 for derefter hurtig at sænke sig under Gjennemsnitslinien. (Kun i Holsteens Landdistrikter hæve de sig igjen fra Juni til September 1847). Henimod Aarets Slutning bemærke vi endelig den alt paapegede samtidige Stigen i alle Linierne.

Sammenligne vi herefter Störrelsen af Overskuddene over Middeldödeligheden i det Tidsrum, som vi för have betegnet som den egentlige „Dyrtidsperiode“, da er det iöinefaldende, at Kjöbstædernes (incl. Kjöbenhavns) Mortalitetenslinier ved de forskjellige Kulminationer almindeligviis hæve sig til den største Höide (September, November 1846, April 1847), medens de, naar Mortaliteten synker, igjen hyppig indtage den nederste Plads (September 1846, Januar, Marts, April 1847). Dödelighedens Gang er heretter i Kjöbstæderne i det Hele ustadig.

I Landdistrikterne hæve Overskuddene sig sjældent saa höit, som samtidig i Byerne; paa den anden Side indtage ogsaa Landdistrikternes Linier sjældent den nederste Plads; deres Svingninger ere i det Hele mere jævne og eensformige.

At iøvrigt denne Forskjellighed for en Deel staaer i Forbindelse med det numeriske Forhold imellem Land- og Bybefolkningen, er rimeligt; en saadan Antagelse stadfæstes ialfald ved de hurtige og betydelige Svingninger, som vise sig i de holsteenske Kjøbstæders Mortalitet.

Den samme Pl. V viser længere nede en Linie, der fremstiller de maanedlige Rugpriser paa Kjöbenhavns Börs i 1846 og 1847 (efter den för nævnte Hoskjærskes Tabel). Den for hver Maaned angivne Priis betegner, under Prisernes Stigen, den höieste Priis i samme Maaned, omvendt, hvor Priserne ere i en nedadgaaende Bevægelse, den laveste.

Fra Januar 1846 seer man, efter en neppe kjendelig Stigen, Prisen dale langsomt indtil Juli; i August hæver Prisen sig, dog ikke betydelig, og vedbliver nu med at stige temmelig eensformig, dog i Afsatser, indtil Marts 1847; herefter stiger Prisen saa rask, at Linien skrider næsten lodret opad til Höidepunktet i Mai, hvorfra den atter synker næsten ligesaa brat til September. Efter en ubetydelig Stigen i Oktober synker den derpaa jævnt til Aarets Udgang og derover.

En Sammenligning mellem Priiskurvens og Dödelighedskurvernes Svingninger godtgjør for det Første, at Kornprisernes Dalen igjennem Maanederne Januar til August 1846 ikke har været ledsaget af nogen tilsvarende Forandring i Mortaliteten.

Först i August 1846 indtræder der Overeensstemmelse i Kurvernes Svingninger. Prisernes begyndende Stigen falder i Tiden nöiagtig sammen med en Stigen i alle Dödelighedskurverne; disse oscillere, — dog altid over Gjennemsnitslinien — saalænge Priserne bevæge sig jævnt opad; saasnart disse hæve sig stærkt, viser der sig atter en bestemt og gjennemgaaende, skjönt ikke ganske samtidig Stigen i Mortalitetens linierne (Linien for Holsteens Kjøbstæder undtagen), som (atter med samme Undtagelse) först viger for en Synken under Gjennemsnitshorizontalen, efterat Priserne have overskredet deres höieste Stand. —

Herved er nu unægtelig Spørgsmaalet om Forholdet imellem Bevægelsen i Kornpriserne og i Dödeligheden bragt sin Afgjörelse temmelig nær. At Mortaliteten voxede overalt, da Priserne begyndte at stige; at Prisernes Kulminationsperiode var ledsaget af en fornyet Tilvæxt i Dödeligheden; at hines hurtige Dalen faldt sammen med en tilsvarende, hurtig og almindelig Aftagen i denne: disse tre Kjendsgjerninger ere tilstrækkelige Stöttepunkter for den Antagelse, at der har fundet en Kausalforbindelse Sted imellem den större Dödelighed og de höie Priser.

Det kan imidlertid ikke være undgaaet Opmærksomheden, at der ved Siden af de paapegede almindelige Overeensstemmelser vise sig visse Uovereensstemmelser imellem Priskurvens og Dödelighedskurvernes Gang, der ere saa paafaldende, at de nok kunne gjøre Krav paa en nærmere Betragtning. Derhen hörer: den paafaldende store Stigen i Dödeligheden, der indtraf under Prisernes begyndende og ubetydelige Stigen i August 1846; endvidere de gjentagne Svingninger i Mortalitetens linierne imellem den første og den sidste Kulmination, medens Kornpriserne i samme Tidsrum (September og Oktober 1846 til Marts 1847) befandt sig i en vel ikke jævn, men dog uafbrudt opadgaaende Bevægelse; endelig den meget paafaldende Omstændighed, at det sidste Höidepunkt for Dödeligheden, som viser sig omtrent samtidig med Kornprisernes höieste Stand, af de tre Kulminationer i Mortaliteten, som falde ind under Dyrtiden, næsten overalt er den mindst betydelige.

Det er herefter utvivlsomt, at Dödeligheden under Dyrtidsperioden ikke gjennemgaaende har staaet i et ligefremt Forhold til Prisernes Höide. Og ligesom vi alt i det Foregaaende bleve overbeviste om visse ualmindelige, men lokale Dödsaarsagers Tilstedeværelse forud for Dyrtidens Indtræden, saaledes

nödes vi — da Dyrtidens ugunstige Indflydelse paa Mortalitetsforholdene i det Hele maa ansees som sikkret — nu til at antage, at ogsaa samtidig med Kornets høie Priis andre Omstændigheder maae have paavirket Dödeligheden overalt, hvad enten disse nu have udfoldet en selvstændig Virksomhed eller de kun have modificeret Dyrtidens Virkning.

Det vilde vistnok være höist interessant at lære de sidstberörte andre Mortalitetskoefficienter nöiere at kjende, ligesaavel som det Forhold, der har fundet Sted imellem deres og selve Dyrtidens nærmeste Virkning. Men desværre mangle vi flere af de væsentligste Forudsætninger, der vilde være nödvendige for at komme til Klarhed angaaende disse Forhold. Vi kjende saaledes — som alt anført — kun i ganske enkelte Tilfælde de Veie, ad hvilke en vanskeliggjort, utilstrækkelig Ernæring nærmest indvirker paa Dödeligheden, og ere fölgelig ikke istand til at paapege, hvormeget af de Overskud i Dödeligheden, der her nærmest beskjæftige os, umiddelbart bör skrives paa de höiere Prisers Regning, hvormeget ikke.

Vi kunne endvidere ikke engang med Sikkerhed angive, i hvilket Forhold Kornprisernes Stigen paa Børsen har staaet til en virkelig Mangel paa Brödkorn her i Landet. Naar vi derfor ikke ville beslutte os til aldeles at lade det her berörte Spørgsmaal falde, da maae vi, for ikke at tabe os i Gisninger, indskrænke os til at paapege, hvad der mulig kan före til en klarere Forstaaelse af Sammenhængen imellem de angivne tilsyneladende modstridende Phænomener.

Naar vi saaledes först blive staaende ved Forholdet imellem Prisernes ubetydelige Stigen i August 1846 og den samtidige overordentlige og gjennemgaaende Tilvæxt i Dödeligheden, da tör vi heraf naturligviis paa ingen Maade slutte, at en Stigen i Kornpriserne, ikke större end at den hver Uge kan forekomme paa Kornmarkedet, skulde have gjort sig i den Grad fölelig igjennem hele Landet, at Dödeligheden som Følge deraf allevegne tiltog. Man kunde maaskee endog för hælde til den Anskuelse, at begge Phænomeners samtidige Forekomst var aldeles tilfældig.

Heri vilde man dog vistnok tage ligesaameget Feil. Spørger man nemlig, hvad der fortrinsviis var Aarsag til, at Kornpriserne netop dengang begyndte at stige hertillands, da viser det sig, at Grunden laa i meteorologiske Forhold, der netop vare af den Beskaffenhed, at de, ved Siden af at nedtrykke Forhaabningerne om Hösten, tillige kunde indvirke ugunstig paa Beboernes Sundhedstilstand. Ovenpaa en meget heed og tör Forsommer fulgte der i 1846 henimod Höstens Tid næsten overalt i Landet særdeles megen Fugtighed; til den mislykkede Kartoffelhöst kom derved Udsigten til en maadelig Kornhöst, og som Følge heraf stege Kornpriserne. At paa den anden Side de samme ugunstige Veirforhold virkelig havde væsentlig Andeel i Sygdommenes og Mortalitetens Forögelse, er en Anskuelse, der findes udtalt af ikke faa Provindsiallæger i deres Indberetninger til Sundheds-Kollegiet.

De fra mange andre Lande indløbende meget ugunstige Höstefterretninger begyndte inidlertid nu etterhaanden at bevirke en hurtig tiltagende Udførsel af Kornvarer; under Prisernes stadige Stigen blev Landets Kornforraad mindre og mindre; tilsidst kom Bröd, Kjöd og andre Livsfornödenheder til at staae i en saa høi Priis, at en stor Deel af Befolkningen, hvis Midler endog samtidig ved Mangel paa Arbeide vare forringede, tildeels maatte undvære sine vante, kraftigere og tilstrækkelige Næringsmidler, ikke kunde leve og klæde sig som för etc.

Overgangen fra de nævnte Veirforholds til Dyrtidens ugunstige Indvirkning paa Mortaliteten lader sig naturligviis ikke angive. Det kommer ogsaa kun fortrinsviis an paa at undersøge, om de Sygdomme, der havde medfört den store Dödelighed samtidig med Prisernes begyndende Stigen, vare af den Beskaffenhed, at de kunde vedligeholdes ved vanskeliggjort Ernæring, efterat Veirforholdenes

nærmeste Indflydelse havde ophørt. Til dette Spørgsmaals Besvarelse foreligger vel ikke noget fuldstændigt Materiale, dog mangler det ikke paa saadanne Data, der kunne berettige til et bekræftende Svar. — For Kjöbenhavns Vedkommende var Aaret 1846 særdeles rigt paa epidemiske Sygdomme; de ved dem frembragte Dödsfalds Antal overtraf i dette Aar (sml. Indl. til Stat. Tabvk. N. R. I. og det Kgl. Sundheds-Kollegiums Mortalitetstabeller for 1846 og 1847, samt Sundheds-Kollegiets Forhandlinger i 1847 og 1848) ikke alene Gjennemsnitsantallet i Aarene 1836 til 1849, men Aaret 1846 overgik i saa Henseende endogsaa hvert enkelt af de nævnte 14 Aar. Især var den anden Halvdeel af Aaret 1846 rig paa Dödsfald af epidemiske Sygdomme. Hyppigheden af Dödsfald af samme Aarsag vedligeholdte sig ligeledes i 1847 og her netop indtil Juni Maaned. Det var især Börnesygdomme (exanthematiske Febre, Hjernebetændelse, Strubehoste) og blandt Voxne Typhus, der krævede mange Offre; det fortjener maaskee desuden at fremhæves, at Skjörbug, en ellers hos os forholdsviis sjældent forekommende Sygdom, i de to paagjældende Aar optraadte med ualmindelig Hyppighed i Kjöbenhavn.

Vi vide dernæst, skjönt Materialet ikke tillader en saa nöiagtig Kontrol maanedsviis, at de samme, samt nogle andre beslægtede Sygdomme omtrent samtidig herskede med ualmindelig Hæftighed og Udbredning i Danmarks Kjöbstæder og Landdistrikter. (Om Sygdommene i Holsteen savnes officielle Angivelser.)

Spørgsmaalet bliver nu altsaa, hvorvidt det er rimeligt, at vanskeliggjort Ernæring kan have været Aarsagen til, at disse Sygdomme kunde vedligeholde sig, efterat de havde begyndt under visse selvstændige ydre Indflydelser. Vi troe ikke, at man vil kunne nægte Muligheden heraf; vi troe endogsaa, at det maa ansees for sandsynligt, at dette har været Tilfældet. Man vil ikke alene have Ret til i Almindelighed at paastaae, (hvad der alt eengang har været bemærket) at en ved Savn af kraftig Næring svækket Organisme lettere modtager og maaskee kraftigere reproducerer hvilket som helst Smittestof, men man vil endog i de udbredte Epidemier af typhöse Febre kunne paavise en vis Overensstemmelse med den Maade, hvorpaa hele Befolkninger under lignende, men meget mere ugunstige Forhold direkte havde at lide under Trykket af vanskeliggjort Ernæring. Uden at indlade os videre paa de Dödsarsager, der foruden de epidemiske Sygdomme gave Anledning til den forhöiede Dödelighed, kunde det dog maaskee ikke være ganske urigtigt, i Forbigaaende at bemærke, at en ikke ringe Deel af de Dödsfald, der, f. Ex. i Kjöbenhavn, ikke skyldtes Epidemier, paa en temmelig naturlig Maade kan sættes i en vis Forbindelse med Mangel paa regelmæssig og tilstrækkelig Ernæring (f. Ex. Diarrhe, Tæring, Alderdom).

Der er herved vundet et lille Indblik i Kausalforholdet imellem de voxende Kornpriser og den förögede Dödelighed, nærmest fra de senere Efteraarsmaaneder i 1846 til noget ind i 1847. Det vil imidlertid let indsees, at i denne Periode Dyrtiden paa ingen Maade var den eneste Faktor, som indvirkede paa de eengang udbrudte Sygdomme. De skiftende Veirforhold have uden Tvivl havt deres Deel heri ligesaagodt som de kunde virke til at fremkalde Epidemierne. Og heri kunne vi da atter finde Grunden til, at Dödeligheden ikke holdt Skridt med Prisernes Stigen, men steg og dalede noget, alt eftersom andre, Dyrtiden uvedkommende Indflydelser kunde gjøre sig gjældende i stærkere eller ringere Grad. Derimod er det höist rimeligt, at den pludselig indtrædende sidste Stigen af Kornpriserne i Marts 1847 kan have indvirket med saadan Kraft paa hele Landet, (hvis Kornforraad, især i Landdistrikterne vel paa mange Steder var nær ved at være udtömt) at den kunde udöve en selvstændig Indflydelse paa Dödeligheden. At denne alligevel ikke blev hævet til et Maximum, svarende til Prisernes, behöver efter det Foregaaende neppe nogen nærmere Dröftelse. —

Angaaende den Stigen i Mortaliteten, som, aldeles uafhængig af Kornprisernes Stand, indtraf i de sidste Maaneder i 1847, skal her bemærkes, at den efter nærmere Oplysninger, (p. a. St.) fortrinsviis skyldes en Influenza-Epidemi, der paa den Tid herskede over störste Delen af Landet. Som bekjendt

tilskrives denne Sygdoms Optræden udelukkende meteorologiske Indflydelser. Denne Epidemii danner saaledes en ret karakteristisk Modsætning til de under Dyrtidsperioden herskende Epidemier. —

Der staaer nu kun tilbage at undersøge, om Dyrtidens Indflydelse paa Dödeligheden har været den samme for de forskjellige Kjön og Aldere. Dette Spørgsmaal staaer i temmelig nöie Sammenhæng med de nylig beröorte Forhold, forsaavidtsom de Sygdomme, der herskede epidemisk ved Dyrtidsperiodens Begyndelse, om de end ikke udelukkende vare Börnesygdomme, dog ialfald have været mindre farlige for den höie Alder, medens den senere indtrædende Mangel paa kraftige Næringsmidler og andre med Dyrtiden fölgende mislige Forhold kunne tænkes at have udövet deres ugunstige Indvirkning paa hele Befolkningen, om end ikke i lige Grad paa alle Aldere, især maaskee paa de Gamle og Affældige.

Nedenstaaende Tabel indeholder de herhenhörende Oplysninger for hvert Dyrtidsaar betragtet som et Hele.

Om Tabellens Beregningsmaade kan det være rigtigt at forudsende fölgende Bemærkninger:

Aldersklasserne ere de samme, som i Dödstabellerne ere brugte ved Fremstillingen af Mortaliteten maanedsviis. Denne Inddeling er for nærværende Spørgsmaals Besvarelse ret vel brugelig, da de egentlige Börnesygdomme for største Delen forekomme i Alderen under 10 Aar, og da det 50de Aar ikke er langt fra den Aldersgrændse, udover hvilken epidemiske Sygdomme kun undtagelsesviis anfælde Mennesket. For de Dödfödte er for Opsummeringens Skyld tilföiet en særegen Rubrik.

Dödelighedsquotienterne for Aarene 1846 og 1847 ere inkorrekte. De ere nemlig beregnede med Folkemængden (baade den hele og de særskilte Kjönns og Alderes) af 1845 som Grundlag, hvad der blev nödvendigt, da der ikke fremböd sig nogen hensigtssvarende Methode til at beregne de Levendes Antal i de enkelte Kjön og Aldersklasser i 1846 og 1847. Dog er Inkorrektigheden ikke stor, hvorom man kan overbevise sig ved at sammenligne denne Tabels Dödelighedsquotienter med dem, der findes paa Tabellerne Pag. XXXV—XXXVII (Forskjellen i Qvotienterne for alle 3 Landsdeles samlede Kjön belöber sig f. Ex. i 1846 ikke til 1 pCt. og i 1847 kun til omtrent 2 pCt.). Feilen er desuden omtrent den samme for begge Kjön og alle Aldere, den vil derfor saameget mere tabe sin Betydning, som det her hovedsagelig kommer an paa indbyrdes at sammenligne Kjönnes og Aldersklassernes Dödelighedsquotienter.

Kongeriget Danmark.

Folkem. i Gjennems. i Decenniet . do. i 1845	I alt.			Mandkjön.			Qvindekjön.			Död- födte.	0—10 Aar.			10—25 Aar.			25—50 Aar.			Over 50 Aar.		
	Döde.	Dödeligheds- Qvotient.	pCt. over eller under Gjenns.	Döde.	Dödeligheds- Qvotient.	pCt. over eller under Gjenns.	Döde.	Dödeligheds- Qvotient.	pCt. over eller under Gjenns.		Döde.	Dödeligheds- Qvotient.	pCt. over eller under Gjenns.	Döde.	Dödeligheds- Qvotient.	pCt. over eller under Gjenns.	Döde.	Dödeligheds- Qvotient.	pCt. over eller under Gjenns.	Döde.	Dödeligheds- Qvotient.	pCt. over eller under Gjenns.
	30899	217		15879	225		15020	208		2030	11082	332		2408	61		4716	101		10665	465	
1846	31249	231 + 6		15919	238 + 6		15330	225 + 8		1775	11800	376 + 13		2550	66 + 8		4712	108 + 7		10412	487 + 5	
1847	31880	236 + 9		16189	242 + 8		15691	230 + 10		1862	11517	367 + 10		2466	64 + 5		4705	108 + 7		11530	530 + 14	

Hertugdømmet Slesvig.

Folkem. i Gjennems. i Decenniet . do. i 1845	I alt.			Mandkjön.			Qvindkjön.			Död- födde.	0—10 Aar.			10—25 Aar.			25—50 Aar.			Over 50 Aar		
	Döde.	Dødeligheds- Quotient.	pCt. over eller under Gjenns.	Döde.	Dødeligheds- Quotient.	pCt. over eller under Gjenns.	Döde.	Dødeligheds- Quotient.	pCt. over eller under Gjenns.		Döde.	Dødeligheds- Quotient.	pCt. over eller under Gjenns.	Döde.	Dødeligheds- Quotient.	pCt. over eller under Gjenns.	Döde.	Dødeligheds- Quotient.	pCt. over eller under Gjenns.	Döde.	Dødeligheds- Quotient.	pCt. over eller under Gjenns.
	579400			188900			190500				88200			106900			121900			62400		
	362900			179700			183200				86500			102000			116100			58300		
Gjennems. i Decenniet	8342	220		4267	226		4075	214		543	2631	298		753	70		1423	117		2992	479	
1846	8406	232	+ 5	4211	234	+ 4	4195	229	+ 7	478	2774	321	+ 8	791	78	+ 11	1391	120	+ 3	2972	510	+ 6
1847	8536	235	+ 7	4565	243	+ 8	4171	228	+ 7	490	2552	295	÷ 1	711	70	0	1451	125	+ 7	3332	572	+ 19

Hertugdømmet Holsteen.

Folkem. i Gjennems. i Decenniet . do. i 1845	I alt.			Mandkjön.			Qvindkjön.			Död- födde.	0—10 Aar.			10—25 Aar.			25—50 Aar.			Over 50 Aar		
	Döde.	Dødeligheds- Quotient.	pCt. over eller under Gjenns.	Döde.	Dødeligheds- Quotient.	pCt. over eller under Gjenns.	Döde.	Dødeligheds- Quotient.	pCt. over eller under Gjenns.		Döde.	Dødeligheds- Quotient.	pCt. over eller under Gjenns.	Döde.	Dødeligheds- Quotient.	pCt. over eller under Gjenns.	Döde.	Dødeligheds- Quotient.	pCt. over eller under Gjenns.	Döde.	Dødeligheds- Quotient.	pCt. over eller under Gjenns.
	501400			252800			248600				125700			144900			156900			73900		
	479400			241700			257700				122900			138000			150100			68400		
Gjennems. i Decenniet	11642	252		6067	240		5575	224		791	4145	330		1006	69		1998	127		3702	501	
1846	11300	256	+ 2	5888	244	+ 2	5412	228	+ 2	761	4147	337	+ 2	1064	77	+ 12	1858	124	÷ 2	3470	507	+ 1
1847	11916	249	+ 7	6240	258	+ 8	5676	239	+ 7	692	4243	345	+ 5	1023	74	+ 7	1979	132	+ 4	3979	582	+ 16

Alle 3 Landsdele.

Folkem. i Gjennems. i Decenniet . do. i 1845	I alt.			Mandkjön.			Qvindkjön.			Död- födde.	0—10 Aar.			10—25 Aar.			25—50 Aar.			Over 50 Aar		
	Döde.	Dødeligheds- Quotient.	pCt. over eller under Gjenns.	Döde.	Dødeligheds- Quotient.	pCt. over eller under Gjenns.	Döde.	Dødeligheds- Quotient.	pCt. over eller under Gjenns.		Döde.	Dødeligheds- Quotient.	pCt. over eller under Gjenns.	Döde.	Dødeligheds- Quotient.	pCt. over eller under Gjenns.	Döde.	Dødeligheds- Quotient.	pCt. over eller under Gjenns.	Döde.	Dødeligheds- Quotient.	pCt. over eller under Gjenns.
	2,505900			1,146400			1,159500				547200			649100			744200			365400		
	2,192600			1,089000			1,103600				523200			625300			703500			340600		
Gjennems. i Decenniet	50883	221		26213	229		24670	213		3364	17858	326		4167	64		8137	109		17357	475	
1846	50955	232	+ 5	26018	239	+ 4	24937	226	+ 6	3014	18721	358	+ 10	4405	70	+ 9	7961	113	+ 4	16854	495	+ 4
1847	52352	239	+ 8	26794	246	+ 7	25558	231	+ 8	3044	18312	350	+ 7	4200	67	+ 5	8135	116	+ 6	18641	547	+ 15

Imellem begge Kjønnes Mortalitet finder ikke nogen paafaldende eller konstant Forskjel Sted.

Blandt Aldersklasserne har, nærmest taget Hensyn til alle 3 Landsdele tilsammen, Barndommen og Alderdommen lidt meest; den første i 1846, den anden i 1847. Forresten stille Overskuddene i Barnealderen sig temmelig forskjellig i de enkelte Landsdele, baade hvad deres Størrelse og hvad deres indbyrdes Forhold i de to Dyrtsaars angaaer.

Ikke meget større er Overensstemmelsen imellem Overskuddene i den næste (de 10—25-aariges) Aldersklasse. De overgaae paa flere Steder Barnealderens. Forresten slutter denne Aldersklasse sig temmelig nøie til den foregaaende derved, at Overskuddene i 1846 heeltigjennem staae over dem i 1847.

Alderen fra 25—50 Aar synes i det Hele bedst at have modstaaet Dyrtidens Indflydelse; den frembyder gjennemgaaende temmelig smaa Overskud. Den nærmer sig til den høieste Aldersklasse, forsaavidtsom Overskuddene i det andet Dyrtidsaar overalt ere høiere end i det første (med Undtagelse af Kongeriget, hvor Dødeligheden er den samme i begge Aar — altsaa, i Betragtning af det for lavt ansatte Tal for de Levende, strængt taget noget mindre i 1847).

Aldersklassen over 50 Aar leverer heelt igjennem de meest slaaende og overensstemmende Resultater. Baade i 1846 og i 1847 er Dødeligheden omtrent lige høi overalt (dog viser Hertugdømmet Slesvig i 1846 nogen Afvigelse fra de andre Landsdele); derfor er ogsaa Forholdet imellem begge Aarenes Overskud heeltigjennem omtrent det samme, de ere nemlig circa 3 Gange saa store i 1847 som i 1846.

I den foregaaende Sammenstilling ere Kjøbstæderne, incl. Hovedstaden, medindbefattede. Da Dødelighedsforholdene her, som vi ovenfor have seet, i de paagjældende Aar vare temmelig uregelmæssige baade ved den høie Mortalitet, der gik forud for Dyrtidsperioden og ved de hyppig stedfindende og store Omslag i Dødeligheden, kunde det være interessant at see, hvorledes Forholdene stille sig i Landdistrikterne alene, hvor den forhøiede Mortalitet var indskrænket til Dyrtidsperioden og viste mere jævne Overskud.

Kongeriget Danmarks Landdistrikter.																						
Folkem. i Gjennems. i Decenniet . do. i 1845	Ialt.			Mandkjøn.			Qvindkjøn.			Død- fødte.	0—10 Aar.			10—25 Aar.			25—50 Aar.			Over 50 Aar.		
	Døde.	Dødeligheds- Qvotient.	pCt. over ell. under Gjens.	Døde.	Dødeligheds- Qvotient.	pCt. over ell. under Gjens.	Døde.	Dødeligheds- Qvotient.	pCt. over ell. under Gjens.		Døde.	Dødeligheds- Qvotient.	pCt. over ell. under Gjens.	Døde.	Dødeligheds- Qvotient.	pCt. over ell. under Gjens.	Døde.	Dødeligheds- Qvotient.	pCt. over ell. under Gjens.	Døde.	Dødeligheds- Qvotient.	pCt. over ell. under Gjens.
	1,122100			555700			566400				270200			309500			354600			187800		
	1,073000			531600			541400				257900			302700			337600			174800		
Gjennems. i Decenniet	23369	208		11909	214		11460	202		1626	8183	303		1845	60		3313	93		8402	447	
1846	23293	217	+ 4	11694	220	+ 3	11599	214	+ 6	1450	8433	327	+ 8	1933	64	+ 7	3329	99	+ 6	8148	466	+ 4
1847	24668	250	+ 11	12437	234	+ 9	12231	226	+ 12	1522	8688	337	+ 11	1970	65	+ 8	3420	101	+ 9	9068	519	+ 16
Hertugdømmet Slesvigs Landdistrikter.																						
Folkem. i Gjennems. i Decenniet . do. i 1845	Ialt.			Mandkjøn.			Qvindkjøn.			Død- fødte.	0—10 Aar.			10—25 Aar.			25—50 Aar.			Over 50 Aar.		
	Døde.	Dødeligheds- Qvotient.	pCt. over ell. under Gjens.	Døde.	Dødeligheds- Qvotient.	pCt. over ell. under Gjens.	Døde.	Dødeligheds- Qvotient.	pCt. over ell. under Gjens.		Døde.	Dødeligheds- Qvotient.	pCt. over ell. under Gjens.	Døde.	Dødeligheds- Qvotient.	pCt. over ell. under Gjens.	Døde.	Dødeligheds- Qvotient.	pCt. over ell. under Gjens.	Døde.	Dødeligheds- Qvotient.	pCt. over ell. under Gjens.
	314400			156400			158000				74400			88000			100100			51900		
	303700			150700			153000				73600			85100			96400			48600		
Gjennems. i Decenniet	6767	215		3430	219		3337	211		453	2138	287		594	67		1111	111		2470	476	
1846	6996	230	+ 7	3515	233	+ 6	3481	228	+ 8	405	2299	312	+ 9	659	77	+ 15	1139	118	+ 6	2494	513	+ 8
1847	7065	233	+ 8	3608	239	+ 9	3457	226	+ 7	405	2150	292	+ 2	582	68	+ 1	1178	122	+ 10	2750	566	+ 19

Hertugdømmet Holsteens Landdistrikter.

Folkem. i Gjennems. i Decenniet . do. i 1845	I alt.			Mandkjøn.			Qvindkjøn.			Død- fødte.	0—10 Aar.			10—25 Aar.			25—50 Aar.			Over 50 Aar.		
	Døde.	Dødeligheds- Qvotient.	pCt. over ell. under Gjens.	Døde.	Dødeligheds- Qvotient.	pCt. over ell. under Gjens.	Døde.	Dødeligheds- Qvotient.	pCt. over ell. under Gjens.		Døde.	Dødeligheds- Qvotient.	pCt. over ell. under Gjens.	Døde.	Dødeligheds- Qvotient.	pCt. over ell. under Gjens.	Døde.	Dødeligheds- Qvotient.	pCt. over ell. under Gjens.	Døde.	Dødeligheds- Qvotient.	pCt. over ell. under Gjens.
	403000			203100			199900				104400			115300			125300			60000		
	389500			196200			193300				103600			110700			119500			55700		
Gjennems. i Decenniet	9090	226		4679	230		4411	221		629	3235	310		758	66		1490	121		2978	496	
1846	8943	230	+ 2	4651	237	+ 3	4292	222	0	602	3205	309	0	859	78	+18	1462	122	+ 1	2815	505	+ 2
1847	9677	248	+ 10	5050	257	+ 12	4627	239	+ 8	556	3446	333	+ 7	834	75	+14	1585	133	+ 10	3256	585	+ 18

Det viser sig ved første Blik, at denne Fremgangsmaade i sine Resultater afviger betydelig fra den foregaaende. Forskjellen er tydeligst fremtrædende i Kongeriget, hvor Overskuddenes Størrelse er aftaget i 1846, derimod gennemgaaende tiltaget i 1847, saaledes at Dødeligheden nu igjennem alle Aldersklasser stiller sig gunstigere i det første end i det andet Dyrtidsaar. Alligevel er det ogsaa efter denne Beregningsmaade Barndommen, der har havt meest at lide i 1846, ligesom Alderen over 50 Aar i 1847.

I Slesvig vise derimod Overskuddene sig i begge Dyrtidsaarene større i samtlige Aldersklasser, naar man betragter Landdistrikterne alene. Dyrtidens Indflydelse maa altsaa heeltigjennem have været ringere i Kjøbstæderne. Ligesom i hele Hertugdømmet have ogsaa her Overskuddene i 1846 været størst i de to yngste Aldersklasser, omvendt i de to ældste i 1847. I det Hele have de slesvigske Landdistrikter lidt nok saa meget som Kongerigets, den yngste Aldersklasse undtagen.

Ogsaa Holsteens Landdistrikter vise saagodtsom gennemgaaende større Overskud i Dyrtidsaarene end hele Hertugdømmet. Mærkeligt nok hæver Börnenes Dødelighedsqvoient sig i 1846 ikke over Gjennemsnitqvoienten, de to høieste Aldersklassers ligeledes meget lidt; hele Overskuddet bæres saagodtsom udelukkende af Aldersklassen fra 10—25 Aar. Naar denne undtages, have alle andre Aldere lidt af en meget større Dødelighed i 1847 end i 1846.

Hvad Forholdet mellem Kjønnene angaaer, da har i Kongerigets Landdistrikter Qvindkjønnet lidt mest i begge Dyrtidsaarene, i Holsteens Landdistrikter derimod Mandkjønnet; i Slesvig er Forholdet inkonstant — her finder altsaa ingen Overeensstemmelse Sted. —

Naar vi herefter ønske at vide, hvorledes de Forhold, som nys ere blevne undersøgte for Dyrtidsaarenes Vedkommende, have stillet sig i selve Dyrtidsperioden, da ere vi atter henviste til en Beregning af de maanedlige Dødelighedsqvoienter. Ligesom ved Aarsqvoienternes Beregning have vi her kun Folkemængden i 1845 at støtte os til. De maanedlige Qvoienter ville altsaa komme til at lide af den samme Inkorrektthed som de aarlige, men heller ikke her vil Feilen være af videre Betydning.

Det vil af Grunde, som alt ere berørte, formeentlig være tilstrækkeligt at gennemføre Beregningen for Landdistrikterne alene, ligesom det ogsaa synes overflødigt at beregne Qvoienterne for hvert Kjøn for sig, da der i den foregaaende Sammenstilling intetsteds har viist sig nogen paafaldende eller konstant Forskjel imellem Mændenes og Qvindernes Dødelighed.

Hertugdømmet Slesvig vil paa Grund af det foreliggende Materiales Ufuldstændighed her atter lades ude af Betragtning.

Maanederne ere alle beregnede til 31 Dage.

Kongeriget Danmarks Landdistrikter.

Folkemængde	Alle Aldere, begge Kjøn. (Dødfødt medregnede.)				0—10 Aar. (Dødfødt ikke medregnede.)				10—25 Aar.				25—50 Aar.				Over 50 Aar.								
	i Gjennemsn. 1,122100				270200				309500				354600				187800								
	i 1845 . . . 1,073000				257900				302700				337600				174800								
Folkemængde	1846.		1847.		1846.		1847.		1846.		1847.		1846.		1847.		1846.		1847.						
	Dødeligheds- Quotient.	Dødeligheds- Quotient.	pCt. over ell. under Gjens.	pCt. over ell. under Gjens.	Dødeligheds- Quotient.	Dødeligheds- Quotient.	pCt. over ell. under Gjens.	pCt. over ell. under Gjens.	Dødeligheds- Quotient.	Dødeligheds- Quotient.	pCt. over ell. under Gjens.	pCt. over ell. under Gjens.	Dødeligheds- Quotient.	Dødeligheds- Quotient.	pCt. over ell. under Gjens.	pCt. over ell. under Gjens.	Dødeligheds- Quotient.	Dødeligheds- Quotient.	pCt. over ell. under Gjens.	pCt. over ell. under Gjens.					
Januar . . .	198	185	÷ 7	220	+ 11	289	274	÷ 5	321	+ 11	51	48	÷ 6	60	+ 18	83	81	÷ 2	94	+ 13	447	427	÷ 4	513	+ 15
Februar . . .	206	212	+ 2	226	+ 10	316	348	+ 10	332	+ 5	51	57	+ 12	67	+ 31	85	87	+ 2	95	+ 12	442	438	÷ 1	495	+ 12
Marts	220	207	÷ 6	245	+ 11	339	330	÷ 3	390	+ 15	59	62	+ 5	65	+ 10	90	86	÷ 4	103	+ 14	474	427	÷ 10	543	+ 15
April	220	207	÷ 6	257	+ 17	335	327	÷ 2	352	+ 5	63	60	÷ 5	66	+ 5	92	80	÷ 13	123	+ 34	472	440	÷ 7	621	+ 32
Mai	203	202	0	238	+ 17	293	302	+ 3	353	+ 20	65	63	÷ 3	76	+ 17	94	90	÷ 4	113	+ 20	433	430	÷ 1	521	+ 20
Juni	173	178	+ 3	196	+ 13	244	254	+ 4	285	+ 17	59	57	÷ 3	61	+ 3	83	99	+ 19	83	0	358	366	+ 2	454	+ 27
Juli	151	138	÷ 8	154	+ 2	211	195	÷ 8	215	+ 2	51	52	+ 2	53	+ 4	77	71	÷ 8	77	0	305	279	÷ 9	331	+ 9
August . . .	140	164	+ 17	140	0	196	245	+ 25	203	+ 4	45	53	+ 18	53	+ 18	72	85	+ 18	66	÷ 8	283	327	+ 16	274	÷ 3
September .	132	157	+ 19	127	÷ 4	190	265	+ 39	181	÷ 5	39	38	÷ 3	36	÷ 8	64	77	+ 20	59	÷ 8	264	282	+ 7	263	0
Oktober . . .	143	160	+ 12	147	+ 3	203	248	+ 22	202	0	38	44	+ 16	38	0	65	76	+ 17	61	÷ 6	311	340	+ 9	348	+ 12
November . .	160	195	+ 22	178	+ 11	221	266	+ 20	266	+ 20	41	53	+ 29	43	+ 5	71	89	+ 25	68	÷ 4	365	477	+ 31	426	+ 17
December . .	178	210	+ 18	217	+ 22	252	283	+ 12	336	+ 33	43	62	+ 44	46	+ 7	76	84	+ 11	90	+ 18	408	522	+ 28	505	+ 24

Betragte vi først ovenstaaende Tabels første Afdeling, for „alle Aldere“, da blive vi nærmest opmærksomme paa, at Overskuddene i Dyrtidsperioden heeltigjennem, men især i 1847, ere noget større end efter Tab. Pag. XLIX, samt at Dødeligheden nu først i September 1847 (istedetfor i Juli) synker ned under Gjennemsnitsdødeligheden. Grunden hertil er naturligviis den, at nærværende Tabel er beregnet med Folkemængden i 1845 som Grundlag, hvilken Omstændighed maa udøve en lignende Indflydelse paa hver Aldersklasse for sig.

Forøvrigt dækker den for alle Aldere beregnede, temmelig jævne Række af Overskudstal i Dyrtidsperioden ikke ubetydelige Svingninger i Overskudstallene for de enkelte Aldersklasser. Som man seer, have imidlertid alle Aldersklasser i Dyrtidsperioden lidt under en temmelig ligelig forøget Mortalitet, og i dem alle begynder det betydelige Opsving i Dødeligheden samtidig, i August 1846. Vi ere herefter berettigede til at slutte, at foruden epidemiske ligeledes andre, mere sporadiske Sygdomme have ledsaget Dyrtidens Optræden og Forløb i Kongerigets Landdistrikter. At Overskuddene i de to første Aldersklasser kulminere i 1846, i de to sidste i 1847, turde maaskee retfærdiggjøre den Antagelse, at Dyrtidens umiddelbare Virkning, den utilstrækkelige Næring etc., fortrinsviis har gjort sin Indflydelse gjældende paa den ældre Deel af Befolkningen.

Addere vi de maanedlige Overskud fra August til Udgangen af 1846 for hver enkelt Alders-

klasse og dividere Summerne med Maanedernes Antal, da faae vi som maanedlige Gjennemsnitsoverskud for de respektive Aldere 24, 21, 18 og 18 pCt.; den samme Fremgangsmaade, anvendt paa Maanederne Januar til August 1847, giver resp. 10, 13, 11 og 16 pCt. At de maanedlige Gjennemsnitstal for de fem sidste Maaneder i 1846 ere saa meget større end de for hele det første Dyrtdisaar beregnede Overskudstal (see Tab. Pag. LVII), er naturligviis begrundet i de gunstige Dödelighedsforhold i de Maaneder, der gik forud for August.

Den Forögelse i Mortaliteten, der indtraf i de sidste Maaneder af Aaret 1847, og som maa antages at være frembragt ved den nævnte Influenza-Epidemi (der varede ind i 1848), fremtræder stærkest i Rubrikkerne for Barne- og Oldingealderen; Aldersklassen fra 10—25 Aar har især kun været meget ubetydelig berørt deraf.

I Holsteens Landdistrikter stille Forholdene sig paa følgende Maade:

Hertugdømmet Holsteens Landdistrikter.																									
Folkemængde		Alle Aldere, begge Kjøn. (Dödföde medregnede.)				0—10 Aar. (Dödföde ikke medregnede.)				10—25 Aar.				25—50 Aar.				Over 50 Aar.							
		i Gjennems. 403000				104400				115300				123300				60000							
Folkemængde		i 1845 . . . 389500				103600				110700				119500				55700							
		Dec.	1846.		1847.		Dec.	1846.		1847.		Dec.	1846.		1847.		Dec.	1846.		1847.					
		Dödeligheds- Qvotient.	Dödeligheds- Qvotient.	pCt. over ell. under Gjens.	Dödeligheds- Qvotient.	pCt. over ell. under Gjens.	Dödeligheds- Qvotient.	Dödeligheds- Qvotient.	pCt. over ell. under Gjens.	Dödeligheds- Qvotient.	pCt. over ell. under Gjens.	Dödeligheds- Qvotient.	Dödeligheds- Qvotient.	pCt. over ell. under Gjens.	Dödeligheds- Qvotient.	pCt. over ell. under Gjens.	Dödeligheds- Qvotient.	Dödeligheds- Qvotient.	pCt. over ell. under Gjens.	Dödeligheds- Qvotient.	pCt. over ell. under Gjens.				
Januar	229	188	÷ 18	285	+ 24	295	216	÷ 27	375	+ 27	58	54	÷ 7	61	+ 5	119	105	÷ 12	156	+ 31	566	479	÷ 15	724	+ 28
Februar	229	199	÷ 13	257	+ 12	331	266	÷ 20	356	+ 8	54	60	+ 11	82	+ 52	110	105	÷ 5	130	+ 18	537	476	÷ 11	607	+ 13
Marts	246	210	÷ 15	269	+ 9	375	304	÷ 19	347	÷ 7	62	64	+ 3	72	+ 16	115	113	÷ 2	128	+ 11	542	427	÷ 21	706	+ 30
April	229	217	÷ 5	269	+ 17	346	337	÷ 5	390	+ 13	64	61	÷ 5	86	+ 34	118	100	÷ 15	135	+ 14	482	440	÷ 9	601	+ 25
Mai	206	207	0	226	+ 10	293	311	+ 6	325	+ 10	63	73	+ 16	82	+ 30	112	111	÷ 1	126	+ 13	433	406	÷ 6	470	+ 9
Juni	179	165	÷ 8	185	+ 5	247	223	÷ 10	270	+ 9	64	63	÷ 2	52	÷ 19	99	85	÷ 14	104	+ 5	368	555	÷ 4	386	+ 5
Juli	152	149	÷ 2	167	+ 10	207	208	0	247	+ 19	54	56	+ 4	61	+ 13	87	79	÷ 9	95	+ 7	312	318	+ 2	536	+ 8
August	153	191	+ 25	172	+ 12	209	275	+ 32	227	+ 9	52	64	+ 25	67	+ 29	93	113	+ 22	91	÷ 2	298	368	+ 23	384	+ 29
September . .	164	191	+ 16	175	+ 7	215	268	+ 25	255	+ 9	54	74	+ 37	61	+ 15	97	95	÷ 2	98	+ 1	333	597	+ 19	381	+ 14
Oktober . . .	156	186	+ 19	154	÷ 1	191	241	+ 26	182	÷ 5	50	76	+ 52	37	÷ 26	92	100	+ 9	90	÷ 2	341	382	+ 12	399	+ 17
November . .	172	208	+ 21	161	÷ 6	210	231	+ 10	189	÷ 10	50	72	+ 44	51	+ 2	94	128	+ 36	87	÷ 7	403	494	+ 23	388	÷ 4
December . .	185	228	+ 23	215	+ 16	242	273	+ 13	254	+ 5	46	72	+ 57	58	+ 26	95	112	+ 18	115	+ 21	447	612	+ 37	582	+ 30

Vi træffe ogsaa her paa en i August 1846 samtidig i alle Aldersklasser indtrædende betydelig Forögelse i Mortaliteten, som med ganske enkelte Afbrydelser (meest kun i een Maaned) vedvarer til September, i Alderen over 50 Aar endog til Oktober 1847. (Man vil erindre, at ogsaa den i Tabellen Pag. L opstillede Beregning, hvorved der var taget Hensyn til Befolkningens Tilvæxt i 1846 og 1847, udviste en længere Varighed af den forhöiede Mortalitet i Holsteens end i Kongerigets Landdistrikter.)

En Modsætning til de nys beröerte Forhold i Kongeriget danner i nærværende Sammenstilling den Forskjellighed, der viser sig imellem de enkelte Aldersklasser med Hensyn til den Andeel, hvormed

de have bidraget til Dødelighedens Forøgelse under Dyrtidsperioden. (Samme Forskjel fremtraadte forøvrigt ligeledes paa Tabellen Pag. LVIII for det første Dyrtidsaars Vedkommende.) Fremfor alle andre har Klassen fra 10—25 Aar havt at lide. Mangelen paa trykte Meddelelser om de Sygdomme der i det paagjældende Tidsrum have hersket i Hertugdømmet Holsteen, gjør det umuligt, med Bestemthed at angive den nærmeste Aarsag til denne Aldersklassens paafaldende høie Mortalitet. Den Dødsarsag, som man nærmest kommer til at tænke paa, baade fordi den fortrinsviis kræver sine Offre i denne Alder, og fordi den erfaringsmæssig staaer i et vist Forhold til Dyrtid — er udentvivl Typhus; og vi tage vist ikke feil, naar vi af de her berørte Talforhold drage den Slutning, at Holsteens Landdistrikter under Dyrtidsperioden have været hjemsøgte af, maaskee temmelig alvorlige — Typhus-Epidemier ¹⁾).

Beregne vi paa samme Maade som for Kongerigets Landdistrikter de enkelte Aldersklassers maanedlige Gjennemsnitsoverskud i Dyrtidsperioden, da finde vi, at disse i de 5 sidste Maaneder i 1846 have beløbet sig til resp. 21, 43, 17 og 23 pCt., og i de 9 (i Oldingealderen i de 10) første Maaneder af Aaret 1847 til resp. 10, 19, 10 og 18 pCt. Foruden epidemiske Sygdomme maae altsaa ligeledes i Holsteens Landdistrikter sporadiske Sygdomme have gjort deres Virkning gjældende under Dyrtiden.

Forresten er Afbigelsen imellem Aldersklassernes Overskud i begge de paagjældende Heelaar og de sidstanførte maanedlige Gjennemsnitsoverskud i Dyrtidens to Afsnit (i 1846 og i 1847) større i Holsteens end i Kongerigets Landdistrikter. Dette gjælder især om Aaret 1846, der i de holsteenske Landdistrikter indtil August frembød saa gunstige Mortalitetsforhold, at den større Dødelighed i Aarets 5 sidste Maaneder derved saagodtsom bringes til at forsvinde i den første og de to sidste Aldersklasser.

III. Krigsaarene 1848—1850.

Krigens Indflydelse paa Dødeligheden antages almindeligviis at være af en dobbelt Art: en direkte og en mere indirekte. Den første viser sig i det Tab af Menneskeliv, som de kæmpende Armeer lide, baade paa Kamppladsen og i Lazaretherne; og, som bekjendt, er Antallet af Militære, der under Krigens døde i Lazaretherne, forholdsviis betydeligt. Den indirekte Indflydelse skulde yttre sig ved en større Dødelighed blandt hele den øvrige Befolkning i de Lande, der afgive Skuepladsen for Krigsbegivenhederne. Som nærmeste Aarsag til denne Forøgelse i Mortaliteten betegnes Dyrtid og smitsomme Sygdomme, fornemmelig Typhus.

Det er uomtvisteligt, at den Maade, hvorpaa de større Krige bleve førte i de forrige og i Begyndelsen af dette Aarhundrede, i høi Grad maatte berettige en Antagelse som den anførte, der da ogsaa især skriver sig fra ældre Tider. Ligesaa vist er det paa den anden Side, at denne Krigens indirekte Indflydelse paa Dødeligheden er traadt mere og mere tilbage i den nyere Krigshistorie, tildeels vistnok paa Grund af de senere Tiders overordentlige Fremskridt i Kommunikationsmidlerne.

Hvad specielt de Krigsbegivenheder angaaer, hvis Indvirkning paa Mortaliteten her skal gjøres til Gjenstand for Undersøgelse, da er det idetmindste meget sandsynligt, at de ikke have medført nogen

¹⁾ Efterat nærværende Afhandling var fuldendt, er det lykkedes Forfatteren, ad privat Vei at erholde Kundskab om de her berørte Forhold i Hertugdømmet Holsteen i Aarene 1846 og 1847. De meddeelte Oplysninger, som ere uddragne af det Kgl. Kielske Sanitetskollegiums Archiv, stadfæste den ovenfor opstillede Formodning. Typhus herskede i 1846 epidemisk i Pinneberg, Neumünster og Rendsborg Physikater; Typhus-Epidemien paa sidste Sted betegnes endog som „morderisk“. I 1847 nævnes den især som epidemisk i det Neumünsterske Physikat. Forresten angives typhöse Febre som hyppig forekommende i begge de nævnte Aar i alle holsteenske Lægedistrikter paa nogle faa nær.

kjendelig Forøgelse i Mortaliteten blandt den civile Befolkning. Vi vide bestemt, at ingen Dyrtid fandt Sted som Følge af eller under Krigen; ei heller var denne ledsaget af store eller meget udbredte Epidemier.

For imidlertid strax at udtømme dette for nærværende Undersøgelse betydningsfulde Spørgsmaal, ville vi kaste et Blik paa de almindelige Dødelighedsforhold i Aarene 1848, 1849 og 1850; hvorved dog maa bemærkes, at Dødeligheden for Mandkjønnet i Kjøbstæderne maa lades ude af Betragtningen, da, som bekjendt, de i Krigen døde Militære saagodtsom udelukkende bleve begravede i Kjøbstæderne og indførte i disses Dødsregistre.

Tabellen Pag. XXXVII viser os nu, at Dødelighedsquotienterne for Mandkjøn i alle 3 Landsdeles Landdistrikter i 1848 og 1849 stode 5 pCt. over, Qvotienten for 1850 derimod 4 pCt. under Gjennemsnittsqvotienten for hele Decenniet.

Qvindekjønnets Dødelighedsquotienter i samtlige Landdistrikter stode i de to første Krigsaar resp. 4 pCt. og 5 pCt. over, i 1850 4 pCt. under Gjennemsnittsqvotienten; Dødelighedsquotienterne for den qvindelige Befolkning i Kjøbstæderne (incl. Hovedstaden) vise sig endelig i 1848 at have staaet 4 pCt. under, i 1849 3 pCt. over, i 1850 atter 8 pCt. under Decenniets Gjennemsnittsqvotient.

Herefter synes det nu virkelig, som om Dødeligheden i den af Krigen ikke umiddelbart berørte Deel af Befolkningen i de to første Krigsaar — og især i 1849 — har været usædvanlig høi. Vi tør imidlertid ikke blive staaende ved Betragtningen af Dødelighedsforholdene i alle 3 Landsdele til sammen. For det Første er det rimeligt, at Krigen indirekte Indflydelse paa Mortaliteten, hvis en saadan har fundet Sted, maa være traadt tydeligst frem i den Deel af Landet, hvor Krigsbegivenhederne foregik, — og, som bekjendt, blev Krigen i 1850 udelukkende ført i Hertugdømmet Slesvig, i 1848 og 1849 derimod tillige i Kongeriget; dernæst er det aarlige Antal af Dødsfald i Kjøbenhavn saa stort i Forhold til Dødsfaldenes Antal i alle øvrige Kjøbstæder, at Dødelighedsforholdene i de sidste væsentlig kunne modificeres ved en afvigende Mortalitet i Hovedstaden, som tilmed saagodtsom ikke blev berørt af Krigsbegivenhederne. Det vil derfor være rigtigt paa den ene Side at udsondre Hovedstaden af Kjøbstædernes Række og dernæst særlig at betragte Mortaliteten i Slesvig i alle tre Krigsaar, i 1848 og 1849 tillige Dødeligheden i Kongeriget.

Følgende Opstilling viser nu, (efter Tabellerne Pag. XXXV og XXXVI) hvormange pCt. Dødelighedsquotienterne for de af Krigen ikke direkte berørte Dele af Befolkningen i de betegnede Aar vare højere eller lavere end de tilsvarende tiaarige Dødelighedsquotienter.

Hertugd. Slesvig.				Kongeriget.			
Kjøbstæder.		Landdistrikter.		Kjøbst. ÷ Kbhvn.		Landdistrikter.	
Qvindekjøn.	Mandkjøn.	Qvindekjøn.		Qvindekjøn.	Mandkjøn.	Qvindekjøn.	
1848 . . . . + 5	+ 8	+ 5		+ 2	+ 6	+ 6	
1849 . . . . + 7	0	+ 4		+ 10	+ 9	+ 8	
1850 . . . . ÷ 4	÷ 2	÷ 5					

Meest paafaldende er aabenbart Resultatet for Hertugdømmet Slesvig i 1850, det Aar, hvori Felttoget varede længst, hvori de fleste Krigsbegivenheder forefaldt, hvori Krigen udelukkende blev ført paa dette Hertugdømmes Gebeet, og i hvilket tiltrods for alle disse Omstændigheder Dødeligheden overalt var særdeles lav — paa Mandkjønnet i Kjøbstæderne nær. Der fremgaaer heraf med Bestemthed, at hvad vi have kaldt Krigen indirekte Indflydelse paa Mortaliteten, ikke stod i nogen nødvendig eller konstant Forbindelse med den her omtalte Krig; vi tør endog herefter opstille den Formodning, at Aar-

sager, uafhængige af Krigen, rimeligviis have frembragt den større Dødelighed, som de to første Krigsaar udvise.

Hvad disse selv angaaer, da findes — med Undtagelse af Kongeriget i 1849 — heller ikke nogetsteds nogen saa høi Dødelighed, at herpaa Antagelsen af overordentlige, især epidemiske Døds-aarsager kunde begrundes. Med Hensyn til Slesvig mangler en officiel Angivelse af Dødsaaarsagerne; af Tab. Pag. XLI erfare vi, at det her i 1848 (afseet fra Aldersklassen 25—50 Aar, hvis Mortalitet stod under Krigen direkte Indflydelse), ikkun var det absolute Antal af Dødsfald iblandt de over 50 Aar Gamle, som oversteg Decenniets aarlige Gjennemsnitstal i nogen væsentlig Grad. Dette kan muligviis skyldes den Influenza-Epidemi, som fra Slutningen af 1847 maa antages at have fortsat sig ind i det følgende Aar, 1848. Vist er det idetmindste, at denne fortsatte Epidemi, samt dens Komplikationer — foruden en hæftig Skarlagensfeber-epidemi, der ligeledes var en Fortsættelse af en lignende Epidemi i 1847 — har bidraget ikke ubetydelig til Mortalitetens Forøgelse i Kongerigets Landdistrikter i Aaret 1848. Men de her nævnte epidemiske Sygdomme ville vistnok ikke kunne sættes i nogen Aarsagsforbindelse med Krigsbegivenhederne.

Anderledes forholder det sig — ialfald ved den første Betragtning — med Dødelighedsforholdene i 1849 i Kongeriget. For denne Landsdeel var (Hovedstaden alene undtagen) Aaret 1849 et af de med Hensyn til Mortaliteten allermeest ugunstige i hele Decenniet. Blandt Dødsaaarsagerne nævnes i de officielle Beretninger (Sundhedskollegiets Forhandlinger for 1850) udbredte Typhus-Epidemier i forskjellige Egne af Kongeriget. Ei heller mangler det i Lægernes Indberetninger paa Antydninger af, at Ulemper, der stode i ligefrem Forbindelse med Krigen, saasom Overfyldning med Indquartering, Militærhospitaller hvori der var udbrudt Typhus — havde givet Anledning til de nervøse Febres større Dødelighed blandt den nærmest boende Befolkning.

Naar vi alligevel troe at maatte ansee det for misligt, at sætte den forøgede Dødelighed, især af Typhus — og om andre Epidemier, der kunne tænkes staaende i nogen direkte Forbindelse med Krigen, oplyse de officielle Beretninger os ikke — i et væsentligt Kausalforhold til Krigsbegivenhederne, da have vi hertil følgende Grunde. Fornemmelig den, at de meest dødbringende Typhus-Epidemier herskede i 1849 i en Deel af Kongeriget, som aldeles ikke blev berørt af Krigen, nemlig i begge de sjællandske Physikater. Dernæst viste de nævnte Epidemier, hvor de forekom i Egne, hvorhen Krigen udstrakte sig (flere Distrikter i Jylland), sig ligesaameget paa Tider af Aaret, hvor Fjendtlighederne ikke vare begyndte eller i Aarets sidste Maaneder, som samtidig med Feltogets Varighed. Og hvad endelig de Dødsfald af denne Sygdom angaaer, der formeentlig indtraf som Følge af mislige Omstændigheder, der stode i nødvendig Forbindelse med Krigen, da var deres Antal langt fra af den Betydning, at det, sammenholdt med de store Dødstal fra andre Steder, kunde gjøre noget Udslag for hele Kongerigets Vedkommende ¹⁾.

Idet vi saaledes i det Hele paa ingen Maade driste os til at nægte, at Krigsbegivenhederne kunne have udøvet nogen Indflydelse paa den civile Befolknings Dødelighed, troe vi dog med Rette at kunne opstille og fastholde den Anskuelse, at den betegnede Indflydelse hverken har været saa stor eller saa tydelig, at den for Statistiken kan gjøre Krav paa en særlig Opmærksomhed.

Der vil derfor i det Følgende kun blive taget Hensyn til Krigen direkte Indflydelse paa Dødeligheden. —

Naar man erindrer, at det er de statistiske —, og især Dødstabellerne, der skulle danne Undersøgelsens Materiale og Udgangspunkt, da kan der ligesaalidt være Tvivl om, hvilken Methode der bør

¹⁾ Saaledes indtraf i Veile Amt og Middelfart-Distrikt, hvorfra ovennævnte Beretninger især skrive sig, resp. 13 og 12 Dødsfald af Typhus — i søndre sjællandske Physikat derimod 254.

vælges som derom, at ingen Methode vil være istand til at levere fuldkommen korrekte Resultater. Der vil nemlig paa den ene Side ikke kunne tages Hensyn til det Tab, som Krigen har paaført Armeerne i deres Heelhed, men kun til det, som de saakaldte vaabenbærende Aldersklasser have lidt, hvoraf rigtignok Armeerne for allerstørste Delen bestode. (Da foruden det 20—35-aarige Mandskab tillige et forholdsvis ringe Antal af mandlige Individuer under 20 Aar har deeltaget i Krigen, vil det være rigtigt, ikke at lade Aldersklassen 15—20 Aar blive aldeles upaaagtet ved Undersøgelsen.) Dette Tab vil heller ikke kunne bestemmes anderledes end paa en summarisk Maade; idet nemlig de nævnte Aldersklassers bekjendte Gjennemsnitsdødelighed i Decenniet sammenlignes med Krigsaarenes Dødelighed, vil man, eftersom ingen anden overordentlig Dødsarsag for disse Aar er bekjendt, kunne antage Overskuddet som frembragt ved Krigens Indflydelse. Armeernes Tab maa naturligvis paa denne Maade blive angivet for ringe; thi disse indbefattede et, endog betydeligt Antal Mænd over den betegnede Alder (især blandt Officererne, Underofficererne og de militaire Embedsmænd), hvis Antal ligeledes er bleven formindsket ved Krigsbegivenhederne. Men ad Statistikens Vei vil det ikke være muligt at komme til Kundskab om Antallet af de ved Krigen bevirkede Dødsfald iblandt disse Individuer, da de maae have tilhørt mange forskjellige Aldersklasser, hvis regulære Dødelighed tilmed er højere end de før nævnte Aldersklassers.

Det kan dernæst vistnok ikke betvivles, at en — om end ikke betydelig — Deel af de ved Krigsbegivenhederne frembragte Dødsfald ikke er bleven optaget i Dødslisterne. Dette gjælder især om de Dødsfald, der fandt Sted under de større Træfninger og Slag. Den herved indtrædende Feil i Beregningen vilde forøvrigt naturligvis ligesaa lidt kunne undgaaes ved hvilken som helst anden som ved en statistisk Undersøgelse af de ved Krigsbegivenhederne frembragte Tab af Menneskeliv.

Paa den anden Side møde vi en Omstændighed, der efter al Sandsynlighed vil lede til, at vi ved nærværende Undersøgelse anslaae det Tab for høit, som Krigen har frembragt iblandt Monarkiets vaabenbærende Aldersklasser. Det er nemlig høist sandsynligt, at de udenlandske Troppers Døde — om end ikke overalt, saa dog paa mange Steder — ere medoptagne i Dødslisterne, og der foreligger ikke nogen Methode, hvorved det bliver os muligt at udsondre dem. Vi ere ikke i Stand til at afgjøre, hvorvidt de nævnte Feil, der virke i modsat Retning, ville ophæve hinanden; kun saameget er sikkert, at, hvad den sidst omtalte Unöiagtighed angaaer, Undersøgelsens Resultat for Aaret 1850 vil være meest paalideligt.

I Dødslisterne findes, som bekjendt, den aarlige Afgang i hver Aldersklasse opført særskilt for hver Landsdeel. Det er klart nok, at disse Angivelser i det Følgende maae slaaes sammen, hvor det gjælder om at bestemme hele den ved Krigen frembragte Tilvæxt i de nysnævnte Aldersklassers Dødelighed. De for hver enkelt Landsdeel — derunder indbefattet Hertugdømmet Holsteen, hvor der under Krigen fandtes Lazarether til de Saaredes og Syges Optagelse — opgivne Dødstal ville imidlertid derved ingenlunde have tabt deres Interesse; skjönt af underordnet Betydning for Undersøgelsens Hovedresultat ville de hyppig kunne anvendes til paa forskjellig Maade at oplyse eller til at kontrollere de for de samlede 3 Landsdele vundne Resultater.

Henvende vi nu først vor Opmærksomhed paa de Forandringer, som Krigsaarene medførte i det absolute Antal af Dødsfald blandt Mænd i Alderen fra 15—35 Aar, da meddele Dødslisterne os herom følgende Oplysning:

Der døde i alle 3 Landsdele tilsammen i Decenniet 1845 til 1854 i Gjennemsnit aarlig Mænd paa

15—20 Aar.	20—25 Aar.	25—30 Aar.	30—35 Aar.
636	954	798	744

derimod i hvert enkelt Aar:

Aar.	15—20 Aar.	20—25 Aar.	25—30 Aar.	30—35 Aar.
1845	642	819	645	563
1846	657	927	710	660
1847	686	840	679	685
1848	575	976	860	834
1849	559	1375	995	823
1850	670	1361	1069	909
1851	637	885	846	701
1852	650	703	662	658
1853	652	890	828	910
1854	635	761	686	693

Det viser sig altsaa, at der i 1848:

- af 15—20-aarige døde færre end Gjennemsnittantallet, derimod
- 20—25 — 22, det er 2,3 pCt. flere
- 25—30 — 62, — 7,8 — —
- 30—35 — 90, — 12,1 — —

i 1849:

- af 15—20-aarige atter færre end aarlig i Gjennemsnit,
- 20—25 — 421, det er 44,1 pCt. flere end aarlig i Gjennemsnit
- 25—30 — 197, — 24,7 — — — —
- 30—35 — 79, — 10,6 — — — —

i 1850:

- af 15—20-aarige 34, det er 5,3 pCt. over Gjennemsnittantallet
- 20—25 — 407, — 42,7 — — —
- 25—30 — 271, — 34,0 — — —
- 30—35 — 165, — 22,2 — — —

Overskuddene vare altsaa — og det saagodtsom i alle Aldersklasser — størst i 1850, mindst i 1848; Aaret 1849 nærmer sig i saa Henseende mere til det sidste end til det første Krigsaar. I 1848 falder det største Overskud paa de 30—35-aarige, i 1849 og 1850 paa de 20—25-aarige; de 25—30-aariges Overskud afviger i 1850 i Størrelse langt mindre fra de 20—25-aariges, end det er Tilfældet i 1849. Paafaldende er Forskjellen imellem Dödsantallet i Aldersklassen 20—25 Aar i 1848 og i 1849; det förstnævnte Aar leverer her det ringeste af alle anførte Overskud, sidstnævnte Aar det største.

Overskuddet af de i 1850 døde 15—20-aarige er saa ubetydeligt, at det vilde kunde oversees, hvis der ikke derunder mulig kunde skjules et større Overskud i en af Landsdelene, der tildeels kunde være dækket ved gunstigere Dödelighedsforhold i samme Aldersklasse i en anden Landsdeel. For at komme til Vished herom vil det være fornödent, ligesom det nys er skeet for alle 3 Landsdele under Eet, for hver Landsdeel at sammenstille det aarlige Antal Döde i hver Aldersklasse med det tiaarige Gjennemsnittantal. Samme Fremgangsmaade bliver desuden nödvendig for at oplyse en anden paafaldende Omstændighed, der ved Betragtningen af den foregaaende Sammenstilling ikke kan have undladt at vække vor Opmærksomhed. Der findes nemlig, foruden i selve Krigsaarene, ligeledes i det næstpaafølgende Aar 1851 optegnet et større Antal Döde end Gjennemsnittantallet — rigtignok egentlig

kun i en enkelt af de vaabenbærende Aldersklasser. Da det foregaaende Aars Felttog fortsatte sig indtil henimod Foraaret 1851, kan ialfald den Mulighed ikke afvises, at sidstnævnte Overskud kunde staae i direkte Forbindelse med Krigen.

Vi erfare af Dödslisterne, at der i Decenniet 1845—1854 i aarligt Gjennemsnit döde Mænd paa

	15—20 Aar	20—25 Aar	25—30 Aar	30—35 Aar
i Kongeriget Danmark	346	541	454	427
i Hertugd. Slesvig	116	175	135	148
i — Holsteen	174	238	209	169

derimod i

Landsdelen	Alderen	1845.	1846.	1847.	1848.	1849.	1850.	1851.	1852.	1853.	1854.
Kongeriget Danmark.	15—20 Aar	363	353	354	315	324	308	350	351	395	345
	20—25 —	512	552	503	560	917	533	426	388	573	449
	25—30 —	585	432	405	475	615	463	430	392	539	404
	30—35 —	343	372	423	377	523	391	389	391	634	422
Hertugdømmet Slesvig.	15—20 Aar	111	129	119	123	105	108	122	116	115	112
	20—25 —	106	153	130	183	224	364	201	142	141	102
	25—30 —	104	118	111	147	165	173	194	106	115	121
	30—35 —	77	129	124	289	101	310	122	107	115	109
Hertugdømmet Holsteen.	15—20 Aar	168	175	213	137	130	254	165	183	142	178
	20—25 —	201	222	207	233	234	464	258	173	176	210
	25—30 —	156	160	165	238	215	433	222	164	174	161
	30—35 —	143	159	158	168	199	208	190	160	161	162

Overskuddet af de 15—20-aarige i 1850 gjenfindes, som man seer, alene i Holsteen og det i forøget Maalestok, idet det beløber sig til 80 Dödsfald, altsaa til 46 pCt. over Gjennemsnitsantallet. Det kan imidlertid betragtes som höist sandsynligt, at ikke hele dette Overskud skyldes Krigens Indflydelse. Dödeligheden i Holsteens Kjöbstæder var i Aaret 1850 i det Hele, f. Ex. ogsaa for Qvindekjön, usædvanlig höi paa Grund af en i det Foregaaende allerede berört, i flere Byer herskende Choleraepidemi. (Efter Tab. Pag. XXXVI oversteg Qvindernes Dödelighedsqvoient i 1850 i Holsteens Kjöbstæder Tiaarets Gjennemsnitsqvoient med 12 pCt.) Denne overordentlige Dödsaarsag maa altsaa ligeledes have udövet sin Indflydelse paa de mandlige 15—20-aarige Individier, der ikke vare i Krigstjeneste, forsaavidtsom de opholdt sig i Kjöbstæderne. Vi mangle Angivelser til at bedömmе, hvor stort Dödsfaldenes Antal af den sidstnævnte Aarsag har været; rimeligviis har det dog ikke været saa betydeligt, at vi ikke med Rette skulde kunne ansee en betydelig Deel af de nævnte Dödsfald for at være frembragt ved Krigsbegivenhederne.

Hvad dernæst det för berörte Overskud i 1851 angaaer, da finde vi, at der i dette Aar kun i Hertugdømmet Slesvig og Hertugdømmet Holsteen döde flere af de vaabenbærende Aldersklasser, end Gjennemsnitstallet beløber sig til, medens der i Kongeriget i de nævnte Aldersklasser viste sig gunstige Dödelighedsforhold. Overskuddene stille sig paa fölgende Maade:

Der döde i 1851 flere end aarlig i Gjennemsnit:

	20—25 Aar	25—30 Aar	30—35 Aar
i Hertugdømmet Slesvig	26 = 15 pCt. . .	59 = 44 pCt. . .	
— Holsteen	20 = 8 — . .	13 = 6 — . .	21 = 12 pCt.

Herved udkommer altsaa et Total-Overskud af 139 Dödsfald, hvoraf største Delen falder paa Hertugdømmet Slesvig, Skuepladsen for Vinterfelttoget i 1850—51. Dette sidste maatte, hvorvel der efter Nytaar 1851 ikke forefaldt nogen Krigsbegivenhed af Betydning, i og for sig forøge de deeltagende Militaires Dödelighed; dertil kommer, at Krigsbegivenhederne i det sidste Qvartal af 1850 meget vel kunde yttre en kjendelig Eftervirkning paa de paagjældende Aldersklassers Mortalitet i 1851. Det bliver herved mere end sandsynligt, at det ovennævnte Overskud af Dödsfald i 1851 har staaet under Krigens Indflydelse. Der kan imidlertid vistnok reises berettiget Tvivl om, hvorvidt hele dette Overskud tør tilskrives Krigen. Følgende to Omstændigheder synes i saa Henseende især at fortjene en nøiere Paaagtning. Hvad Hertugdømmet Slesvig angaaer, da bleve de efter Krigens Ophör til denne Landsdeels Landdistrikter hjempermitterede Soldater stedte under de samme mindre gunstige Dödelighedsforhold, hvorunder hele Landbefolkningens mandlige Deel i dette Aar her befandt sig (efter Tab. Pag. XXXVI stod dens Dödelighed i 1851 6 pCt. over Decenniets Gjennemsnitsdödelighed); for Hertugdømmet Holsteens Vedkommende bör det dernæst erindres, at foruden en lignende forøget Dödelighed i Landdistrikterne (her endog + 10 pCt. for begge Kjön) Tilstedeværelsen af de fremmede (Okkupations-) Tropper maatte give Anledning til usædvanlig talrige Dödsfald i de krigsdygtige Aldersklasser. Under alle Omstændigheder vil det omtalte Overskud af Dödsfald i Mandkjönnet i Alderen fra 20—35 Aar i 1851 ingenlunde berettigede os til at inddrage dette Aar i „Krigsaarenes“ Række.

Forresten fordele de i Aarene 1848—1850 udfundne Overskud sig saaledes over de enkelte Landsdele, som Krigsbegivenhederne maatte lade formode.

Overskuddene i 1848 ere höist ubetydelige i Kongeriget og Hertugdømmet Holsteen, störst i Hertugdømmet Slesvig, hvor der af 30—35-aarige endog döde næsten dobbelt saa mange som Gjennemsnitsantallet.

I 1849 falder næsten hele Overskuddet paa Kongeriget, hvor der derimod i 1850 saagodtsom intet Overskud findes, medens Hertugdømmet Holsteens absolute Overskud i dette Aar endog er større end Hertugdømmet Slesvigs, som følgende Sammenstilling viser:

	Der döde i 1850 flere end i Gjennemsnit		
	20—25 Aar	25—30 Aar	30—35 Aar.
i Hertugdømmet Slesvig . . .	189 = 108 pCt.	38 = 28 pCt.	162 = 109 pCt.
— Holsteen . . .	226 = 95 —	224 = 107 —	39 = 23 —

Det kunde nu være interessant, efter de foregaaende Oplysninger at forsøge at udfinde det omtrentlige Antal Menneskeliv, der i alle 3 Landsdele er gaaet tabt ved Krigens umiddelbare Paa-virkning. Dette vil rettest kunne skee paa den Maade, at Dödsfaldenes Antal i Krigsaarene sammenlignes ikke med det tiaarige Gjennemsnitstal, men med Gjennemsnitstallet for de af Decenniets Aar, som ikke bleve berörte af Krigen (herved udskydes altsaa Aaret 1851) — med Fradrag af Cholera-aaret¹⁾. At det saaledes fremkomne Resultat ikke vil kunne gjøre Krav paa videre Nöiagtighed, er let at forstaae; vi ville i saa Henseende blot erindre om, at efter det Forrige de paagjældende Aldersklasser ligeledes i Dyrtidsaarene vare undergivne en større end almindelig Mortalitet.

Naar vi altsaa antage, at det aarlige Antal Döde i de vaabenbærende Aldersklasser havde været det samme i Krigsaarene, som i de tiloversblevne 5 Aar af Decenniet, da viser følgende Sammenstilling:

I de 3 Landsdele döde:							
i Alderen	1845	1846	1847	1852	1854	Summa	Gjennemsnit
20—35 Aar	2027	2297	2204	2023	2140	10691	2138

¹⁾ Der döde i 1853 i Kjöbenhavn af Cholera alene 353 mandlige Individuer i Alderen fra 20—35 Aar. Af samme Alder og Kjön döde i alle 3 Landsdele tilsammen i Aaret 1853 2628 Individuer, altsaa kun 42 færre end i det første Krigsaar.

at der under denne Forudsætning i Aarene 1848—1850 vilde være døde $3 \times 2138 = 6414$ Individder i Alderen fra 20—35 Aar. Men de Dødes Tal i denne Alder beløber sig til 9202, nemlig i

1848	1849	1850
2670 . . .	3193 . . .	3339.

Föie vi hertil en Sum, som kan antages for at være det omtrentlige Maximum af de Dödsfald, der skyldes Krigens umiddelbare Paavirkning blandt Overskuddet af de 15—20-aarige Döde i 1850, samt af de 20—35-aarige Döde i 1851, vi ville antage henved halvandet Hundrede Dödsfald, da faae vi en samlet Sum af circa 9350. Herefter vilde altsaa Krigen have kostet alle 3 Landsdele $9350 \div 6414$, det er henved tre tusinde Mennesker (naturligviis foruden det Antal Militaire, der omkom i Krigen i en Alder over 35 Aar). I A. D. Cohens Skrift „Krigen i Aarene 1848, 1849, 1850 og de Faldnes Minde“ angives efter paa-lidelige Kilder alene den danske Hærs Tab paa Kamppladsen og i Lazaretherne til 3786 Menneskeliv. For at forebygge Misforstaaelse maa imidlertid bemærkes, at af de ifølge Cohens Angivelse ved Krigen Omkomne en betydelig Deel ogsaa vilde være död, om ingen Krig havde fundet Sted, medens det oven-anførte Antal af omtrent 3000 ved Krigen frembragte Dödsfald kun indbefatter dem, der indtraf under Krigsaarene udover det almindelige Antal Dödsfald blandt Mænd i de vaabenbærende Aldersklasser. Alligevel har, som sagt, dette Resultat intet Krav paa Korrekthed; men Beregningen er formentlig ikke uden Interesse, fordi den viser, hvorledes det er muligt efter almindelige statistiske Optegnelser ad en Omvei tilnærmelsesviis at bestemme visse Forstyrrelsens absolute Virkning, uden at selve Forstyrrelserne gaae ind under Statistikens Omraade. —

Vi komme nu til at undersøge, hvorledes de under Krigens Indflydelse forandrede Dödstal i de vaabenbærende Aldersklasser have forandret disses „Dödelighed“ i snævrere Forstand.

At de absolute Dödstal ved at sættes i Proportion til de Levendes Antal i de samme Aldersklasser ventelig ville vise sig i et forandret Forhold baade indbyrdes og til Gjennemsnitstallene, bliver allerede tydeligt ved Betragtningen af følgende Tal:

Der levede i alle 3 Landsdele efter Folketællingen

	15—20 aarige	20—25-aarige	25—30-aarige	30—35-aarige
i 1845	103808	101209	90595	71328
i 1855	115779	99813	92445	90222

Der levede altsaa ikke blot ikke lige Mange i de samme Aldersklasser ved Begyndelsen og ved Slutningen af den tiaarige Periode — fölgelig heller ikke i ethvert af de mellemliggende Aar —, men Afstanden imellem de Levendes Antal i de nærmest paa hinanden fölgende Aldersklasser var i begge de angivne Tidspunkter endog temmelig forskjellig. Saaledes levede i 1845 kun henved 3 pCt. flere 15—20- end 20—25-aarige, derimod henved 30 pCt. flere 25—30- end 30—35-aarige. I 1855, da hver af de Overlevende fra 1845 er skredet to 5-aarige Aldersklasser frem, gjenfinde vi et lignende Forhold imellem Antallet af de 25—30- og 30—35-aarige Levende som det, der i 1845 viste sig imellem de 15—20- og 20—25-aarige, medens i 1855 Medlemmerne af Aldersklassen 15—20 Aar i Antal atter næsten staae ligesaa höit over den paafölgende Alder, som i 1845 de 25—30-aarige stode over de 30—35-aarige.

En lignende Uoverensstemmelse træder os imöde ved Sammenligningen imellem de Levendes Antal i hver Aldersklasse i de enkelte Landsdele¹⁾.

¹⁾ Grunden til disse paafaldende Forskjelligheder imellem de Levendes Antal i nærstaaende Aldersklasser kan vel tildeels söges i de forskjellige Dödelighedsforhold, hvorunder de i forskjellig Alder Levende have befundet sig i foregaaende Livsperioder, (saaledes kunne visse Sygdomme, der i en kort Tid grasserede med særdeles Hæftighed og Udbredning, have bortrevet en stor Mængde Levende af en bestemt Alder, medens Ældre og senere Födtte tildeels undgik deres Ind-

Levende i	Aar.	15—20-aarige.	20—25-aarige.	25—30-aarige.	30—35-aarige.
Kongeriget Danmark . {	1845	64334	64058	56961	44566
	1855	69734	60847	58129	56734
Hertugdømmet Slesvig {	1845	16808	15519	14570	11466
	1855	19390	16746	15152	14575
Hertugdømmet Holsteen {	1845	22666	21632	19064	15296
	1855	26655	22220	19164	18913

Dette forskjellige Antal Levende i hver af de fire Aldersklasser giver selvfølgelig de absolute Dödstal en forskjellig Betydning. Denne vil kun kunne udjævnnes ved Beregningen af aarlige Dödelighedsquotienter, som da atter ville blive at sammenligne med Aldersklassernes tiaarige Dödelighedsquotienter, der findes givne paa Mortalitetstavlen Pag. VI.

Det bliver altsaa nödvendigt for os at vide, hvor mange 15—20-, 20—25-aarige o. s. v. der levede i 1848—1850. Herom findes ingen direkte Oplysninger i Folketællingerne; ikke engang den i 1850 i Kongeriget foretagne Folketælling vil kunne benyttes som Stöttepunkt, da Unöiagtigheden ved den netop ligger i en urigtig Angivelse af de Levendes Antal i de vaabendygtige Aldersklasser.

For nu ved Beregning at finde det sögte Antal Levende i de paagældende Aar, have vi be-
tjent os af en Methode, som, uden at frembyde nogen Vanskelighed i Udförelsen, lover nogenlunde korrekte Resultater. Den grunder sig paa följende Betragtning:

Det Antal Mennesker, som i et givet Aars Begyndelse lever i en bestemt Aldersklasse, vil i det paafölgende Aars Begyndelse være bleven formindsket 1) med dem, der imidlertid ere afgaaede ved Döden, 2) med dem, der i Aarets Löb ere gaaede over i den næste Aldersklasse. Det vil derimod være bleven foröget med et Antal Levende, som, ved at blive et Aar ældre, fra den foregaaende Aldersklasse er gaaet over i denne. Eetaarige Aldersklasser ville saaledes inden et Aars Forløb heelt gaae over i den næstpaafölgende Klasse, dog ikke i deres fulde Antal, men med Fradrag af de i Aarets Löb Döde.

I det foreliggende Tilfælde, hvor vi have 5-aarige Aldersklasser, ville altsaa alle Overlevende efter de paa et givet Tidspunkt i en bestemt Aldersklasse Levende efter 5 Aar være gaaede over i den paafölgende Aldersklasse. Forudsat at der leve lige Mange i hvert Livsaar, forsvinder med hvert Aar $\frac{1}{5}$ af de oprindelig i Aldersklassen Levende i den næste Aldersklasse, dog med stadigt Fradrag af de Udgaendes Andeel i Aldersklassens Döde for hvert Aar — vi sætte $\frac{1}{5}$ af dem. Hvert Aar erstattes

flydelse, jvf. Med. Selsk. Skr. N. R. I, Pag. 152 og 153) men den ligger aabenbart fornemmelig i Födslernes forskjellige Antal i de Perioder, hvorfra de paagældende Aldersklassers Liv daterer sig. Saaledes vare de 15—35-aarige Mænd, der levede i 1845, de Tiloversblevne af de Födde af Mandkjön i Aarene 1810—1829. Men de mandlige Födslers Antal f. Ex. i Kongeriget var

1810—1814.	1815—1819.	1820—1824.	1825—1829.
80844	92431	97014	96269,

hvilke Tal i deres gjensidige Forhold stemme nogenlunde med de ovenfor anförte Tal af de i Kongeriget i 1845 levende Mænd i Aldersklasserne 30—35, 25—30, 20—25, 15—20 Aar.

Tabet ved de paa samme Maade fra den foregaaende Aldersklasse Tilkomne, indtil efter 5 Aars Forløb den givne Aldersklasse kun indbefatter de Overlevende af dem, der for fem Aar siden befandt sig i den foregaaende Aldersklasse. Regningen begynder da forfra for det næste Qvinquennium.

Vi skulle som Exempel anføre Udregningen af de levende 20--25-aariges Antal i alle 3 Landsdele i Aaret 1846.

Efter Folketællingen levede i 1845 Mænd fra 20—25 Aar	101209
Samme Aar døde i samme Aldersklasse	819
Til næste Aldersklasse overgik $101209 \times \frac{1}{5} \div 819 \times \frac{1}{5} = 20242 \div 164 . = 20078$	
Udgaade af Aldersklassen . . .	20897
Rest . . .	80312
Tilkomne fra forrige Aldersklasse:	
$\frac{1}{5}$ af de 1845 levende 15—20-aarige (103808)	= 20761
$\div \frac{1}{5}$ af de 1845 døde — — (642)	= 128
	20633
Levende 20—25-aarige i 1846 . . .	100945

Den Forudsætning, at der leve lige Mange i ethvert af Aldersklassens 5 Aar, er naturligviis inkorrekt, ligesom den Antagelse er unöiagtig, at de aarlige Dödsfald i hver Aldersklasse skulde være ligelig fordelte over denne. Den förste Feil udjævnes imidlertid af sig selv hvert 5te Aar ved alle Overlevendes Overgang i næste Aldersklasse. For at undgaae den ved den anden Forudsætning opstaaede Feil i Beregningen synes det at være rigtigst, at lade den aarlig af hver Aldersklasse udgaaende $\frac{1}{5}$ fortlöbende aftage efter den for Aldersklassen beregnede tiaarige Dödelighedsqotient. Herved betrygges ialfald indtil en vis Grad det endelige Facits Paalidelighed.

For at prøve nærværende Beregningsmaades Rigtighed have vi gennemfört den for hele Decenniet og sammenlignet det beregnede Antal Levende med det ved Folketællingen 1855 fundne.

De 5—10-aarige saavel som de 10—15-aarige maatte selvforstaaelig drages ind i Beregningen for at finde de aarlig Levende i Alderen 15—20 Aar.

Som man med Sikkerhed kunde vente, stemte det beregnede Antal Levende i 1855 ikke nöie med Folketællingens Resultat.

Levende i alle 3 Landsdele i 1855:	15—20-aarige	20—25-aarige	25—30-aarige	30—35-aarige	Tilsammen
beregnet	109462	103604	96811	88840	398717
talt	115779	99813	92445	90222	398259
Forskjel	$\div 6317 . . . . .$	$+ 3791 . . . . .$	$+ 4366 . . . . .$	$\div 1382 . . . . .$	$+ 458$

Afvigelsen imellem Tællingens og Beregningens Resultater er herefter, naar man betragter alle 4 Aldersklasser under Eet, saa ubetydelig, at man maa blive fristet til at skrive de större Afvigelser for de enkelte Aldersklassers Vedkommende paa de Unöiagtigheders Regning, der som bekjendt altid ere forbundne med endog de omhyggeligst udförte Folketællinger.

Vi have nu tilladt os at indsætte de ved Tællingen fundne Tal i de beregnedes Sted og derefter ved en ligefrem Proportionsregning udjævnet Afvigelserne i hvert af Decenniets Aar.

Idet vi ved Hjælp af disse Tal paa sædvanlig Maade have beregnet Dødelighedsquotienterne, er nedenstaaende Tabel fremkommet, hvori de Levendes Antal er udtrykt ved runde Tal.

Alle 3 Landsdele tilsammen.

	15—20 Aar.			20—25 Aar.			25—30 Aar.			30—35 Aar.		
	Levende.	Døde.	Dødeligheds- Quotient.	Levende.	Døde.	Dødeligheds- Quotient.	Levende.	Døde.	Dødeligheds- Quotient.	Levende.	Døde.	Dødeligheds- Quotient.
Decenniet . .			58			95			87			92
1845	103800	642	62	101200	819	81	90600	645	71	71300	563	79
1846	104400	657	63	100600	927	92	91000	710	78	74900	660	88
1847	105700	686	65	100300	840	84	91300	679	74	77900	685	88
1848	107400	575	54	100300	976	97	91600	860	94	80500	834	104
1849	109500	559	51	100200	1375	137	91700	995	109	82600	823	100
1850	111400	670	60	100200	1361	136	91800	1069	116	84300	909	108
1851	113000	637	56	100200	885	88	91800	846	92	85700	701	82
1852	114100	650	57	100100	703	70	91900	662	72	87100	658	76
1853	115000	652	57	100000	890	89	92100	828	90	88300	910	103
1854	115500	635	55	99900	761	76	92300	686	74	89200	693	78
1855	115800			99800			92400			90200		

Udregne vi Overskuddene i Procenter, da have vi

i 1848

i Aldersklassen 20—25 Aar et Overskud af	2 pCt.
— 25—30 — — —	8 —
— 30—35 — — —	13 —

i 1849

i Aldersklassen 20—25 Aar et Overskud af	44 pCt.
— 25—30 — — —	25 —
— 30—35 — — —	9 —

i 1850

i Aldersklassen 15—20 Aar et Overskud af	3 pCt.
— 20—25 — — —	43 —
— 25—30 — — —	33 —
— 30—35 — — —	17 —

I det Hele stemme disse Overskud paafaldende godt overeens med dem, som bleve fundne ved Sammenligningen imellem de tilsvarende absolute Antal af Dødsfald i Krigsaarene og Gjennemsnittallene af de i Decenniet aarlig Døde. De forholdsviis største Afvigelser falde, som man seer, paa Aaret 1850, og træffe især den yngste og den ældste af de vaabenbærende Aldersklasser, hvis Overskud efter nærværende Fremgangsmaade begge ere aftagne.

Aaret 1851 viser ligeledes efter denne Fremstillingsmaade et ringe Overskud i Aldersklassen 25—30 Aar; i Alderen 15—20 Aar derimod intet.

Hvad de enkelte Landsdele angaaer, da kan der naturligviis ikke være Tale om for deres Vedkommende at beregne de vaabenbærende Aldersklassers „Dödelighedsquotienter“ (i egentlig Forstand) i Krigsaarene; thi det var ikke af hver Landsdels mandlige Beboere i den vaabendygtige Alder at det för angivne Antal döde. Da det imidlertid ikke er uden Interesse at erfare, hvorledes det i Krigsaarene döde unge Mandskabs Antal forholdt sig til de i hver Landsdeel i samme Alder Levende, have vi beregnet nedenstaaende Tabeller fuldkommen i Overensstemmelse med ovenstaaende.

(Man erindrer, at ved de tiaarige Dödelighedsquotienters Beregning de ved Krigen Omkomne ligeledes ere blevne betragtede som tilhörende den Landsdeel, hvori de döde.)

Kongeriget.																
	15—20 Aar.				20—25 Aar.				25—30 Aar.				30—35 Aar.			
	Levende.	Döde.	Dödeligheds- Qvot.	Over- skud i pCt.	Levende.	Döde.	Dödeligheds- Qvot.	Over- skud i pCt.	Levende.	Döde.	Dödeligheds- Qvot.	Over- skud i pCt.	Levende.	Döde.	Dödeligheds- Qvot.	Over- skud i pCt.
Decenniet .			52				87				79				84	
1848	65500	315	48	„	62700	560	89	+ 2	57700	475	80	+ 1	50600	377	75	„
1849	66500	324	49	„	62500	917	147	+ 69	57800	615	106	+ 34	52100	523	100	+ 19
1850 ¹⁾	67600	308	46	„	62300	553	86	„	57800	463	80	+ 1	55200	391	73	„
Hertugdømmet Slesvig.																
Decenniet .			64				108				91				114	
1848	17800	123	69	+ 8	15900	183	115	+ 6	14800	147	99	+ 9	13000	289	222	+ 95
1849	18200	105	58	„	16000	224	140	+ 30	14800	165	111	+ 22	13200	101	77	„
1850	18500	108	58	„	16100	364	226	+ 109	14800	173	117	+ 29	13500	310	230	+ 102
Hertugdømmet Holsteen.																
Decenniet .			71				108				109				99	
1848	24100	137	57	„	21700	233	107	„	19100	238	125	+ 15	16900	168	99	„
1849	24800	130	52	„	21700	234	108	„	19100	215	113	+ 4	17300	199	115	+ 16
1850	25300	254	100	+ 41	21700	464	213	+ 97	19200	433	226	+ 107	17600	208	118	+ 19

Overskuddene fordele sig over de enkelte Landsdele paa samme Maade her, som det var Tilfældet efter Beregningen paa Grundlag af de absolute Dödstal. At deres procentiske Störrelse

¹⁾ Korrekt udtrykt er Antallet af de efter nærværende Beregning i 1850 levende Individuer af Mandkjön i Alderen fra 15—35 Aar . . . . . 240552; ifölge den i samme Aar foretagne Folketælling var Antallet af de levende Mænd i samme Alder derimod kun . 229614.

Herefter skulde der altsaa i 1850 have levet . . . . . 10938 flere Mænd i de nævnte Aldersklasser end Tællingen udviste; udelades Aldersklassen 15—20 Aar, bliver Forskjellen 7327 Individuer. Begge disse Tal, men især det sidste, bekræfte saaledes Resultatet af den i Indl. t. Stat. Tabv. N. R. I. foretagne Undersögelse om den anförte Folketællings Nöiagtighed, som slutter med de Ord: „Der er saaledes vistnok Grund til at antage, at circa 8000 Soldater ere forblevne utalte“.

ikke viser sig væsentlig afvigende fra den forhen brugte Beregningsmaades Resultater i saa Henseende, derom kan man overbevise sig ved at sammenligne de ovenstaaende Tal for 1850 med den Udregning for samme Aar, som findes ovenfor Pag. LXVII. (Kun vise i Aldersklassen 30—35 Aar Dødelighedsquotienternes Overskud sig noget mindre end Overskuddene, beregnede efter det absolute Antal Døde, medens paa den anden Side de 7 Dødsfald over Gjennemsnitstallet, der indtraf blandt de 15—20-aarige i Slesvig i 1848, paa Grund af Gjennemsnitsquotientens ringe Størrelse i denne Aldersklasse have været i Stand til her at frembringe et Overskud af 8 pCt.).

De største Overskud findes i Hertugdømmet Slesvig i 1850 i Aldersklassen 20—25 Aar, dernæst i Hertugdømmet Holsteen i samme Aar blandt de 25—30-aarige. Overskuddet i Klassen 20—25 Aar i Kongeriget i 1849 (samme Aars største Overskud) er først det sjette i Rækken, naar alle Overskuddene ordnes efter Størrelsen.

Af de før omtalte tvivlsomme Overskud fremtræder den forøgede Dødelighed blandt de 15—20-aarige i Hertugdømmet Holsteen i 1850 her omtrent i samme Størrelse, som den gjorde efter den forrige Beregningsmaade.

Overskuddene i 1851 i Hertugdømmet Slesvig og i Hertugdømmet Holsteen ere, beregnede efter Dødelighedsquotienterne, følgende:

Hertugdømmet Slesvig.												
	20—25 Aar.				25—30 Aar.				30—35 Aar.			
	Levende.	Døde.	Dødeligheds- quotient.	Overskud i pCt.	Levende.	Døde.	Dødeligheds- quotient.	Overskud i pCt.	Levende.	Døde.	Dødeligheds- quotient.	Overskud i pCt.
Decenniet			108				91				114	
1851	16100	201	125	+ 16	14800	194	131	+ 44	13600	122	90	"
Hertugdømmet Holsteen.												
Decenniet			108				109				99	
1851	21800	258	118	+ 9	19100	222	116	+ 6	17900	190	106	+ 7

— altsaa, med Undtagelse af Aldersklassen 30—35 Aar i Holsteen, saagodtsom uforandrede.

Foretage vi sluttelig ved Hjælp af Dødelighedsquotienterne, saaledes som det ovenfor er blevet udført ved Hjælp af de absolute Dødstal, en Sammenligning imellem Dødeligheden i Krigsaarene og den i Decenniets øvrige Aar ÷ Aaret 1851 og Choleraaaret, da finde vi, naar vi holde os alene til Aldersklasserne 20—35 Aar:

at der i Krigsaarene i aarligt Gjennemsnit i alle 3 Landsdele levede 20—35-aarige Mænd . 274400,
 at der i samme Alder i Krigsaarene døde i aarligt Gjennemsnit 3067,
 o: 112 af 10000 Levende;
 at der derimod i Aarene 1845, 1846, 1847, 1852 og 1854 i Alderen 20—35 Aar levede i aarligt
 Gjennemsnit: 271900
 med et aarligt Gjennemsnitstal af . . . . . 2138 Dødsfald,
 o: 79 paa 10000 Levende.

Disse Aldersklassers Dödelighedsquotient stod altsaa i Krigsaarene 42 pCt. höiere end i de övrige nævnte Aar. —

Medens vi forhen have søgt at tilbagevise den Antagelse, at Dödeligheden i den Deel af Befolkningen, der ikke tilhørte Militairet, skulde have modtaget nogen kjendelig selvstændig Paavirkning af Krigen („Krigens indirekte Indflydelse paa Mortaliteten“), vil det derimod ikke kunne omtvistet, at der under Krigen ved de Militaires forhøiede Dödelighed tillige maa have fundet en Stigen Sted i hele Befolkningens Mortalitet. Denne Stigen henhører aabenbart under Krigens direkte Indflydelse; i Modsætning til den direkte, umiddelbare Indflydelse (paa Militairets Dödelighedsforhold), troe vi passende at kunne betegne den nysberörte som Krigens direkte middelbare Indvirkning paa Mortaliteten.

Det er den, hvis Störrelse det staaer tilbage at komme til Kundskab om.

Som en umiddelbar Følge af, at saagodtsom alle ved Krigen Omkomne bleve begravede og optegnede som döde i Kjöbstæderne, vil det være Byernes mandlige Befolkning, hvis Dödelighed vil vise sig nærmest og væsentligst forhøiet ved Krigens Indflydelse. Den herved opstaaende Tilvæxts Störrelse vil naturligviis være afhængig af det numeriske Forhold imellem de af Krigen afhængige og de af samme uafhængige Dödsfald i Byerne, og derfor indtil en vis Grad være betinget af Kjöbstadbefolkningens Störrelse. Tilvæksten vil dernæst fortsætte sig igjennem Dödeligheden blandt alle de Afdelinger i Befolkningen, hvoraf Byernes mandlige Befolkning danner en Underafdeling, d. v. s. hele Kjöbstadbefolkningen, de enkelte og de samlede Landsdeles mandlige — og samlede Befolkning. Jo større Antallet af de Krigen utedkommende Dödsfald bliver i de saaledes voxende Summer — og vi betragte jo hele Landbefolkningen samt Kjöbstædernes qvindelige Befolkning som upaavirket af Krigen — desto mindre vil forholdsviis den Tilvæxt i Dödeligheden blive, som er en Følge af de i Summerne indeholdte, ved Krigen frembragte Dödsfald. Paa samme Maade vil Dödeligheden i hvert Krigsjaar vise sig stærkest forhøiet i den eller de Landsdele, hvor efter den foregaaende Deel af Undersøgelsen Krigens direkte, umiddelbare Indflydelse paa Dödeligheden er fremtraadt med den største Intensitet, svagere derimod i alle 3 Landsdele i Forening.

Som Undersøgelsesmateriale foreligge nærmest de aarlige Dödelighedsquotienter samt de ti-aarige Qvotienter, som findes paa Tabellerne Pag. XXXV—XXXVII; thi ved Beregningen af dem begge er, som alt berört, taget Hensyn til alle paa hvert Sted aarligt indtrufne Dödsfald.

Vi hidsætte, for Anskuighedens Skyld, de omtalte Dödelighedsquotienter.

Kongeriget.												
	Kjöbenhavn.			De övrige Kjöbstæder.			Landdistrikter.			Tilsammen.		
	Mandk.	Qvindek.	Begge Kjon.	Mandk.	Qvindek.	Begge Kjon.	Mandk.	Qvindek.	Begge Kjon.	Mandk.	Qvindek.	Begge Kjon.
Decenniet	332	292	312	242	210	226	214	202	208	229	212	220
1848	292	246	268	241	214	227	226	214	220	234	217	225
1849	313	295	304	314	232	273	233	218	225	250	227	238
1850	301	231	265	227	195	211	204	194	199	216	198	207

Hertugdømmet Slesvig.									
	Kjøbstæder.			Landdistrikter og Flækker.			Tilsammen.		
	Mandk.	Qvindek.	Begge Kjøn.	Mandk.	Qvindek.	Begge Kjøn.	Mandk.	Qvindek.	Begge Kjøn.
Decenniet	258	227	242	219	211	215	226	214	220
1848	320	239	279	236	221	228	250	224	237
1849	292	242	267	220	220	220	232	223	228
1850	349	217	283	215	200	207	238	203	220

Hertugdømmet Holsteen.									
	Mandk.	Qvindek.	Begge Kjøn.	Mandk.	Qvindek.	Begge Kjøn.	Mandk.	Qvindek.	Begge Kjøn.
1848	268	244	256	233	219	226	240	224	232
1849	268	226	247	228	220	224	235	221	228
1850	422	268	346	224	216	220	263	226	245

Alle 3 Landsdele.												
	Kjøbstæderne med Kjøbenhavn.			Kjøbstæderne uden Kjøbenhavn.			Landdistrikter og Flækker.			Tilsammen. (Med Kjøbenhavn.)		
	Mandk.	Qvindek.	Begge Kjøn.	Mandk.	Qvindek.	Begge Kjøn.	Mandk.	Qvindek.	Begge Kjøn.	Mandk.	Qvindek.	Begge Kjøn.
Decenniet	278	243	260	256	222	239	219	208	213	231	215	223
1848	273	233	253	265	228	246	229	216	223	238	220	229
1849	301	251	276	296	232	264	229	219	224	244	225	234
1850	307	224	265	310	221	266	210	200	205	230	205	217

I 1848, hvor det ved Krigen frembragte Overskud af Dödsfald vel er mindre end i de andre Krigsaar, men saagodtsom udelukkende hviler paa een Landsdeel, Hertugdømmet Slesvig, findes Dödelighedsqvoienten for hele Mandkjönnet, i denne Landsdeels Kjøbstæder, derved bragt op til 24 pCt. over Gjennemsniqsvoienten. Hvorvel nu baade den qvindelige Bybefolknings og den mandlige Landbefolknings Dödelighedsqvoienter (skjönt i og for sig temmelig höie, nemlig resp. 5 og 8 pCt. over Gjennemsnitstallet) staae meget under Mændenes i Kjøbstæderne, er dog Krigen's Indflydelse endnu ret synlig i Qvoienterne saavel for de samlede Kjön i Hertugdømmets Kjøbstæder (+ 15 pCt.) som og for hele Landsdelens mandlige Indvaanere (+ 11 pCt.). At dette Overskud er lavere end hiint, endskjönt Mændenes Dödelighed i Landdistrikterne staaer höiere over den tiaarige Gjennemsniqs dödelighed end Qvindernes i Kjøbstæderne, beroer selvfølgelig paa Landbefolkningens store numeriske Overvægt over Kjøbstadbeoerne¹⁾. Endelig staaer dette Aars Qvoient for hele Hertugdømmets samlede Kjön endnu 3 pCt. höiere end den for hele Qvindekjönnet — over deres resp. tiaarige Gjennemsniqsvoienter.

¹⁾ Efter Stat. Tabv. Bd. XII 2den Afdl., Indl. Pag. XXI ff., levede i 1855 af hvert 1000 Mennesker af begge Kjön
i Kongeriget . . . . . 781 paa Landet . . . . . 219 i Kjøbstæderne
i Hertugd. Slesvig . . 821 — og i Flækkerne . . 179 —
i — Holsteen . . 796 — — — . . 204 —
i alle 3 Landsdele . . 792 — — — . . 208 —

Men hermed ophøre ogsaa Sporene af Krigens Indflydelse i dette Aar. Qvotienterne for Mandkjønnet og de samlede Kjøn i de 3 Landsdeles Kjøbstæder staae — nærmest paa Grund af Hovedstadens selvstændige og afvigende Dødelighedsforhold — under Decenniets Gjennemsnitsqvotienter; i Kjøbstæderne, med Fradrag af Kjøbenhavn, staaer Mandkjønnet Dødelighed næsten ikke høiere over Qvindkjønnet end det er Tilfældet i de samlede Landdistrikter; Slutningsqvotienterne endelig, skjönt større end de tilsvarende Gjennemsnitsqvotienter, vilde ikke ved deres Størrelse være istand til at vække Formodning om Tilstedeværelsen af en overordentlig Dødsarsag i dette Aar.

I 1849 og endnu mere i 1850 lader, som nedenstaaende Oversigt viser, Krigens Indflydelse sig forfølge med større Sikkerhed og igjennem flere Rubriker end i 1848.

Hvormange pCt. ere Krigsaarenes Dødelighedsqvotienter høiere eller lavere end Decenniets? i

Kongeriget.												
	Kjøbenhavn.			De øvrige Kjøbstæder.			Landdistrikter.			Tilsammen.		
	Mandk.	Qvindek.	Begge Kjøn.	Mandk.	Qvindek.	Begge Kjøn.	Mandk.	Qvindek.	Begge Kjøn.	Mandk.	Qvindek.	Begge Kjøn.
1848	÷ 12	÷ 16	÷ 14	0	+ 2	0	+ 6	+ 6	+ 6	+ 2	+ 2	+ 2
1849	÷ 6	+ 1	÷ 3	+ 30	+ 10	+ 21	+ 9	+ 8	+ 8	+ 9	+ 7	+ 8
1850	÷ 9	÷ 21	÷ 15	÷ 6	÷ 7	÷ 7	÷ 5	÷ 4	÷ 4	÷ 6	÷ 7	÷ 6
Hertugdømmet Slesvig.												
	Kjøbstæderne.			Landdistrikter og Flækker.			Tilsammen.					
	Mandk.	Qvindek.	Begge Kjøn.	Mandk.	Qvindek.	Begge Kjøn.	Mandk.	Qvindek.	Begge Kjøn.			
1848	+ 24	+ 5	+ 15	+ 8	+ 5	+ 6	+ 11	+ 5	+ 8			
1849	+ 13	+ 7	+ 10	0	+ 4	+ 2	+ 3	+ 4	+ 4			
1850	+ 35	÷ 4	+ 16	÷ 2	÷ 5	÷ 4	+ 5	÷ 5	0			
Hertugdømmet Holsteen.												
1848	÷ 4	+ 2	÷ 1	+ 1	÷ 1	0	0	0	0			
1849	÷ 4	÷ 5	÷ 5	÷ 1	0	÷ 1	÷ 2	÷ 1	÷ 2			
1850	+ 51	+ 12	+ 34	÷ 3	÷ 2	÷ 3	+ 10	+ 1	+ 6			
Alle 3 Landsdele.												
	Kjøbstæderne med Kjøbenhavn.			Kjøbstæderne uden Kjøbenhavn.			Landdistrikter og Flækker.			Tilsammen. (Med Kjøbenhavn.)		
	Mandk.	Qvindek.	Begge Kjøn.	Mandk.	Qvindek.	Begge Kjøn.	Mandk.	Qvindek.	Begge Kjøn.	Mandk.	Qvindek.	Begge Kjøn.
1848	÷ 2	÷ 4	÷ 3	+ 4	+ 3	+ 3	+ 5	+ 4	+ 4	+ 3	+ 2	+ 3
1849	+ 8	+ 3	+ 6	+ 16	+ 5	+ 10	+ 5	+ 5	+ 5	+ 6	+ 5	+ 5
1850	+ 10	÷ 8	+ 2	+ 21	0	+ 11	÷ 4	÷ 4	÷ 4	0	÷ 5	÷ 3

Især vise Tallene for de samlede Kjøbstæder, baade med og uden Kjöbenhavn, et særdeles stort Overskud af Mandkjönnets Dödelighedsqvotienter over Qvindekjönnets. Men ogsaa i disse Aar fremtræder Landdistrikternes nivellerende Indflydelse saa stærkt, at Qvotienterne for de samlede Kjön i alle 3 Landsdele under Eet saagodtsom aldeles betinges af Landdistrikternes Dödelighed, og det endskjönt i 1850 det samlede Mandkjöns Qvotient er 5 pCt. höiere end hele den qvindelige Befolknings.—

En anden Maade, hvorpaa vi kunne faae Kundskab om Krigens Indflydelse paa Dödelighedsforholdene i videre Udstrækning, er den, at vi sammenligne Forholdet imellem Mandkjönnets og Qvindekjönnets Dödelighed i Decenniet med de samme Forhold i Krigsaarene. Om end nemlig den Antagelse ikke er aldeles korrekt, at der under almindelige Omstændigheder eksisterer et konstant indbyrdes Forhold imellem begge Kjöns Dödelighed i een og samme Deel af Befolkningen, saa tör det dog med Rimelighed forudsættes, at det ved Krigen frembragte Overskud af Dödsfald har paavirket hele Mandkjönnets Mortalitet saameget, at der vil vise sig en större end almindelig Overvægt paa dette Kjöns Side tiltrods for tilfældige, ugunstige Dödelighedsforhold blandt Qvinderne.

Til at prøve denne Antagelses Rigtighed, kunne vi foreløbig betjene os af de nys benyttede Dödelighedsqvotienter, idet vi undersøge:

Med hvor mange pCt. overstige Qvotienterne for Mandkjön de tilsvarende for Qvindekjön ?

	Kongeriget.				Hertugd. Slesvig.			Hertugd. Holsteen.			Alle 3 Landsdele.			
	Kjöbenhavn.	De övrige Kjöbstæder.	Landdistrikter.	Tilsammen.	Kjöbstæder.	Landdistrikter og Flækker.	Tilsammen.	Kjöbstæder.	Landdistrikter og Flækker.	Tilsammen.	Kjöbstæderne med Kjöbenhavn.	Kjöbstæderne uden Kjöbenhavn.	Landdistrikter og Flækker.	Tilsammen. (Med Kbhvn.)
Decenniet .	14	15	6	8	14	4	6	17	4	7	14	15	5	7
1848	19	13	6	8	34	7	12	10	6	7	17	16	6	8
1849	6	35	7	10	21	0	4	19	4	6	20	28	5	8
1850	30	16	5	9	61	7	17	57	4	16	37	40	5	12

Vi see, at Formodningen har været grundet, om end Overskudstallene efter denne Beregningsmethode ikke kunne blive af betydelig Störrelse. I 1848 er Krigens Virkning kjendelig i Forholdet mellem begge Kjöns Dödelighed i hele Hertugdömmet Slesvig og i alle 3 Landsdeles Kjöbstæder. Paa sidste Sted er Virkningen (især naar Kjöbenhavn fraregnes) endnu langt tydeligere i 1849, hvorvel den ligeledes i dette Aar taber sig i det endelige Forholdstal. I 1850 sees Krigens Indflydelse meget klart udpræget i det Forhold, hvori Mortaliteten blandt hele den mandlige Befolkning staaer til hele den qvindelige Befolknings. Herved tör det forresten ikke lades upaaagtet, at dette Aars eiendommelige Dödelighedsforhold i Hovedstaden, der dog sikkert tör ansees for saagodtsom upaavirkede af Krigen, i ikke ringe Grad have bidraget til dette endelige Resultat.

Stöttede herpaa ville vi nu vælge en Fremstillingsmaade af de samme Forhold, hvorved Forskjellen imellem begge Kjöns Mortalitet træder skarpere frem. Vi ville sammenligne det absolute Antal Döde af Mandkjön med de absolute Dödstal for Qvindekjön og undersøge, hvormange Dödsfald af Mandkjön der paa hvert Sted kommer paa 1000 af Qvindekjön. Vi ville tillige i samme Öiemed tilføie tvende nye Rubrikker, een for Krigsaarene under Eet, en anden for Decenniets övrige Aar som en Heelhed.

For hvert 1000 af Qvindekjøn døde af Mandkjøn i

	Kongeriget.				Hertugd. Slesvig.			Hertugd. Holsteen.			Alle 3 Landsdele.			
	Kjøbenhavn.	De øvrige Kjøbstæder.	Landsdistrikter.	Tilsammen.	Kjøbstæder.	Landsdistrikter og Flækker.	Tilsammen.	Kjøbstæder.	Landsdistrikter og Flækker.	Tilsammen.	Kjøbstæderne med Kjøbenhavn.	Kjøbstæderne uden Kjøbenhavn.	Landsdistrikter og Flækker.	Tilsammen. (Med Kjøbn.)
Decenniet .	1070	1137	1039	1055	1134	1028	1047	1191	1061	1088	1124	1154	1042	1061 ¹⁾
1848—1850	1113	1223	1043	1072	1369	1035	1096	1328	1060	1117	1230	1287	1045	1086
Decenniet 1846—1850	1055	1102	1038 ²⁾	1048	1033	1024	1026	1132	1061	1076	1082	1097	1041	1050
1848	1127	1124	1040	1059	1320	1056	1103	1123	1078	1088	1153	1164	1051	1073
1849	1004	1357	1053	1082	1200	991	1029	1208	1052	1083	1184	1281	1042	1074
1850	1237	1173	1035	1073	1606	1061	1160	1608	1052	1180	1360	1414	1043	1113

¹⁾ Der fødtes derimod for hvert 1000 af Qvindekjøn (jfr. Indl. 1ste D.) i Kongeriget 1057, i Hertugdømmet Slesvig 1066, i Hertugdømmet Holsteen 1067, i alle 3 Landsdele tilsammen 1060 af Mandkjøn.

Om Uoverensstemmelsen imellem det efter Fødsels- og Dødsforholdene formodede — og det ved Tællingen 1855 fundne Antal Levende af begge Kjøn har der alt været Tale ved Betragtningen af Befolkningsforholdene i 1855, (Stat. Tabv. N. R., Bd. XII, 2den Afdl. Indl. Pag. II). Vi tilføie nedenstaaende Tal, som paa en letanskuelig Maade vise, (ligesom det igjennem en mere detailleret Betragtning er skeet p. a. St.), at Uoverensstemmelsen for de samlede 3 Landsdeles Vedkommende fortrinvis beroer paa Forholdet imellem de Levende af begge Kjøn i Hertugdømmet Holsteen, som synes især at være bleven forandret ved talrige Udvandringer.

For hvert 1000 af Mandkjøn levede af Qvindekjøn:

	Kongeriget.	Hertugd. Slesvig.	Hertugd. Holsteen.	Alle 3 Landsdele.
Efter Tællingen i 1845	1023	1019	984	1014
— — — — — 1855	1022	1000	984	1010

Det vil her tillige være Stedet til at berøre nogle Iagttagelser, som man troer at have gjort, angaaende Krigens Sammenhæng med Fødselsforholdene.

Man mener for det Første at have bemærket, at den Tidsperiode, som følger kort efter en Krig, i vedkommende Land skulde være betegnet ved en betydelig Forøgelse af Fødslernes Antal.

Det er i saa Henseende vist, at de tre sidste Aar i Decenniet 1845—1854 i hver Landsdeel have været forholdsvis rige paa Fødsler. Rigest var Aaret 1852, som efter Stat. Tabv. N. R., Bd. XVII., Indl. 1ste D. Pag. XXVI, i intet andet Land udmærkede sig ved et usædvanligt stort Antal Fødsler, men som i Sammenligning med det foregaaende Aar (1851) viste et Overskud af 11,7 pCt. for Kongerigets Vedkommende, i Hertugdømmet Slesvig af 13,0 pCt., i Hertugdømmet Holsteen af 13,4 pCt. Angaaende Grunden til denne Forøgelse af Fødslernes Antal findes sammesteds anført: „Dette for Danmark enestaaende Phænomen vil for Öieblikket neppe finde nogen fyldestgjørende Forklaring, naar man ikke vil antage, at Krigens Ophör i 1851 har fört det med sig, at en Deel gifte Soldater ere vendte tilbage til deres Hjemstavn, medens det tillige bevirkede en Forøgelse af Ægteskaberne i Löbet af dette Aar og i Begyndelsen af det næste“. Om nu end tillige Omstændigheder, der ikke kunne sættes i bestemt Forbindelse med Krigsurolighedernes Ophör, saasom rigelig Kornhöst o. desl., maae antages at have bidraget til at fremkalde det store Antal Fødsler, især rigtignok i 1853 og 1854, saa svækkes herved ingenlunde ovennævnte Paastands Betydning — som vi efter det Anførte ikke kunne andet end bekræfte for den danske Stats Vedkommende.

Der næst troer man at have iagttaget, at der samtidig med eller kort efter større Krigsbegivenheder skulde fødes et større end almindeligt Antal Dreng, derimod et mindre Antal Piger, ligesom for at bøde paa det ved Krigen frembragte eensidige Tab af mandlige Individuer. De herhen hørende Oplysninger for den danske Stats Vedkommende findes paa sidstnævnte Sted Pag. XXXV og ere følgende:

	Mod 1000 Piger fødtes Dreng										
	i Aarene 1845	1846	1847	1848	1849	1850	1851	1852	1853	1854	1845—54
i Kongeriget	1056	1045	1056	1057	1040	1077	1056	1063	1068	1047	1056,7
i Hertugd. Slesvig	1090	1018	1053	1087	1103	1040	1080	1050	1058	1054	1065,3
i — Holsteen	1084	1078	1061	1061	1060	1041	1081	1067	1047	1088	1066,8

Vi kunne heri ialfald ikke finde nogen tydelig Bekræftelse af den sidstnævnte formeentlige Iagttagelse. Paafaldende er rigtignok det store Antal Drengfødsler i Forhold til Pigefødslerne i Hertugdømmet Slesvig i Aarene

Unægtelig fremtræder her Krigens Indflydelse med langt større Skarphed end efter den foregaaende Fremstilling, endskjönt Overskuddenes gjensidige Forhold i de enkelte Krigsaar omtrent er det samme.

Ved først at betragte de samlede Krigsaar see vi, at de i Sammenligning med Decenniet, for alle 3 Landsdeles Vedkommende, levere et Overskud af 25 p.M.; af 36 p.M. derimod naar de sammenlignes med de syv Fredsaar. — Af de enkelte Landsdele frembyder Hertugdømmet Slesvig det største Overskud (49 p.M.), derefter følger Hertugdømmet Holsteen med 29 p.M., endelig Kongeriget med 17 p.M. — Betragtes Kjøbstæderne for sig, følge Landsdelene efter hinanden i samme Orden med Overskud af resp. 235, 137 og 86 p.M., naar nemlig Kjøbenhavn ikke regnes med. Regnes Kjøbenhavn med blandt Kjøbstæderne, da forandres for Kongerigets Vedkommende Forholdet ikke ubetydelig, medens der herved ikke opstaaer nogen væsentlig Forskjel med Hensyn til samtlige 3 Landsdeles Kjøbstæder.

I Rubrikken for Decenniet med Fradrag af Krigsaarene findes, naar vi sammenligne de her opførte Tal med Decenniets, de mandlige Dödsfalds Overskud overalt formindsket i samme Orden, men ikke i samme Forhold (paa Grund af de to Aarrækkers forskjellige Længde) som de fandtes forhøiede under Krigsaarene.

I Landdistrikterne er heeltigjennem Forholdet imellem de Döde af begge Kjøn næsten de samme i Decenniet som i Krigsaarene og de 7 övrige Aar. Dette er derimod ikke Tilfældet i de enkelte Krigsaar, især naar man betragter hver Landsdeel for sig; ja man kunde endogsaa være fristet til, i de temmelig betydelige Overskud i Kongerigets Landdistrikter i 1849 og især i Hertugdømmet Slesvigs Landdistrikter i 1850 at see en direkte Følge af Krigsbegivenhederne. (Det er nemlig sandsynligt nok, at et vist, om end ringe Antal Militaire under Krigen er blevet begravet i Landsognene og indført i disses Dödsregistre.) Da det imidlertid ikke er muligt, ved Hjælp af de statistiske Tabeller at komme til Vished om denne Formodnings Rigtighed, maae vi her lade den henstaae uafgjort; dog troe vi at burde tilföie, at denne Krigens formodede Indflydelse paa Dödelighedsforholdene i Landdistrikterne ialfald ikke kan spores i Hertugdømmet Slesvigs Landdistrikter i 1849 — (1000 qvindelige mod 991 mandlige Dödsfald).

Hvad forresten de enkelte Krigsaar angaaer, da lader deres Indflydelse, som man let seer, sig med Bestemthed forfølge fra hver Landsdeels Kjøbstæder til de hele Landsdele, ligesom

1848, 1849 og 1851. Dog tör vi vistnok ikke lægge altfor megen Vægt paa disse Tal, deels fordi vi kun finde Forholdene saaledes udprægede i een Landsdeel — rigtignok den af Krigen meest berörte —, dernæst fordi Aarrækken er saa kort, og tilmed afbrudt, endelig fordi Forholdstallene, undtagen i 1849, ikke afvige i meget paafaldende Grad fra Forholdstallene i flere andre Aar i samme Decennium.

2) Det forskjellige Forhold, som finder Sted i Landdistrikterne i Modsætning til Kjøbstæderne med Hensyn til Dödsfaldenes Antal i de forskjellige Kjøn, iagttages udentvivl tydeligst i de syv af Krigen ikke paavirkede Aar. Det fortjener at bemærkes, at dette Forhold ikke kan være alene afhængigt af det Forhold, hvori Antallet af de Levende af Mandkjön i Byerne og paa Landet staaer til de paa begge Steder Levende af Qvindekjön. Thi (jfr. Stat. Tabv. N. R., Bd. XII, 2den Afdl. Indl. Pag. XXXII)

mod 1000 af Mandkjön levede af Qvindekjön i 1855

i Kongeriget	Kjøbenhavn: 1066	de övrige Kjøbst: 998	Landdistrikterne: 1020
i Hertugd. Slesvig	Kjøbstæderne: 967	— og Flækker: 1007	
i — Holsteen	—	984	— — 984

Afvigelsen imellem Forholdstallene er, som man seer, i Kongeriget (med Undtagelse af Hovedstaden) og i Hertugdømmet Holsteen endog betydelig. Med Hensyn til Hertugdømmet Slesvig tör vel antages, at Krigsaarene ikke have været uden Indflydelse paa Dödelighedsforholdene i de efter Krigen fölgende Aar af Decenniet.

Den større Forskjel imellem Dödsfaldenes Antal i begge Kjön i Kjøbstæderne maa derefter vistnok for en stor Deel tilskrives Forskjelligheden i begge Kjön's Levemaade og Beskjæftigelse, den ringere Forskjel imellem Dödsfaldenes Antal i begge Kjön i Landdistrikterne derimod deres mere eensartede Beskjæftigelse og Levemaade paa sidste Sted.

alle 3 Landsdele under Eet i hvert enkelt Krigsjaar vise et tydeligt fremtrædende Overskud over det tjaarige Gjennemsnitstal.

Sluttelig fortjener det at udhæves, at efter denne Fremstillingsmaade Krigen i 1850 har udøvet en noget større Indflydelse paa Hertugdømmet Holsteens end paa Hertugdømmet Slesvigs Kjøbstæder. —

Endnu mindre Overeensstemmelse, end der findes imellem Dødeligheden i begge Kjøn, viser sig, under almindelige Omstændigheder, imellem Dødeligheden i Landdistrikterne og i Kjøbstæderne.

Det kunde derfor være interessant til Slutningen at see, om ikke mulig dog det Overskud af Dødsfald i Byerne, som Krigen medførte, skulde have frembragt en bestemt Afvigelse fra Gjennemsnitsforholdet imellem det absolute Antal Dødsfald i Landdistrikterne og i Kjøbstæderne. (Af oftere anførte Grunde troe vi os berettigede til, ved denne Undersøgelse at udelade Kjøbenhavn af Kjøbstædernes Række).

At dette vil være Tilfældet med Hensyn til Dødsfaldene i en bestemt Klasse af Befolkningen, nemlig de 20—35-aarige af Mandkjøn, vide vi med Bestemthed. Her var Afvigelsens Størrelse følgende:

Imod eet Dødsfald i Kjøbstæderne indtraf i Landdistrikterne:

	Blandt Mænd paa 20—35 Aar			
	i Kongeriget.	i Hertugd. Slesvig.	i Hertugd. Holsteen.	i alle 3 Landsdele.
Decenniet	3,2	1,8	1,7	2,4
1848—1850	2,1	1,0	1,2	1,5
Decenniet ÷ 1848—1850	4,3	3,0	2,2	3,3
1848	3,1	1,0	1,8	2,0
1849	1,2	1,4	1,8	1,4
1850	3,6	0,7	0,7	1,2

Man har snarere Grund til at forundres over, at Afvigelsen ikke var større end Beregningen viser, end over at den naaede den angivne Størrelse, (høist 1:0,7, i Hertugdømmet Slesvig og Hertugdømmet Holsteen i 1850). Det Paafaldende heri bortfalder imidlertid, naar man betænker, at Krigen i hvert Aar kun blev ført i en forholdsviis kort Tid, og at en betydelig Deel af Soldaterne tilbragte den øvrige Tid af Aaret i deres Hjemstavn.

Sammenligne vi herefter det absolute Antal Døde i Byerne og paa Landet 1) af hele Mandkjønnet og 2) af hele Befolkningen, da faae vi at see, om de nylig oplyste Afvigelser fra Gjennemsnitstallene have været betydelige nok til ikke at forsvinde i de almindelige Dødelighedsforhold.

Imod eet Dödsfald i Kjøbstæderne indtraf i Landdistrikterne:

	Blandt Mænd i alle Aldere.				I begge Kjøn, alle Aldere.			
	Kongeriget.	Hertugd. Slesvig.	Hertugd. Holsteen.	Alle 3 Landsdele.	Kongeriget.	Hertugd. Slesvig.	Hertugd. Holsteen.	Alle 3 Landsdele.
Decenniet	5,9	4,1	3,4	4,7	6,2	4,3	3,6	5,0 ¹⁾
1848—1850	5,7	3,4	2,9	4,3	6,2	3,9	3,3	4,7
Decenniet ÷ 1848—1850	6,0	4,5	3,6	4,9	6,2	4,5	3,7	5,1
1848	6,4	3,7	3,6	4,9	6,7	4,0	3,7	5,2
1849	5,0	3,7	3,5	4,3	5,6	4,0	3,7	4,8
1850	6,0	3,0	2,2	3,8	6,3	3,5	2,6	4,3

Krigen har altsaa udøvet en — endog ikke ubetydelig — Indflydelse paa Forholdet imellem Dödsfaldenes Antal i Kjøbstæderne og i Landdistrikterne.

Den ved Krigen frembragte Forandring iagtages især tydelig, naar man sammenholder Forholdstallene i Rubriken for de samlede Krigsaar med dem i Rubriken for Decenniets øvrige Aar. (Kun i Kongeriget er, mærkeligt nok, Krigen's Indflydelse paa Dödsfaldene i de samlede Kjøn bleven aldeles udjævnet ved de eiendommelige Dödelighedsforhold i 1848.) Betragtede alene for sig, have selvfølgelig de for hvert Sted anførte Forholdstal i Krigsaarene ingen Betydning, da (jvf. Noten) Forholdet imellem de i hver Landsdeel paa Landet og i Byerne Levende er saa forskjelligt, og da Kjöbenhavn er udeladt.

Krigen's Indflydelse fremtræder naturligviis meget skarpere i Dödelighedsforholdene for Mandkjøn alene end i dem for begge Kjøn, dog vise Forholdstallene for hele Befolkningen i samtlige 3 Landsdele endnu meget tydelige Overskud.

Forresten vil man see, at — undtagen i Hertugdømmet Slesvig — Aaret 1848 overalt, baade for den mandlige og for den hele Befolkning, frembyder et større Overskud af Dödsfaldene paa Landet over dem i Kjøbstæderne, end hele Decenniet. Resultaterne for de samlede Krigsaar ere derfor heelt igjennem mindre betydelige, end de vise sig ved Betragtningen af begge de sidste Krigsaar alene.

¹⁾ Til Sammenligning vedføies her Forholdet imellem de i 1855 Levende (af begge Kjøn) i Kjøbstæderne og paa Landet (incl. Flækkerne, ligesom ovenfor) reduceret efter den her brugte Maalestok.

Imod een Kjøbstadbeoer kom Landbeoere

i Kongeriget 3,6, i Hertugdømmet Slesvig 4,6, i Hertugdømmet Holsteen 3,9, i alle 3 Landsdele tilsammen 3,8;

her er Kjöbenhavn regnet med; skeer dette ligeledes for Dödsfaldenes Vedkommende, forandres ovenstaaende Forhold derhen, at der (af begge Kjøn) i Decenniet imod eet Dödsfald i Kjøbstæderne indtraf i Landdistrikterne

i Kongeriget 2,9, i alle 3 Landsdele 3,2.